

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Ieva IVANOVIENĖ

**SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO SEKTORIAUS
SITUACIJOS ANALIZĖ VERSLUI TEIKIAMOS PARAMOS
ASPEKTU**

Magistro darbas

Šiauliai, 2011

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Ieva IVANOVIEŅĖ

**SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO SEKTORIAUS
SITUACIJOS ANALIZĖ VERSLUI TEIKIAMOS PARAMOS
ASPEKTU**

**Magistro darbas
Socialiniai mokslai, ekonomika (04S)**

Aš, teigiu, kad magistro
studijų baigiamasis darbas, kurį teikiu Ekonomikos studijų programos magistro
kvalifikaciniam laipsniui įgyti, yra originalus autorinis darbas
.....
(parašas)

Magistro darbo autorius Ieva Ivanovienė

(vardas, pavardė, parašas)

Vadovas Doc. dr. Diana Cibulskienė

(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Recenzentas

(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Ieva Ivanovienė

Smulkaus ir vidutinio verslo sektoriaus situacijos analizė verslui teikiamos paramos aspektu.

Magistro darbas.

SANTRAUKA

Baigiamajame magistro darbe nagrinėjama Lietuvoje veikiančio smulkaus ir vidutinio (toliau SVV) dinamika, pokyčiai, padėtis bendroje šalies ekonomikoje. Teorinėje darbo dalyje analizuojama SVV įstatyminė bazė, samprata. Remiantis išanalizuota mokslinė literatūra, analitiniais straipsniais spaudoje, analitinėje darbo dalyje atlikta SVV situacijos bei Lietuvoje teikiamos paramos SVV kaitos analizė 2004–2010 metų laikotarpiu. Konstruktvyvioje magistro darbo dalyje, pritaikius modifikuotą BGI Consulting sukurtą ekonometrinį modelį, įvertintas SVV indėlis 2004 -2015m. kuriant šalies pridėtinę vertę. Gauti tyrimo rezultatai patvirtino suformuluotą hipotezę, kad ES parama SVV įmonėms skatina ne tik jų plėtrą, užimtumo didėjimą, bet turi įtakos ir pridėtinės vertės didėjimui. SVV kuriama pridėtinė vertė, turi lemiamos įtakos šalies ekonomikai, todėl svarbu tinkamai ir savalaikiai įvairiausiomis formomis remti SVV.

Ieva Ivanoviene

Situation Analysis of Small and Medium Business Sector from the Aspect of Support Provided to Business.

Master's degree thesis

SUMMARY

Final Master's degree thesis analyzes dynamics of small and medium business (hereinafter SMB) in Lithuania as well as its changes, position in general economy of the country. Theoretical part of the thesis analyzes the legislative context of SMB, the conception thereof. In the analytical part of the thesis analysis of the situation change of SMB and support provided to SMB in Lithuania during the period 2004 – 2010 was conducted on the ground of scientific readings, analytical articles in press analyzed. In constructive part of master's degree thesis contribution of SMB to creating added value of the country was assessed for the period 2004-2015 by application of modified econometric model created by BGI Consulting. The results of the research confirmed the hypothesis formulated that EU support to SMB enterprises not only encourage expansion and increase of employment thereof but also has influence over increase of added value. Added value created by SMB has a crucial impact on the economy of the country, thus, it is significant to support SMB in a proper and timely manner by different forms of support.

TURINYS

ĮVADAS

Klaida! Žymelė neapibrėžta.

1. SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO PARAMOS TEIKIMO TEORINIAI ASPEKTAI

Klaida! Žymelė neapibrėžta.

- 1.1. **Smulkaus ir vidutinio verslo samprata ir klasifikacija....** Klaida! Žymelė neapibrėžta.
- 1.2. **Smulkaus ir vidutinio verslo reikšmė šiuolaikinei ekonomikai**Klaida! Žymelė neapibrėžta
- 1.3. **Paramos smulkiam ir vidutiniam verslui poreikio priežastys.....18**
- 1.4. **Smulkaus ir vidutinio verslo paramos teikimo būdai ir teikimo priemonės.....22**
 - 1.4.1. Valstybės parama smulkiam ir vidutiniam verslui.....23
 - 1.4.2. Savivaldybių teikiama parama smulkiam ir vidutiniam verslui28
 - 1.4.3. ES parama.....33
 - 1.4.4. Kiti SVV teikiamos paramos šaltiniai33

2. SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO SITUACIJOS ANALIZĖ BEI SVV TEIKIAMOS PARAMOS STRUKTŪROS IR DINAMIKOS ANALIZĖ37

- 2.1. **SVV ekonominių rodiklių lyginamoji analizė37**
- 2.2. **Paramos SVV struktūra ir dinamika45**
 - 2.2.1. ES parama SVV46
 - 2.2.2. Valstybės ir savivaldybių teikiamos paramos SVV analizė53

3. SVV REIŠMĖS EKONOMIKAI BEI TEIKIAMOS PARAMOS VERTINIMAS, TAIKANT EKONOMINĮ MODELIAVIMĄ.....65

- 3.1. **SVV reikšmės ekonomikai įvertinimas.....65**
- 3.2. **Ekonominis SVV modeliavimas.....69**

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Klaida! Žymelė neapibrėžta.

LITERATŪRA

82

PRIEDAI

85

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1.1 pav. Smulkaus verslo rėmimo formos	22
1.2 pav. Verslui skirtos Ekonomikos augimo ir Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programų priemonės	32
2.1 pav. Lietuvoje veikiančių SVV įmonių skaičius 2004-2010 m.	37
2.2 pav. Veikiančių įmonių skaičius (%) pagal įmonių dydį (darbuotojų skaičių) 2004 - 2010 m.	37
2.3 pav. Lietuvoje veikiančių SVV įmonių skaičius pagal ekonominės veiklos rūšis 2004-2010m.	38
2.4 pav. Lietuvoje veikiančių SVV įmonių skaičius pagal administracines teritorijas 2004 - 2010 m.	39
2.5 pav. Lietuvoje sukurtas BVP mln. Litų ir jo kitimo dinamika (%) 2004-2010 m.	41
2.6 pav. Lietuvoje SVV sukurtas BVP, tenkančio vienam gyventojui ir ne SVV sukurtas BVP procentinė išraiška 2004 - 2010 m.	42
2.7 pav. Užsienio prekybos srautai mlrd.Lt 2004-2009 m.	44
2.8 pav. Pageidaujamos paramos ir pagalbos kryptys	46
2.9 pav. ES struktūrinių fondų 2004-2006 m. sudėtis	47
2.10 pav. ES struktūrinių fondų 2004-2006 m. išmokos, mln. Lt	49
2.11 pav. ES struktūrinių fondų gautos ir atrinktos paraiškos pagal apskritis 2004-2006 m.	49
2.12 pav. 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos pasiskirstymas pagal veiksmų programas, %	50
2.13 pav. 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos barometras	52
2.14 pav. 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos įsisavinimas proc., nuo skirtų fondų	53
2.15 pav. Smulkaus verslo rėmimo savivaldybių fondo lėšos	59
2.16 pav. Suteiktos garantijų paskoloms skaičius ir suma 2002-2009 metais	64
2.17 pav. Garantijų ir paskolų vidutinių sumų dinamika 2002-2009 metais	65
3.1 pav. Smulkaus ir vidutinio verslo sukuriamos bendrosios pridėtinės vertės modeliavimas	72
3.2 pav. 2009 m. sukurtos bendros PV, palyginimas su SVV sukurtą dalimi pagal modeliavimo rezultatus.	76

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1.1 lentelė. Smulkaus ir vidutinio verslo įmonių apibrėžimas pagal EK rekomendaciją SVV įmonėms	12
1.2 lentelė. Labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių samprata	12
1.3 lentelė. SVV sąvokos apibūdinimai ir apibrėžimai	13
1.4 lentelė. SVV vaidmenys ekonomikoje	16
1.5 lentelė. Finansinė parama ir jos dydžiai 2009 m.	30
2.1 lentelė. SVV įmonių skaičiaus procentinė išraiška tarp visos veiklos rūšies įmonių	39
2.2 lentelė. Lietuvoje veikiančių pagal administracinę teritoriją įmonių ir SVV procentinis santykis bei jo pokyčių procentinė dinamika	40
2.3 lentelė. Smulkių ir vidutinių įmonių vaidmuo Lietuvos ekonomikoje ir užsienio prekyboje, 2004-2010 m.	41
2.4 lentelė. BVP vienam gyventojui pagal PGP, % ES vidurkio, 2007-2009 m.	43
2.5 lentelė. ES parama mln. Lt, 2004-2006 m.	48
2.6 lentelė. 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos pasiskirstymas tarp investicinių sričių.	51
2.7 lentelė. SVV subjektų statuso apibrėžimo pagal 1998 ir 2007 metų SVV plėtros įstatymus lyginamoji analizė.	56
3.1 lentelė. Imties statistikos duomenys (t)	68
3.2 lentelė. Regresijos koeficientai	68
3.3 lentelė. Vidutinis darbuotojų skaičius vienoje SVV įmonėje pagal ekonomines veiklos rūšis	74
3.4 lentelė. SVV kuriama bendroji pridėtinė vertė (modeliuojami rezultatai), mln. Lt	75
3.5 lentelė SVV sukuriama pridėtinės vertės dalis (modeliuojami rezultatai), proc	76.
3.6 lentelė. Paramos poveikio koncentracijos laipsnis kiekvienai ekonomikos veiklai, proc.	80
3.7 lentelė. Paramos poveikio multiplikatorius kiekvienai ekonomikos veiklai, proc.	81

SUTRUMPINIMŲ SĄRAŠAS

- AKF** – Atviras kreditų fondas
- BVP** – Bendrasis vidaus produktas
- BDD** - Bendrasis programavimo dokumentas
- ERPF** – Europos regioninės plėtros fondas
- ES** – Europos sąjunga
- ESF** – Europos socialinis fondas
- NVS** – Nepriklausomų valstybių sandrauga
- PGP** – Pirkimo galios paritetas
- PV** – Pridėtinė vertė
- SF** – Sanglaudos fondas
- SVV** – Smulkus ir vidutinis verslas
- SVĮ** - Smulkaus verslo įmonės

IVADAS

Tyrimo aktualumas. Smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) plėtros skatinimas yra vienas svarbiausių ekonominės plėtros uždavinių, nes pagrindiniai šalies raidos tikslai yra kurti naujas darbo vietas, stiprinti viduriniąją klasę, spartinti BVP augimą, mažinti regionų socialinius-ekonominius skirtumus – visa tai negali būti pasiekta, labiau neišplėtojus SVV įmonių tinklo. Tai yra ūkio mechanizmo paviršutinis ekonominę praktiką atspindintis posistemis. SVV plėtra siejasi su inovacijomis, smulkių ir stambių įmonių bendradarbiavimu, verslo infrastruktūros bei savivaldos plėtojimu, ir tai veikia visos šalies ekonomikos ir mokslo raidą. Efektyvi SVV sektoriaus veikla yra pagrindinė priemonė, užtikrinanti regionų ekonominį augimą bei ekonominių pokyčių garantą, lemiantį veiklos efektyvumą. SVV skatinimas priskiriamas prietiesioginio ūkio mechanizmo reguliavimo.

SVV tenka pagrindinis vaidmuo įgyvendinant Lisabonos strategijoje numatytus tikslus, skatinančius naujovių diegimą, partnerystės, konkurencingumo ir užimtumo plėtrą. Verslo politikos prioritetai tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniu lygmeniu yra verslumo ir įgūdžių skatinimas, SVV įmonių galimybių patekti į rinkas gerinimas, biurokratijos mažinimas, SVV augimo potencialo didinimas (sustiprinant jų mokslinių tyrimų ir naujovių diegimo gebą), dialogo bei konsultacijų stiprinimas ir būtinybė visada atsižvelgti į SVV interesus bei poreikius, skatinti ne tik naujų įmonių steigimą, bet ir sudaryti kuo palankesnes sąlygas jau esamų sėkmingai veiklai vykdyti. Ilgalaikėje perspektyvoje išlieka tik tokios įmonės, kurios sugeba būti novatoriškomis. Verslininkams, kurie siekia pradėti savo verslą, valstybė turi sudaryti palankesnes sąlygas ir nuolatos ieškoti būdų, kaip jas pakeisti dar palankesnėmis, kad ne tik krizės metu, būtų remiami verslūs asmenys, kurie gebėtų kurti inovatyvų verlą. Tokiu būdu Lietuvos ekonomiką pagyvintų ir atnaujintų naujai besikuriantis inovatyvus verslas. Lietuvos Respublikoje teikiamos ir vis dar kuriamos įvairios inovacijų paramos paslaugos, kuriomis siekiama nacionaliniu lygmeniu skatinti verslo įmones kurtis ir tobulėti, tapti konkurencingesnėmis pasaulinėje ir vietos rinkoje. Tačiau Lietuva dar gerokai atsilieka inovatyvaus verslo pažangos atžvilgiu lyginant su kitomis vakarų Europos, JAV ar Rytų Azijos valstybėmis. ES struktūrinės paramos panaudojimas Lietuvoje - itin aktuali tema šiuo metu, kuomet ekonomika yra sulėtėjusi, vis didėja nedarbo lygis, o šias ir kitas problemas gali padėti spręsti daugiau kaip 26 milijardų litų parama 2007 - 2013 metams.

Akcentuojant SVV reikšmę šalyje valstybė turi palaikyti ir remti šio sektoriaus gyvybingumą ir plėtrą. Svarbu nuolat didinti ir tobulinti smulkiojo ir vidutinio verslo augimą ir konkurencingumą žinių ekonomikoje per lengvesnį priėjimą prie finansavimo šaltinių bei skatinti naujų darbo vietų kūrimą. Pagalba smulkioms ir vidutinėms įmonėms gali pasireikšti ir

per nefinansinę paramą. Verslininkų mokymai, kvalifikacijos kėlimo kursai, įvairios konsultacijos, informacijos perdavimas ir kt. – visa ši parama taip pat yra reikšminga naujai besikuriančiai ar siekiančiai išsilaikyti rinkoje įmonei.

SVV reikšmė ne tik valstybės, bet ir miesto bei rajono ekonominiam augimui skatina ieškoti šio sektoriaus plėtros bei veiklos efektyvumo didinimo priemonių. Todėl svarbu, kad smulkios ir vidutinės įmonės būtų pasirengusios konkurencijai, inovacijų diegimui, naujų darbo vietų kūrimui.

Tyrimo problema. Vis dėlto šiuo metu šalyje įsivyravusi sudėtinga ekonominė situacija apsunkina SVV paramos teikimą. Vis didėjanti valstybės skola, augantys mokesčiai, kylantis nedarbo lygis valstybę ragina persvarstyti lėšų skyrimo prioritetus.

Norminiai dokumentai, reglamentuojantys SVV paramos teikimą tik apibendrintai įvardija, kas gali pretenduoti į SVV paramą. Be to, kasmet remiamos skirtingi veiklos, pvz., naujų įmonių įsteigimas, naujų darbo vietų sukūrimas, dalyvavimas parodose, daliniai mokesčių kompensavimai ir pan. ES struktūrinių fondų paramos įsisavinimo galimybės nėra pastovios. Šie neapibrėžtumai apsunkina paramos įsisavinimą, nes juridiniai asmenys, galintys pretenduoti į tokią paramą neturi apie tai reikiamos informacijos.

Siekiant įvertinti paramos reikšmę SVV svarbu išsiaiškinti: kokia yra teikiamos paramos reikšmė smulkioms ir vidutinėms įmonėms? kaip SVV parama prisideda didinant darbuotojų skaičių? kiek SVV sukuria pridėtinės vertės šalies ūkyje?

Tyrimo objektas. Teikiama parama smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms.

Tyrimo tikslas. Susisteminius ir apibendrinus SVV paramos teikimo metodologinius aspektus, įvertinti teikiamos finansinės paramos ekonominę naudą SVV.

Šiam tikslui pasiekti iškelti šie **uždaviniai**:

1. Atskleisti smulkaus ir vidutinio verslo įmonių sampratą ir reikšmę šiuolaikinėje ekonomikoje bei identifikuoti paramos smulkiam ir vidutiniam verslui teikimo būdus;
2. Atlikti SVV teikiamos paramos dinamikos analizę ir įvertinti jos įtaką smulkių ir vidutinių įmonių steigimuisi ir plėtrai.
3. Atlikti ekonometrinį modeliavimą SVV kuriamos pridėtinės vertės apskirtyse nustatymui.
4. Įvertinti sąlyginę ES struktūrinių fondų paramos indėlį SVV sukuriamai pridėtinei vertei.

Hipotezė:

- ES parama SVV įmonėms skatina ne tik jų plėtrą, užimtumo didėjimą, bet turi įtakos kuriant pridėtinę vertę.

Tyrimo metodika. Tyrimas atliekamas taikant mokslinės literatūros, dokumentų analizės metodus, statistinių duomenų apdorojimą, atlikta daugianarė koreliacinė-regresinė analizė, adekvatumo vertinimas, statistinių duomenų apdorojimas, ekonometrinis modeliavimas. Atliekant lyginamąją analizę taikomi ekstrapoliacijos, struktūrinės analizės metodai.

Tyrimo bazė. Teorinėje dalyje nagrinėta valstybės paramą smulkiam ir vidutiniam verslui, jos reikšmę įmonės steigimuisi ir plėtrai analizavusių autorių (Avnimelec G., Teubal M., 2008; Adamonienė R., Trifonova J., 2007; Štreimikienė D., Dapkus R., Šivickas G., 2007; Žukauskas P., 2004; Stripeikis O., Gineitienė Z., Girdenis J., 2003; Baršauskas P., 2002; Sūdžius V., 2001 ir kt.) mokslinė literatūra, taip pat Lietuvos teisės aktai, kurie apibrėžia SVV rėmimo principus, taisykles, formas ir pan. Remiantis literatūros šaltinių analize atskleista smulkaus ir vidutinio verslo samprata, reikšmė šalies ekonomikai, identifikuoti paramos teikimo būdai.

Darbo apribojimai. Darbe nagrinėta SVV sukuriama pridėtinė vertė, darbo užmokestis, jo pasiskirstymas pagal ekonominės veiklos rūšis apskričių aspektu. Apskritys Lietuvoje nuo 2010 m. liepos 1 d. yra panaikintos, bet LR statistikos departamento informacija apie nagrinėjamus rodiklius pagal administracines teritorijas pateikiama apskričių arba kiekvienos savivaldybės detalumu. Pasirinkta nagrinėti pagal veikusias apskritis, nes racionaliau galima panaudoti istorinę informaciją.

Praktinėje darbo dalyje atlikta norminių dokumentų analizė ir įvertintas finansinės paramos intensyvumas 2005-2010 m. SVV padėjo nustatyti paramos įtaką smulkių ir vidutinių įmonių steigimuisi ir plėtrai. Atliktas ekonometrinis modeliavimas SVV kuriamai pridėtinei vertei nustatyti iki 2015 m.

Darbo pabaigoje apibendrinami tyrimo rezultatai ir pateikiami pasiūlymai, kaip būtų galima tobulinti paramos teikimą SVV, kad pagerinti įmonių ekonominę būklę.

1. SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO PARAMOS TEIKIMO TEORINIAI ASPEKTAI

Smulkus ir vidutinis verslas (SVV) sudaro didžiąją dalį juridinių subjektų, kurie palaiko ekonomikos stabilumą šalyje. Todėl valstybės yra įsipareigojusios remti SVV gyvybingumą ir skatinti jo plėtrą, nes pagrindiniai šalies raidos tikslai – kurti naujas darbo vietas, stiprinti viduriniąją klasę, spartinti BVP augimą, mažinti regionų socialinius–ekonominius skirtumus ir pan. Lietuvos Respublikos Vyriausybė smulkaus ir vidutinio verslo plėtojimą yra išskėlusi kaip vieną iš svarbiausių ekonominės politikos uždavinių. SVV vystymas vertintinas kaip priemonė darbo rinkos subalansavimui ir užimtumo politikos įgyvendinimui. Todėl toliau šiame skyriuje tikslinga nagrinėti SVV sampratą, klasifikaciją, reikšmę ekonomikoje ir SVV teikiamos paramos formas ir būdus.

1.1. Smulkaus ir vidutinio verslo samprata ir klasifikacija

Smulkios ir vidutinės įmonės – tai pati mobiliusia, nuolat besikeičianti įmonių grupė, kurios egzistavimas ir jos ekonominė būklė yra viena iš esminių rinkos santykiais pagrįstos ekonomikos komponentų, turinti lemiamą poveikį bendram ekonominiam augimui ir socialiniam stabilumui (Statistikos departamentas, 2007). Per paskutiniuosius keletą dešimtmečių smulkusis ir vidutinis verslas tapo tikru ekonominiu fenomenu. Jo mastai, augimo tempai ir vaidmuo visuomenėje yra labai reikšmingi, o jo įtaka verslui vis didėja. Europos komisijos atstovai teigia, kad mažos ir vidutinės įmonės yra Europos augimo pagrindas ir naujų darbo vietų augimo šaltinis. L. Juozaitienė ir J. Staponkienė (2006) cituoja ekonomistą Dž. Horną, kuris teigia, kad smulkusis ir vidutinis verslas yra vienas iš aštriausių gyvybingos rinkos ekonomikos „kampų“, nes ši veiklos forma sukuria palankesnes sąlygas verslininkystei ir verslo kūrybai. Pasaulinė patirtis įrodė, kad be smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių rinkos ekonomika negali nei funkcionuoti, nei tobulėti. 2000 m. buvo priimta Europos mažųjų įmonių chartija, kurioje pripažįstama, kad lemiamas vaidmuo, plėtojant Europos ekonomiką, didinant jos konkurencingumą bei kuriant naujas darbo vietas tenka mažosioms įmonėms ir verslininkams (Juozaitienė, L., Staponkienė, J., 2006).

Smulkus ir vidutinis verslas skirtingose valstybėse traktuojamas nevienodai. Dažniausiai sutinkami šie kriterijai: balanso suma, nuosavos lėšos, dirbančiųjų skaičius ir metinės įplaukos (pajamos) už realizuotą produkciją. Dirbančiųjų skaičius laikomas vienu svarbiausių kriterijų, nes jis yra akivaizdus, įmonės nebijo jo parodyti bei yra lengvai palyginamas su kitomis įmonėmis. Plačiąja prasme smulkų verslą reikia suprasti kaip verslo organizaciją, kurios veikla nukreipta į vietinę rinką ir kurioje dažniausiai dirba nedaug darbuotojų. Skirtingose šalyse skiriasi ir smulkaus verslo sąvokos, kadangi kiekviena šalis sukuria savo apibrėžimą,

įvertindama tautines, socialines ir ekonomines sąlygas (Martinkus, B., Žilinskas, V., 2001). Pagal Europos Komisijos rekomendaciją (2003), SVV įmones apibūdina šie kriterijai – įmonės darbuotojų skaičius, metinė apyvarta arba balansinė turto vertė ir įmonės savarankiškumas (žr. 1.1. lentelę).

1.1. lentelė

Smulkaus ir vidutinio verslo įmonių apibrėžimas pagal 2003 m. gegužės 6 d. Europos Komisijos rekomendaciją SVV įmonėms

Įmonės dydis	Darbuotojų skaičius	Finansiniai duomenys atitinka bent vieną iš šių sąlygų:	
		Metinės pajamos, mln. Lt	Turto balansinė vertė, mln. Lt
Vidutinė įmonė	< 250	= 50 mln. EUR	= 43 mln. EUR
Maža įmonė	< 50	= 10 mln. EUR	= 10 mln. EUR
Mikro įmonė	< 10	= 2 mln. EUR	= 2 mln. EUR

Šaltinis: Smulkių ir vidutinių įmonių verslo sąlygos. Statistikos departamentas, 2008, p. 7.

Lietuvoje SVV subjektų samprata apibrėžta Lietuvos Respublikos Smulčio ir vidutinio verslo plėtros įstatyme. Įstatymas apibrėžia SVV subjektus, jiems taikomas valstybės paramos formas ir kitas šiam verslui svarbias nuostatas. Vadovaujantis šiuo įstatymu, smulkaus ir vidutinio verslo subjektai yra vidutinės įmonės, mažos įmonės (tarp jų ir mikroįmonės) bei fiziniai asmenys, turintys teisę verstis savarankiška komercine, gamybine arba profesine ir kita panašaus pobūdžio veikla, įskaitant tą, kuria verčiamasi turint verslo liudijimą. Mikro, mažų ir vidutinių įmonių sąvokų apibendrinimas pateiktas žemiau esančioje lentelėje (žr. 1.2. lentelę).

1.2. lentelė

Labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių samprata

Įmonės dydis	Darbuotojų skaičius	Finansiniai duomenys atitinka bent vieną iš šių sąlygų:	
		Metinės pajamos, mln. Lt	Turto balansinė vertė, mln. Lt
Vidutinė įmonė	Mažiau kaip 250	138	93
Maža įmonė	Mažiau kaip 50	24	17
Labai maža įmonė	Mažiau kaip 10	7	5

Šaltinis: LR Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymo pakeitimo įstatymas.

Pagal šį įstatymą vidutinė įmonė - tai įmonė, kurioje dirba mažiau kaip 250 darbuotojų ir įmonės metinės pajamos neviršija 138 mln. Lt arba balanse nurodyto turto vertė neviršija 93 mln. Lt. Tuo tarpu, maža įmonė - tai tokia įmonė, kurioje dirba mažiau kaip 50 darbuotojų ir kurios metinės pajamos neviršija 24 mln. Lt arba įmonės balanse nurodyto turto vertė neviršija 17 mln. Lt, o labai maža įmone laikoma tokia įmonė, kurioje dirba mažiau kaip 10 darbuotojų ir metinės pajamos neviršija 7 mln. Lt ar balanse nurodyto turto vertė neviršija 5 mln. Lt.

Tikslų ir universalų apibrėžimą pritaikyti SVV yra gana sunku, nes įvairūs autoriai šią sąvoką savaip interpretuoja ir aiškina (žr. 1.3 lentelę).

SVV sąvokos apibūdinimai ir apibrėžimai

Autorius	Apibūdinimas
Vainienė, 2005	SVV tai – įmonė, kurios darbuotojų skaičius, apyvarta ar kiti rodikliai neviršija nustatyto dydžio. Labai dažnai SVV suteikiamos mokesčių ar kitokios veiklos lengvatos.
Bagdonas, 2008	Įmonės dydį nusako trys pagrindiniai rodikliai: vidutinis metinis darbuotojų skaičius, įmonės metinės pajamos, įmonės turto balansinė vertė. SVV – tai pagrindinis ekonomikos variklis Lietuvoje. Mažos įmonės gali gana operatyviai tenkinti smulkių serijų ir vienetinės produkcijos gamybos poreikius (tai ypač aktualu esant nedidelei šalies rinkai), gali geriau naudoti laisvus darbo išteklius, tenkinti pavienių užsakovų pageidavimus, nes jos dažnai būna arčiau užsakovų ir tuo būdu operatyviai užpildo rinką trūkstamomis prekėmis ir paslaugomis.
Bartkus, Piktyš, 2007	Pati įmonė gali būti vadinama „smulkia“, lyginant ją su didesnėmis kompanijomis, arba „stambia“, lyginant ją smulkesnėmis firmomis. Aiškinantis, koks yra smulkių įmonių įnašas į bendrą ekonominę sistemą, turi būti atsakyta į tokius klausimus: Kokiose pramonės šakose smulkių įmonių indėlis yra didžiausias?; Kokia dalis bendroje ekonominės sistemos išeiigoje tenka smulkiajam verslui?
Sudžius, 2001	A.Gosas debatų apie SVV varžovus suskirstė į tris skirtingas „stovyklas“ (Stokes, 1992). Laisvosios rinkos teorija – M.Thatcher tvirtina: „kuo laisvesnė visuomenė, tuo daugiau smulkaus verslo“. Marksistinėje teorijoje smulkių įmonių atgimimas aiškinamas kaip neišvengiamos tendencijos reiškiny. Smulkus verslas pristatomas kaip subtili dominuojančios ekonomikos forma bei darbo išnaudojimo „įrankis“. Smulkių įmonių formavimo tendencijos didėjimas depresijos metu rodo, kad didysis verslas naudojasi smulkiuoju kaip antraeilium sektoriumi, savotiška „pagalve“ rinkos svyravimams išlyginti. Žalioji judėjimas – Fritzo Schumacherio priimtas šūkis „maža yra gražu“ atspindi nuomonę, kad gyvenimo kokybę turi nusakyti ne tik materialūs didžiojo verslo motyvai. Smulkiosios įmonės atrodo demokratiškesnės ir atsakingesnės visuomenei nei nutolusios didžiosios organizacijos, vykdančios augimo strategijas, kurioms labiau rūpi turto kaupimas ar vieta bendruomenėje.
Lietuvos verslo darbdavių konfederacija, 2008	Prie SVV taip pat priskiriami fiziniai asmenys, besiverčiantys verslo veikla su verslo liudijimais. Nagrinėjant SVV reikšmę Lietuvos ekonomikai, svarbiausias dėmesys skiriamas trimis pagrindiniams rodikliams: SVV įmonių skaičius, sukuriamų darbo vietų bei sukurtos pridėtinės vertės santykinė dalis.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis lentelėje nurodytais šaltiniais

Išanalizavus 1.3 lentelėje pateiktus SVV sąvokos apibūdinimus galima pastebėti, jog terminas „SVV“ yra dviprasmis, kasdienėje eilinių gyventojų kalboje jis apibūdina kioskininkus ir turgaus prekiautojus, verslininkų požiūriu tai gyvenimo būdas bei pragyvenimo šaltinis, priklausantis nuo valdžios ekonominės politikos ir prisidedantis prie šalies ekonominių ir socialinių problemų sprendimo. Paprastai, plėtojantis verslui, sąlygos, kurias turi tenkinti SVV, išryškėja pačios. Šios sąlygos laikomos savaimė suprantamomis ir negali būti tapatinamos su

įstatymų įteisintais apibrėžimais. Jais remiantis tik išaiškinama smulkaus ir vidutinio verslo samprata. ES šalyse SVV turi tenkinti šias sąlygas:

- Įmonei vadovauja savininkas (savininkai).
- Įmonės valdymas yra nepriklausomas, t.y. įmonė nėra didesnės įmonės dalis. Savininkas, sprenddamas principinius įmonės valdymo klausimus, yra santykinai laisvas.
- Sutelktasis kapitalas nuosavybės teise priklauso vienam asmeniui ar nedidelei žmonių grupei.
- Įmonė turi santykinai mažą rinkos dalį, jos veikimo sritis daugiausiai vietinė.
- Įmonė nevyrauja savo veiklos srityje.
- Įmonės dydis (pagal įstatymų numatytus kriterijus), palyginti su kitomis mažomis įmonėmis yra santykinai mažas (Baršauskas P., 2002).

Smulkios ir vidutinės įmonės negali vienodomis sąlygomis konkuruoti su stambiomis įmonėmis, todėl pagrindiniai verslo plėtros prioritetai tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniu lygmeniu yra visokeriopai remti SVV, skatinti ne tik naujų įmonių steigimą, bet ir sudaryti kuo palankesnes sąlygas jau veikiančioms. Siekiant skatinti SVV (arba MVĮ - mažų vidutinių įmonių) plėtrą ir jų gyvybingumą įgyvendinamos naujos finansinės paramos formos, daug dėmesio skiriama viešųjų paslaugų verslui kokybei užtikrinti (Smulkus ir vidutinis, ... 2009). *Todėl smulkių ir vidutinių įmonių steigimosi skatinimas bei jų konkurencingumo didinimas yra vienas pirmaeilų valstybės prioritetų, šalies ekonomikos augimo pagrindas bei vienas iš pagrindinių darbo vietų kūrimo šaltinių.*

1.2. Smulkaus ir vidutinio verslo reikšmė šiuolaikinei ekonomikai

SVV yra neatskiriama kiekvienos šalies ekonomikos dalis, veikianti nacionalinės ekonomikos gyvybingumą bei konkurencingumą, padedanti spręsti užimtumo problemas, užsiimanti netradiciniais verslais, aptarnaujanti didžiąsias įmones, taip pat esanti jų užuomazga (Baršauskas, 2002).

Analizuojant išsivysčiusių šalių patirtį pastebima, kad rinkos ekonomikos konkurencingumą bei augimą didžia dalimi lemia smulkaus ir vidutinio verslo plėtra. Šis sektorius greičiausiai pajunta rinkos paklausos ir pasiūlos pokyčius, prisitaiko prie jų, sukuria naujas darbo vietas tose veiklose, kurių produktai ir paslaugos konkrečiu laikotarpiu turi didžiausią paklausą (Stripeikis, Žukauskas, 2004).

Smulkaus ir vidutinio verslo sukuriama bendrojo vidaus produkto (BVP) dalis šiuolaikinėje ekonomikoje nuolat didėja. Dauguma SVV įmonių dirba paslaugų sektoriuje, kurio reikšmė ekonomikai dėl struktūrinių pokyčių taip pat nuolat didėja. SVV dominuoja ir tokiose

strateginėse verslo paslaugų srityse: informacinės technologijos, kompiuterių programinės įrangos tiekimas, elektroninės komercijos paslaugų, rinkodaros, tyrimų ir plėtros sritys (Štreimikienė, Dapkus, 2007).

Vystantis rinkai ir jai tapus nepaprastai dinamiška, interaktyvia bei efektyvia, atsirado palanki terpė nedideliems rinkos subjektams. Šie procesai pirmiausiai prasidėjo paslaugų sektoriuje, kur smulkus verslas tampa neginčytinu rinkos lyderiu, ypač greitai augančiose paslaugų sektoriaus srityse, tokiose kaip verslo paslaugos. Plataus vartojimo prekių rinkoje šalia ilgą laiką dominavusių didžiulių korporacijų į rinką skverbiasi ir daug nedidelių gamintojų. Komunikacijų paslaugų rinkoje šiandien apstu nedidelių firmų, galinčių pasiūlyti transporto, telefoninio ryšio, interneto ar analogiškas paslaugas. Kompiuterinių technologijų rinkoje šalia gigantų atsiranda daugybė mažų nenuspėjamų konkurentų, galinčių pateikti stulbinančių naujovių bei sukrėsti ir pakeisti greičiausiai besikeičiančią rinką (Pačėsa, 2002).

Išskiriami pagrindiniai SVV plėtros veiksniai:

- SVV šalies ekonomikoje atlieka daug funkcijų, kurias vykdyti stambioms firmoms yra neefektyvu ir netikslinga, nes mažos įmonės yra daug lankstesnės ir greičiau prisitaiko prie technologinių ir ekonominių aplinkos pokyčių.
- SVV ne tik papildo stambiąją pramonę, bet ir sudaro galimybę jai dirbti lanksčiau, efektyviau ir pigiau.
- Prielaidas spartesnei SVV plėtrai suteikia didėjanti privačios nuosavybės dalis.
- Per paskutinius dešimtmečius labai pasikeitė žmogaus vaidmuo ekonomikoje. Ūkyje nuolat mažėja poreikis nekvalifikuoto, šabloninio darbo, daugiau žmonių siekia savarankiškos ir kūrybiškos veiklos.
- Vystantis ekonomikai, didėja specifinių prekių, kurios pritaikytos prie individualių vartotojų poreikių, paklausa.
- Aktyvus moterų įsijungimas į ekonominę ir ūkinę veiklą. (Juozatienė, Staponkienė, 2006).

Vis didėjanti SVV svarba bei jo įtaka ekonominiam šalių vystymuisi lemia ypatingą visuomenės dėmesį analizuojant SVV plėtros procesus, tendencijas ir perspektyvas bei ieškant efektyvių SVV sektoriaus rezultatyvumo didinimo būdų. SVV yra valstybės ekonomikos pagrindas ir būtina visuomenės vidurinės klasės formavimosi sąlyga (Garuckas ir kt., 2004).

SVV atlieka daugelį funkcijų, kurių ekonomiškai nepajėgia atlikti stambios kompanijos. SVV naudojasi žmogaus ištekliais, kurie kitame versle liktų nepanaudoti. Smulkios ir vidutinės įmonės sugeba operatyviai reaguoti į poreikių ir technologijų pokyčius, įdiegti ir plėtoti naujus veiklos procesus, kuriuos vėliau pamažu perima stambios kompanijos. SVV plėtra yra sveikos konkurencijos garantas vartotojų naudai, kadangi naujų gamintojų atsiradimas koncentruotose

rinkose užtikrina prekių ir paslaugų įvairovę, kokybę ir kainų kritimą (Smulkus ir vidutinis verslas Lietuvoje ir Vidurio Europoje, 2002).

Smulkus ir vidutinis verslas padeda augti komercinei kultūrai. Išsivysčiusios rinkos ekonomikos šalyse vis dažniau verslas suprantamas kaip karjera ir gyvenimo įprasminimas bei galimybė realizuoti savo kūrybinius sumanymus, o mokymas ir švietimas verslo klausimais tampa didele visuomenės veiklos dalimi. (Juozaitienė, Staponkienė, 2006).

SVV vaidmuo pasaulio ekonominiam vystymuisi yra reikšmingas daugeliu aspektų. Išskiriami pagrindiniai keturi SVV vaidmenys, kurie nurodyti pateiktoje lentelėje (žr. 1.4. lentelę).

1.4. lentelė

SVV vaidmenys ekonomikoje

SVV vaidmuo	Apibūdinimas
Socialinis	Suteikia galimybę daugeliui realizuoti savo idėjas, siekius, sugebėjimus ir žinias. Smulkios ir vidutinės įmonės (SVI) įdarbina nemažai socialinės rizikos grupės gyventojų, kuriems darbo vietos stambiose įmonėse sunkiai prieinamos. Jaunieji specialistai taip pat dažniausiai pradeda veiklą SVV įmonėse. SVV suteikia galimybę visiems visuomenės nariams tobulėti asmeniškai bei kurti, vaidina integruojantį vaidmenį.
Politinis	Smulkūs ir vidutiniai verslininkai sudaro vidurinėsios klasės pagrindą. Klestinti vidurinioji klasė yra politinio stabilumo garantas. Ji suinteresuota ginti demokratijos, ekonominės laisvės bei politinio stabilumo principus.
Ekonominis	Pasireiškia kiekybiniu ekonominiu augimu ir įtaka makroekonominiams rodikliams. Šis ūkio sektorius sugeba operatyviai prisitaikyti prie besikeičiančių rinkos sąlygų, kurti naujas darbo vietas (ypač paslaugų sferoje). Egzistuoja tamprūs ryšiai tarp SVV ir stambiųjų įmonių. SVV įmonės realizuoja stambiųjų įmonių produkciją, teikia joms įvairias paslaugas – transporto, objektų apsaugos, aprūpinimo žaliavomis ir pan. SVV yra neatsiejama ir reikšminga šalių ekonomikos dalis, duodanti didžiulę ekonominę naudą visose ūkio šakose ir ekonominės veiklos srityse.
Evoliucinis	Pasireiškia nenutrūkstama, dinamiška, į pokytį orientuota veikla rinkoje, pasižyminti rizika, drąsiais eksperimentais, lankstumu ir išradingumu, akcentuojant maksimalų esamų ir potencialių poreikių tenkinimą. SVV įmonės yra mokslinės-techninės pažangos katalizatorius. Daugelyje veiklų SVV greičiau ir mažesnėmis sąnaudomis įdiegia inovacijas, skirtas gamybai, paslaugoms, technologijoms vystyti. Dinamiška smulkių ir vidutinių įmonių kaita ir konkurencija nuolat keičia rinkos struktūrą. Šie veiksniai, siekiant savo veiklą operatyviai adaptuoti prie besikeičiančių rinkos sąlygų, didina darbo, kapitalo ir vartojimo rinkos elastingumą, skatina rinkos subjektų lankstumą ir novatoriškumą. Pokytis – pagrindinė sąvoka, charakterizuojanti SVV vaidmenį, sąlygojanti ekonominius evoliucinius procesus. Smulkios ir vidutinės įmonės atlieka svarbų rinkos balanso vaidmenį ir tarnauja kaip laisvos rinkos mechanizmo principo garantas.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Stripeikis, O., Žukauskas, P. (2004).

Mažų ir vidutinių įmonių gausa – „sveikos“ ekonomikos požymis. Labai mažoms, mažoms ir vidutinėms įmonėms tenka svarbiausias vaidmuo įgyvendinant Lisabonos strategijoje numatytus tikslus, skatinančius naujovių diegimą, partnerystės, konkurencingumo ir užimtumo plėtrą. Lietuvoje didelę įtaką ekonomikos plėtrai daro ne tik SVV įmonės, bet ir individualia veikla užsiimančios fiziniai asmenys. Atlikta SVV įmonių veiklos analizė rodo, kad jų įtaka Lietuvos ekonomikai auga. Didėjantis darbuotojų skaičius, auganti pridėtinė vertė sukuria teigiamas prielaidas vystymosi galimybėms ateityje (Keršienė, 2009).

Smulkios ir vidutinės įmonės – dinamiškiausia, nuolat besikeičianti įmonių grupė, vidurinė ūkio sandaros grandis, turinti lemiamą įtaką ekonominiam augimui ir socialinių santykių stabilumui. Mažas kapitalo poreikis, greita reakcija į rinkos pokyčius ir lankstumas taikantis prie jų, naujų rinkų ar nišų užpildymas, konkurencijos didelėms įmonėms sudarymas, didžiųjų įmonių aptarnavimas, naujų ir dažnai geresnės kokybės produktų, paslaugų, gamybos procesų sukūrimas, palanki šeimyninio verslo forma, efektyvi specialistų kvalifikacijos kėlimo galimybė – tai pagrindiniai pranašumai, atskleidžiantys smulkių ir vidutinių įmonių efektyvumą ir svarbą (Baršauskas, 2002).

Smulkios ir vidutinės įmonės yra reikalingos kaip ekonominių pokyčių garantas, sąlygojantis veiklos efektyvumą ne masto ekonomijos pagrindu, bet žinių ir naujovių diegimu. Smulkios ir vidutinės įmonės atrodo demokratiškesnės ir atsakingesnės visuomenei nei nutolusios didžiosios organizacijos, vykdančios augimo strategijas, kurioms labiau rūpi turto kaupimas ar vieta bendruomenėje (Stripeikis, Žukauskas, 2004).

Išskiriami keletas pagrindinių smulkių įmonių privalumų:

- Naujų darbo vietų sukūrimas – pastarąjį dešimtmetį smulkios įmonės pirmavo pagal naujų darbo vietų kūrimą.
- Inovacijų įvedimas – inovacijų tyrimai parodė, kad smulkios įmonės daug efektyviau vykdo tyrimus ir diegia naujoves savo veikloje.
- Ekonominės konkurencijos skatinimas – ne visos smulkių įmonių konkurencinės pastangos būna sėkmingos, tačiau smulkių „sveikų“ verslų buvimas ūkio šakoje yra pageidautinas reiškinys rinkos sistemai.
- Pagalba didelėms įmonėms – kai kurias funkcijas, pvz. tiekimo ir paskirstymo, smulkios įmonės gali atlikti efektyviau negu didelės.
- Efektyvus paslaugų teikimas ir prekių gamyba – faktas, kad smulkios įmonės ir toliau išlieka konkurencinėje ekonominėje sistemoje, yra puikus įrodymas, kad smulkių įmonių veikla yra efektyvi. Jei smulkios įmonės veiktų beviltiškai efektyviai ir būtų nenaudingos ekonominei sistemai, jos labai greitai būtų išstumtos iš verslo aplinkos stipresnių konkurentų (Bartkus, 2007).

Smulkus ir vidutinis verslas yra svarbus inovacijų šaltinis, jo indėlis kuriant naujoves didėja. Mažesnės įmonės dažniau kuria modifikuojančias inovacijas, verčiasi neformalia mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros veikla ir kuria naujoves srityse, susijusiose su egzistuojančių technologijų komercializavimu, gaminių ir paslaugų kūrimu bei tobulinimu, organizacinėmis inovacijomis. Mažos novatoriškos įmonės yra lanksčios, jos gali greitai atsakyti į sparčius technologijų ir klientų poreikių pokyčius (Gineitienė, Girdenis, 2003). Mokslas ir inovacijos yra prioritetinės sritys, kurių vystymas gali užtikrinti nacionalinio konkurencingumo sukūrimą ir ekonominį augimą. Žmonės ir idėjos tampa pagrindiniai veiksniai. Nepakankamas dėmesys jų vystymui lems pralaimėjimą konkurencinėje kovoje ir, atvirkščiai, tik ypatingas dėmesys ugdant intelektualius piliečius su originaliomis idėjomis gali leisti Lietuvai tapti reikšminga šalimi ES ir pasaulinėje ekonominėje erdvėje.

Apibendrinant galima teigti, jog SVV reikšmę šalies ekonomikai nusako šios verslo srities unikalumas, gebėjimas prisitaikyti, reaguoti į aplinkos pokyčius, patenkinti individualius vartotojų poreikius, užtikrinti kūrybišką ir novatorišką darbo pobūdį darbuotojams. Tik žiniomis grįsta ekonomika gali garantuoti šalies ūkio konkurencingumą ir dinamišką plėtrą. Bendrąja prasme SVV reikšmė ekonomikai atsiskleidžia per ekonominius rodiklius, t.y. sukuriama bendros pridėtinės vertės dalį, sukurtų naujų darbo vietų skaičių, technologijų ir inovacijų įdiegimą. SVV įtaka ekonomikos augimui yra didžiulė, todėl šalies ekonomikos vystymasis yra susijęs su SVV dinamikos tendencijomis.

Susistemius pateiktas autorių mintis apie SVV reikšmę šiuolaikinėje ekonomikoje, mano vertinimu, veikiančio SVV kiekis šalyje parodo tos šalies gyventojų verslumo lygį. Kuo daugiau šalyje yra aktyvumu ir verslumu pasižyminčių gyventojų, tuo labiau išvystytas SVV, geresnė šalies ekonominė situacija. Civilizuotoje rinkoje veikiančios verslininkai pelno siekimą bando suderinti ir su visuomenės socialinės gerovės atsakomybe. Todėl sėkmingai veikiančios smulkios ir vidutinės įmonės yra šalies ūkio bei gyventojų gerovės garantas.

1.3. Paramos smulkiam ir vidutiniam verslui poreikio priežastys

Auganti smulkiojo ir vidutinio verslo svarba bei įtaka ekonominiam pasaulinio ūkio vystymuisi lemia didesnę mokslininkų ir valstybės valdymo institucijų dėmesį analizuojant SVV plėtros procesus, tendencijas ir perspektyvas bei ieškant efektyvių SVV naudos nacionalinei ekonominei ir socialinei plėtrai didinimo būdų (Adamonienė, Trifonova, 2007).

Anot Žukausko (2002), būtiniausios SVV plėtros sąlygos – žinios, lėšos ir atitinkama aplinka, skatinanti įmones augti ir stiprėti. Kalbant apie lėšas, kurios gerintų SVV subjektų finansines galimybes, svarbų vaidmenį turėtų vaidinti gerai organizuota ir būtiniausia finansinė

valstybės parama. Ankstesnių tyrimų rezultatai parodė, kad būtent smulkiojo ir vidutinio verslo sektoriuje sukuriama didžioji dalis naujų darbo vietų, todėl tai turėtų tapti pagrindiniu argumentu, kad Vyriausybė darytų viską, jog tokios įmonės kurtųsi, funkcionuotų ir augtų (Mažylis, 2006).

Svarbu analizuoti su kokiais problemomis savo veikloje susiduria SVV, kokie veiksniai gali turėti įtakos smulkiai ar vidutinei įmonei, kokią informaciją reikia teikti verslininkams, kad jie galėtų numatyti, kokie iššūkiai jų laukia pradėdant verslą ir ypač svarbu informuoti juos, kaip valstybė prisideda prie SVV kūrimosi ir augimo (kokia parama yra teikiama SVV).

Siekiant nustatyti, kaip valstybė turi remti SVV, būtina įvertinti valstybės paramos efektyvumą. Jis apima tiek gyventojų užimtumo didėjimą, tiek kitus ekonominius, socialinius ir aplinkosauginius rodiklius. Be teigiamo poveikio užimtumui, SVV pasižymi kitomis savybėmis, kurios parodo paramos SVV būtinybę. SVV vykdo veiklą turėdamos ribotus išteklius. Galimybių ribotumas pasireiškia ribotu priėjimu prie finansinių išteklių, smulkesnių įmonių mokamais mažesniais atlyginimais, maža funkcinė specializacija ir kt. Minėti veiksniai yra būdingi daugeliui mažesnių įmonių ir kartais vertinami kaip bendros smulkių įmonių charakteristikos.

Finansinė parama yra svarbi visose smulkaus ir vidutinio verslo veiklos stadijose. Veiklos pradžioje SVV susiduria su pradinio kapitalo stoka, vėliau atsiranda poreikis gauti papildomą finansavimą apyvartinėms lėšoms, investicijoms. Jos būtinos, siekiant sėkmingai vykdyti ir plėtoti veiklą. Smulkios ir vidutinės įmonės, norėdamos gauti išorinį finansavimą, susiduria su specifinėmis problemomis ir tai yra vienas iš didžiausių šių įmonių plėtros sunkumų. Dėl finansinių išteklių stokos joms sunku samdyti kvalifikuotą darbo jėgą. Daugelio įmonių vadovai nėra linkę investuoti į darbuotojų mokymą ir jų kvalifikacijos kėlimą, nes bijo prarasti kvalifikuotą darbo jėgą dėl emigracijos ir didesnėse įmonėse mokamų didesnių atlyginimų (Štreimikienė, Šivickas, Dapkus, 2007).

Paramos smulkiam ir vidutiniam verslui būtinybę nusako įvairių priemonių trūkumas, pavyzdžiui, konsultacinių paslaugų teikimo stoka, biurokratijos našta verslininkams, informacijos sklaidos trūkumas apie paramos gavimo galimybes ir pan. Taip pat reikėtų paminėti, jog autoriai išskiria ir kitas SVV kylančias problemas.

P. Baršauskas (2002) skiria du SVV kylančių problemų lygius: išorinį ir vidinį. Problemos klasifikuojamos pagal jų kilmės aplinką, t.y. vidinę, kurios kintamieji garantuoja sistemos funkcionavimą ir tikslų įgyvendinimą, ir išorinę, kurios veiksniai tiesiogiai ir netiesiogiai daro įtaką įmonės veiklai. Pagrindinės problemos, kylančios smulkiam ir vidutiniams verslui, yra susijusios su išteklių formavimu, vadovavimu ir tarptautine įmonių veikla.

Mokslinėje literatūroje dažniausiai pabrėžiama SVV išteklių formavimo problema. Galima išskirti kelis su išteklių formavimu susijusių problemų aspektus: nėra gamybos masto

ekonomijos, mažos kiekio nuolaidos gavimo galimybės, finansavimo, darbo jėgos samdymo ir informacijos ribotumo problemos.

Mažėjančių kaštų pramonės šakos yra apibūdinamos technologijomis, kurių ribiniai kaštai mažėja, didėjant gamybos apimčiai.

Tiekėjai, vykdydami didelius užsakymus, linkę mažinti savo administracinius ir transportavimo kaštus bei riboti prekių ar žaliavų tiekimą mažais kiekiais. Įvairios nuolaidos siūlomos tik dideliems užsakovams.

Finansų institucijos, priimdamos sprendimus dėl kredito suteikimo, reikalauja, kad klientai pateiktų išsamius finansinius dokumentus, o SVĮ, pateikusios informaciją apie savo finansinius rodiklius finansų institucijoms, susiduria su užstato reikalavimais, didelių palūkanų nustatymu ir negali aktyviai dalyvauti kapitalo rinkose. SVĮ jau savo veiklos pradžioje susiduria su pradinio kapitalo stoka. Dėl mažų veiklos apimčių ir didelės veiklos rizikos daugelis šių įmonių negali patenkinti kreditorių keliamų reikalavimų.

Tolesnėje veikloje SVV subjektai susiduria su dviem papildomomis išorinio finansavimo reikmėmis: apyvartinio kapitalo formavimu ir investicijomis. Siekiant padidinti įmonės veiklos apimtį, reikia papildomų apyvartinių lėšų, kurios galėtų užtikrinti greitesnius atsiskaitymus ir pinigų srautų nenutrūkstamumą. Toliau plėtodamos veiklą įmonės patiria investavimo problemų. Taigi finansavimas yra aktualus visą įmonės gyvavimo laiką. Todėl vienas iš SVV plėtos uždavinių – pagerinti finansavimą ne tik pradedantiems verslininkams, bet ir jau veikiančioms SVV įmonėms.

Informacijos ribotumo problema yra ypač aktuali smulkioms ir vidutinėms įmonėms (Štreimikienė, Šivickas, Dapkus, 2007). Iki šiol Lietuvoje veikianči informacijos tiekimo sistema SVV subjektams nėra tobula: informacijos šaltiniai netolygiai išdėstyti šalies regionuose, trūksta valstybės lėšų subsidijuoti verslininkų mokymui ir konsultavimui aktualiaisiais verslo klausimais, visuomenė mažai informuojama apie verslo sąlygas ir verslininkų problemas. Trūksta specialių leidinių, informacinių lapelių. Daugumoje regionų pradedantiems verslininkams sunku gauti informacijos apie įmonės registravimo procedūras, patentinės veiklos sąlygas, savivaldybių teikiamas lengvatas, bankų paskolų gavimo sąlygas ir kt. Tiems tikslams per SVV skatinimo fondą skiriama finansinė valstybės parama yra nepakankama. Būtina, kad daugumą SVV subjektams reikalingų paslaugų tiesiogiai teiktų asocijuotos verslo organizacijos. Trys SVV profilio konfederacijos, apimančios dešimtis įvairaus profilio asociacijų visuose Lietuvos regionuose, tikrai yra pajėgios teikti informaciją esamiems ir būsimiems verslininkams apie realizavimo rinkas, konkurencijos sąlygas, laisvos darbo jėgos mastą ir kt. Verslo savivaldos institucijos gali suvaidinti svarbų vaidmenį SVV raidoje. Todėl būtina stiprinti verslo savivaldą ir plėsti verslininkams atstovaujančių organizacijų funkcijas, pavyzdžiui, įtraukti šias

organizacijas į Trišalės tarybos (Vyriausybė, profesinės sąjungos, darbdaviai) veiklą. Taip pat reikėtų tobulinti dvišalių susitarimų tarp valstybės valdžios institucijų ir verslininkus vienijančių organizacijų sistemą (Žukauskas, 2002).

Anot D. Štreimikienės, G. Šivicko ir R. Dapkaus (2007), problemos, susijusios su vadovavimu SVV, pasireiškia dėl įtampos, kylančios tarp dviejų jėgų – kontroliuojančių (savininko) ir vykdančiųjų. Jei savininkas/vadovas per daug akcentuoja kontrolės funkciją, SVV augimas gali būti ribojamas. Kartais savininkai/vadovai, bijodami konkurencijos, nepasitiki darbuotojais, nesidalija informacija, todėl visus sprendimus priima vienas žmogus. SVĮ vadovai ir savininkai kelia kvalifikaciją specialiuose mokymuose ir seminaruose tik tada, kai pajunta konkrečių žinių trūkumą ir žino, kad čia igytomis žiniomis galės nedelsdami pasinaudoti įmonės veikloje. Dažnai SVĮ vadovai negali dalyvauti mokymuose todėl, kad neturi tam laiko. Problemos, susijusios su vadovavimu SVV, gali susipinti, kai vertinami darbuotojo gebėjimai. Požiūris į išteklių formavimą ir darbuotojų mokymą labiausiai priklauso nuo vadovo nuostatų. Vieni vadovai darbuotojų mokymą gali vertinti kaip „rizikingą investiciją“, kuri neatsipirks, jei darbuotojas išeis iš įmonės, kiti – kaip galimybę darbuotojo gautomis žiniomis tobulinti veiklą. Vis dėlto darbo jėgos samdymo, finansinių išteklių formavimo problemos labiau varžo SVV veiklą nei vadovavimo sunkumai.

P. Baršauskas (2002) skiria SVV problemas, susijusias su tarptautine veikla: valiutos keitimo ir atsiskaitymo už prekes ar paslaugas užtikrinimo rizika, šiuolaikiniai finansiniai atsiskaitymai, mažinantys veiklos kaštus didelėse įmonėse, eksporto dokumentacijos kaštai, prekybos kliūtys ir kiti ribojimai. Veikla tarptautiniu lygiu arba tarptautinėje rinkoje iš smulkių ir vidutinių įmonių gali pareikalauti daug papildomų lėšų, o jų šioms ir taip stinga.

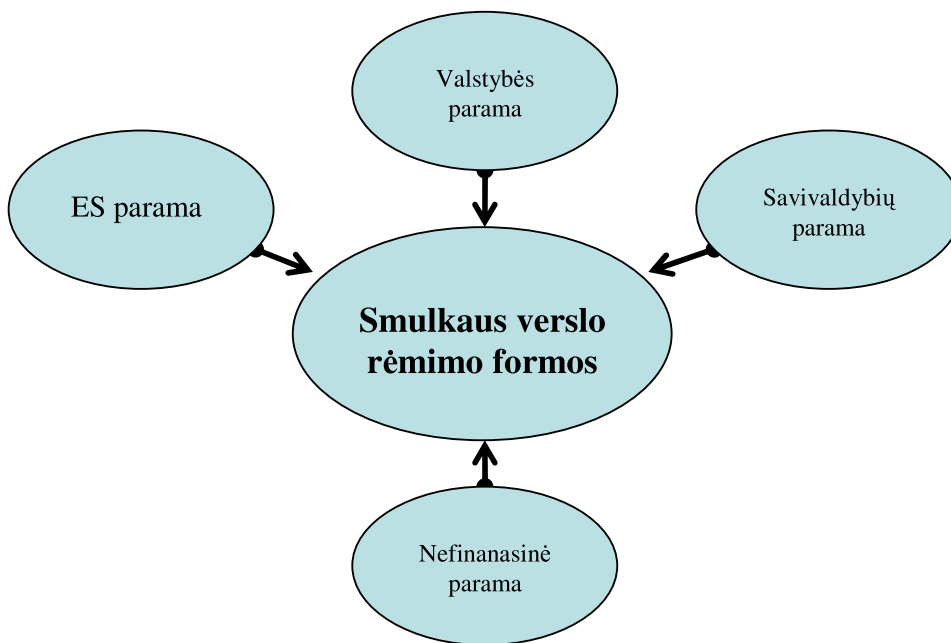
Visos minėtos problemos yra svarbios smulkių ir vidutinių įmonių veiklai, tačiau dauguma jų susijusios su įmonės brandos stadija, kai įmonė veikia tam tikrą laiką ir ieško būdų, kaip išspręsti kylančias problemas. Reikia pabrėžti, jog SVĮ steigimasis yra labai svarbus, tačiau be įvairios paramos jis tampa labai sudėtingas. Mokslinėje literatūroje minima, kad vis dėl to steigimosi stadijoje reikia daugiau įvairių paramos būdų nei augimo ar brandos stadijose, todėl dauguma savivaldybės teikiamų paramų turėtų būti nukreiptos būtent į šią stadiją. Kaip teigia R.S. Žukauskas (2002), įvairių finansinių institucijų sistema mažai ką nuveikė SVV subjektų labui. Todėl valstybės finansinė parama, numatyta strateginėse kryptyse, turėtų būti įvairiapusiškesnė ir geriau organizuota. Siekiant gerinti SVV subjektų finansines galimybes, numatoma decentralizuoti SVV skatinimo fondo lėšas, koordinuoti institucijų, dirbančių su SVV įmonėmis, veiklą, skatinti tarpusavio bendradarbiavimą ir geriausios patirties sklaidą.

Apibendrinant galima teigti, jog mažoms ir vidutinėms įmonėms didžiausias pavojus sužlugti yra tik ką pradėjus savo veiklą, todėl būtina įmonių savininkams teikti įvairių paramą:

pradedant nuo detalių konsultacijų steigiant įmonę bei baigiant finansine parama. Mažos ar vidutinio dydžio įmonės per tam tikrą laiką gali išsiplėsti iki didesnių įmonių, kurios įdarbintų daugiau darbuotojų, skatintų šalies ekonomikos augimą ir pan., todėl teikiant SVV paramą, būtų gaunama nauda visoms suinteresuotoms pusėms (valstybei, pačiam verslininkui, visuomenei ir pan.).

1.4. Smulkaus ir vidutinio verslo paramos teikimo būdai ir teikimo priemonės

ES šalyse matomos dvi SVV skatinimo politikos tendencijos. Viena vertus, nuolat gerinama teisinė ir ekonominė verslo aplinka, mažinamas reguliavimas, liberalizuojamos verslo sąlygos, privatizuojamos valstybės teikiamos paslaugos ir funkcijos. Kita vertus, kuriamos naujos SVV finansinės paramos ir jų plėtros priemonės bei programos, skirtos skatinti SVV plėtrą ir didesnę konkurencingumą, naujų darbo vietų kūrimą ir regioninių skirtumų mažinimą tiesioginėmis subsidijuojamomis paskolomis ar mokesčių lengvatomis (Štreimikienė, Dapkus, Šivickas, 2007). Tokios paramos reikšmė neabejotina, nes SVV šalyje skatina ekonomikos augimą, vis didesnę darbo užimtumą ir nuolatinį visuomenės gerovės palaikymą. Dėl šių priežasčių daugumoje Europos šalių yra teikiama finansinę pagalbą smulkiam ir vidutiniam verslui.

1.1 pav. Smulkaus verslo rėmimo formos

Šaltinis: sudaryta autorės

Paveiksle pavaizduotos pagrindinės paramos teikimo formos. Atskirais atvejais parama gali turėti ir įvairiausių kitų formų. Pagalbos metodai ir apimtys įvairiose šalyse labai skiriasi. Pagrindiniai finansinės pagalbos teikimo būdai yra: tiesioginės subsidijos ir dotacijos, subsidijuojamos paskolos ir kredito garantijos (Štreimikienė, Dapkus, Šivickas, 2007). Be to, SVV parama gali būti organizuojama kitokiais verslo palaikymo metodais. V. Sūdžius (2001) išskiria tokius pagrindinius SVV rėmimo ir skatinimo šaltinius:

1. Vyriausybė.
2. Vietos valdžios institucijos.
3. Stambus verslas.
4. Savarankiški mažų įmonių susivienijimai.
5. Specializuotos organizacijos.

Toliau šiame skyriuje detaliau aptarsime visus galimus smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo bei skatinimo būdus ir šaltinius.

1.4.1. Valstybės parama smulkiam ir vidutiniam verslui

Smulkios ir vidutinės įmonės labai jautriai reaguoja į visus verslo aplinkos pokyčius. Nemažai SVV įmonių dėl įvairių priežasčių likviduojama, tačiau dar daugiau jų įsteigiama. Smulkių ir vidutinių įmonių steigimasis ir jų konkurencingumo didėjimas yra šalies ekonomikos augimo pagrindas ir vienas iš pagrindinių darbo vietų kūrimo šaltinių. Valstybės lygmeniu labai svarbu palaikyti verslo aplinką, kuri remtų šios didelės verslo dalies konkurencingumą ir skatintų energingą antreprenerišką verslo kultūrą (Gineitienė, Girdenis, 2003). Parama SVV, kurią teikia vyriausybė yra labai reikšminga ir palengvina sąlygas išlikti rinkoje mažoms, naujai įsikūrusioms ar sunkiai beegzistuojančioms įmonėms.

Verslo sėkmė didele dalimi priklauso nuo galimybių gauti informaciją, konsultuotis, mokytis. Svarbi ne tik šių galimybių kaina, kokybė, bet ir prieinamumas. Tiek finansinė, tiek nefinansinė valstybės parama SVV yra būtina ir labai reikšminga būtiniausių gebėjimų, kompetencijos bei motyvacijos užtikrinimui (Smaguraskienė, 2008).

Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikėje strategijoje yra numatytos svarbiausios strateginės kryptys paramos smulkiąjam ir vidutiniam verslui srityje:

1. Sukurti ir įgyvendinti finansinės paramos sistemą.
2. Išplėsti ir sustiprinti institucijų, teikiančių paramą smulkiąjam ir vidutiniam verslui, infrastruktūrą bei tinklą.
3. Teikti nemokamas ar subsidijuojamas informacijos, konsultavimo ir kitas paslaugas verslininkams pradiniam naujos įmonės veiklos etape.

4. Taikyti patalpų įsigijimo lengvatas.
5. Sudaryti sąlygas nuomos veiklos plėtimui.
6. Sudaryti sąlygas pasinaudoti franšizės pranašumais.

Lietuvoje parama verslui teikiama pagal LR Vyriausybės parengtas programas taikant mokesčių ir rinkliavų lengvatas, finansinę paramą (pvz., subsidijos darbo vietoms kurti), lengvatines sąlygas mokytis, konsultuoti ir pan. įmonių savininkus, teikiant verslo inkubatorių ar technologinių parkų paslaugas (Bersėnaitė, 2008).

Valstybiniu lygiu parama verslui numatyta ir Bendrajame programavimo dokumente, kuriame išskirta priemonė „Verslo aplinkos gerinimas“ ir šiai priemonei įgyvendinti valstybė įsipareigoja: Plėtoti infrastruktūrą ir paslaugų teikimą pramonei ir verslui, gerinti jų kokybę; Padidinti smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) subjektams prieinamumą visoje Lietuvoje prie paslaugų verslui; Užtikrinti, kad verslo paslaugos skatintų įmones pereiti prie didesnės pridėtinės vertės produktų ir paslaugų.

Valstybės norminiuose dokumentuose įtvirtintos SVV paramos teikimo sąlygos tik pagrindžia, jog vyriausybė turi nuolat rūpintis šalies smulkiuoju ir vidutiniu verslu.

Kaip teigia D. Štreimikienė, R. Dapkus ir G. Šivickas (2007), parama smulkiam ir vidutiniam verslui Europos Sąjungoje suprantama kaip intervenciniai veiksmai, kuriais siekiama padėti smulkaus verslo įmonėms sėkmingai plėtoti savo veiklą, reaguoti į rinkos pokyčius, pasinaudoti mokslo ir technikos naujovėmis ir sėkmingai konkuruoti rinkose. Nors daugeliu atveju valstybės intervencija į rinkos santykius yra nepageidaujama, tačiau SVV paramos atveju ji toleruojama ir tam tikru mastu skatinama, nes ji siejama su aktualių socialinių ir ekonominių problemų sprendimu ir leidžia užtikrinti bendro intereso tikslus: bendrojo ekonominio intereso paslaugų teikimą, regioninę ir socialinę sanglaudą, užimtumą, mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą, aplinkosaugą, kultūrų ir įvairovės apsaugą ir skatinimą.

Pasak Š. Biručio (2001), nors valstybė turi remti smulkias ir vidutines įmones - suteikti joms finansinę paramą ir tuo pačiu reikia laikytis nuostatos, kad ji neturi iškraipyti konkurencijos. Parama turi būti skiriama ekonominiams tikslams, kurių neįmanoma pasiekti vien tik rinkos veiksniais, įgyvendinti. Galima išskirti šiuos finansinės paramos smulkiam ir vidutiniam verslui instrumentus:

1. *Kreditų draudimas (garantijos)* - kai valstybė savo lėšomis garantuoja kredito įstaigai SVV įmonei suteiktos paskolos gražinimą.
2. *Lengvatinės paskolos* - valstybės ir kitų tam tikslui pritrauktų lėšų skolinimas SVV įmonėms palankesnėmis sąlygomis, nei gali pasiūlyti komercinė kredito rinka.
3. *Valstybės lėšų investicijos* į ribotos atsakomybės SVV.

Kredito draudimo (garantijų) tikslas – leisti SVV įmonėms skolintis lėšas iš komercinių sistemų palankiomis sąlygomis, net neturint reikiamo užstato. Be to, valstybė gali alternatyviai skolinti lėšas SVV įmonėms per specializuotą finansinę instituciją arba komercinių bankų sistemą. Taip paskola suteikiama tik valstybės patvirtintiems tikslams: aplinkos kontrolei, aukštų technologijų pramonės plėtrai, probleminiams regionams plėtoti (Tamošiūnas, Lukošius, 2009). Verslui finansuoti 2001 metais buvo įsteigta garantijų institucija UAB “Investicijų ir verslo garantijos” (INVEGA). Jos pagrindinės funkcijos: SVV paskolų garantijos bei dalinis palūkanų dengimas. SVV subjektams, kurie pasinaudojo INVEGA garantijomis, kompensuojama 50 proc. bankams sumokėtų palūkanų visais atvejais ir iki 80 proc. palūkanų sumos visoms investicinėms paskoloms. Turint gerą verslo planą galima tikėtis verslo angelų investicijos. INVEGA garantuoja už paskolas, skirtas (INVEGA paslaugos, 2009):

- materialioms investicijoms – ilgalaikiam turtui pirkti, statyti, remontuoti ar rekonstruoti;
- nematerialioms investicijoms – technologijų perėmimui įsigyjant patentus, licencijas ar kt. nepatentuotinas technines žinias;
- Apyvartinėms lėšoms.
- Įmonės lėšomis (ne anksčiau kaip per paskutinius 3 mėnesius iki prašymo suteikti garantiją

gavimo ir registravimo dienos) apmokėtoms investicijoms refinansuoti. Tokiu atveju kartu su prašymu suteikti garantiją turi būti pateikti išlaidas ir apmokėjimą pagrindžiantys dokumentai.

Procesas vyksta tokiu principu: visų pirma, iš banko gaunami projektai, kurių finansavimui užtikrinti buvo prašoma suteikti INVEGOS garantiją, toliau atliekamas pateiktų prašymų įvertinimas ir nusprendžiama suteikti garantiją.

Lengvatinis skolinimasis sudaro galimybę pasiskolinti lėšų SVV subjektams. Smulkiesiems verslininkams ypač sudėtinga gauti paskolas nedidelėmis sumomis ar neturint pakankamo užstato. Valstybė savo ir pritrauktomis lėšomis gali tiesiogiai skolinti SVV, pavesdama tai veikiančioms kredito įstaigoms, arba įsteigdama specializuotą kredito įstaigą, skirtą SVV plėtrai. Šios paskolos dėl sąlyginai minimalaus dydžio vadinamos mikropaskolomis arba mikrokreditais, o projektai aprūpinant verslą šiomis paskolomis - mikrokreditavimo programomis. Jos plačiai vykdomos daugelyje valstybių. Kaip teigiama Progresyvių verslo konsultacijų centro tinklapyje – siekdama paskatinti mažų ir vidutinių įmonių plėtrą Lietuvoje, LR Vyriausybė pritarė Ūkio ministerijos siūlymui teikti mikrokreditus ir skyrė 28,8 mln. Lt – PHARE pasibaigusią programų (negražintinos paramos Lietuvai) lėšas. Mikrokreditavimui skirtos lėšos galės būti naudojamos iki 2012-12-31. Mikrokreditai – iki 86 320 litų paskolos mikro, mažoms ar vidutinėms įmonėms. Net 85 proc. visų mikrokreditų bankai įsipareigojo suteikti mikroįmonėms. Mikrokreditai gali

būti teikiami kaip paskolos, kredito linijos ar overdraftai investicijoms ir apyvartinėms lėšoms finansuoti. Vienai įmonei bankai gali suteikti ne daugiau kaip 2 mikrokreditus.

Dalyvavimo SVV įmonių kapitale paskirtis - ne tik suteikti įmonėms lėšų, reikalingų kapitalui suformuoti ar veiklai plėsti, bet ir ilgą laiką koordinuoti jų veiklą (investuotam kapitalui atstovaujantiems asmenims dalyvaujant SVV valdymo organuose) bei teikti konsultacijas verslo strategijos, restruktūrizavimo ir kitais panašiais klausimais. Šiam tikslui pasitelkiami vadinamieji rizikos kapitalo fondai (Birutis, 2001). Valstybei savo lėšomis remiant SVV, nauda gaunama ne iškart, praėjus keliems metams, ji paprastai netiesioginė – ir gaunama tik iš pelningai pradėjusios dirbti įmonės, sukurtų naujų darbo vietų, išaugusio eksporto, surinktų mokesčių. Finansinis SVV rėmimas negali būti laikomas pelno siekiančia veikla, sukūrus sklandžius paramos instrumentus, galima išvengti arba iki minimumo sumažinti tiesioginius nuostolius. Įmonė arba ją steigti pageidaujantys asmenys turi pateikti fondui (bendrovei) paraišką, trejų paskutinių metų finansines ataskaitas (taikytina tik veikiančioms įmonėms) bei kitus nustatytus dokumentus. Fondas atlieka projekto ekonominę-finansinę analizę, priima sprendimą dėl investicijos į įmonės kapitalą. Įmonės steigėjams ar esamiems akcininkams pageidaujant, fondas su jais pasirašo akcijų pirkimo opciono sutartį. Ji garantuoja įmonės akcininkams pirmumo teisę išpirkti fondui nuosavybės teise priklausančias įmonės akcijas sutartyje numatytais sąlygomis per ne ilgesnį kaip 5 metų laikotarpį. Fondas su įmone sudaro sutartį, pagal kurią įmonė sutartyje nustatytais terminais teikia fondui finansines ataskaitas ir kitą sutartyje numatytą informaciją apie įmonę. Tais atvejais, kai įmonės veiklos rezultatas yra daug blogesnis už numatytą verslo plane, t.y. pelnas (nuostolis), tenkantis vienai akcijai, planuoto neatitinka daugiau negu 50 proc., fondas parengia ir patvirtina veiksmų planą, siekdamas sumažinti savo nuostolius. Akcijų pirkimo opciono sutarties terminui pasibaigus, fondas ieško jam nuosavybės teise priklausančių akcijų pirkėjų. Tuo atveju, kai akcijų pirkimo opciono sutartis nesudaroma, fondas privalo pradėti akcijų pirkėjų paiešką ne vėliau negu po 5 metų nuo akcijų įsigijimo datos.

Praėjus beveik dešimt metų nuo šios paramos teikimo pradžios sąlygos keitėsi. Valstybės investuojamos lėšos į vieną įmonę didėjo, bet ne visada buvo naudojamos tinkamai: 2010 m. pavasarį vyriausybė nusprendžia padidinti UAB „Būsto paskolų draudimas“ akcinį kapitalą 60 mlj. litų. „Vyriausybė į šią bendrovę nusprendė investuoti (!) 60 mln. litų. Įdomu, kokios gražos tikimasi iš šios „investicijos“? Keistoka investicija, žinant, kad jau artimiausiais mėnesiais šie milijonai atsidurs komercinių bankų sąskaitose ir niekada iš ten nesugrįš.“ – pripažįsta Stasys Jakeliūnas. Vyriausybės nuomone ši investicija padės išsaugoti beveik 30 darbo vietų UAB „Būsto paskolų draudimas“. Nedarbo mažinimas – šios Vyriausybės prioritetas. Bet paskaičiavus, kiek mums kainuoja viena darbo vieta taip valdomoje valstybės

kapitalo UAB „Būsto paskolų draudimas“, sunku tokias investicijas vadinti pasvertomis ir Lietuvos ekonomikai naudingomis.

D. Štreimikienė, R. Dapkus ir G. Šivickas (2007) teigia, kad valstybės valdžios institucijos savo rengiamose programose gali panaudoti ir jau minėtus ir kitus smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo būdus. Svarbiausi, jų nuomone, yra finansinė parama, mokymo ir kvalifikacijos kėlimo programos, teisinė parama ir infrastruktūros plėtra. Finansinė parama apima: paramą investuojant, kai padengiama dalis investicijų, susijusių su įmonės steigimu, plėtimu, perorganizavimu, racionalizavimu, įrengimų įsigijimu, naujų gaminių kūrimu, patentų, licencijų pirkimu ir kt.; nuolaidas kredituojant SVV, kurios pasireiškia palankiomis palūkanomis ir kitomis lengvatinių kreditų formomis (pvz. mikrokreditai); vyriausybės garantijas duodant paskolas SVV, mokesčių nuolaidas, kai mažinami mokesčių tarifai, atidedamas mokesčių mokėjimas; kitą paramą.

2005 m. kovo 9 d. LR Ūkio ministro įsakymu patvirtintos SVV finansinės paramos subsidijos, kurios skiriamos šiems projektams vykdyti:

1. Pareiškėjo teikiamų paslaugų (teikiamų garantijų) kainai sumažinti, sumokant už smulkaus ir vidutinio verslo subjektą dalį garantijos atlyginimo.
2. Daliai garantijų išmokų, sumokamų pagal pareiškėjo suteiktas garantijas už smulkaus ir vidutinio verslo subjektų imamas paskolas, kompensuoti.
3. Daliai smulkaus ir vidutinio verslo subjektų sumokėtų paskolos palūkanų padengti.

Dauguma mokesčių norminių aktų verslininkus veikia neigiamai, nes mokesčiai yra per dideli lyginant su daugumos verslininkų pajamomis. Mokesčiai yra labai sudėtinga SVV politikos sritis, kadangi lengvatos dažniausiai reiškia valstybės pajamų netekimą bei sukuria galimybes apeiti įstatymą ar per daug apsunkina jų laikymąsi (Sūdžius, 2001). Vakaruose vyrauja požiūris, kad SVV priimtinausia paprastesnė mokesčių sistema, kurioje yra mažiau atleidimų nuo mokesčių, taikomi mažesni mokesčių tarifai. Tam tikrose šalyse naudojamos įvairios mokesčių lengvatos, skatinančios pavienių asmenų ir jungtinio kapitalo investicijas į smulkias įmones (Štreimikienė, Dapkus, Šivickas, 2007).

Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymo 4 str. 1 p. nurodyta, kad SVV subjektai gali pasinaudoti mokestinėmis paskolomis ir mokesčių lengvatomis. Veikiančiame Pelno mokesčio įstatyme numatyta, kad šio mokesčio tarifas ūkio subjektams, kuriuose darbuotojų skaičius neviršija 10 žmonių ir mokestinio laikotarpio pajamos neviršija 1 milijono litų, apmokestinamojo pelno dalis, atitinkanti 25 tūkstančių litų sumą, apmokestinama taikant 0 procentų mokesčio tarifą, o likusi apmokestinamojo pelno dalis – taikant 20 procentų mokesčio tarifą. Tai reiškia, kad daliai pajamų SVV įmonėms taikoma šio mokesčio lengvata. Įvairios lengvatos SVV

įmonėms numatytos ir Fizinių asmenų pajamų mokesčių bei Pridėtinės vertės mokesčių įstatymuose.

Pradedantiems verslininkams svarbu gauti informacijos apie įmonės registravimo procedūras, patentinės veiklos sąlygas, savivaldybių teikiamas lengvatas, bankų paskolų gavimo sąlygas ir kt. Naujai įsikūrusiems SVV subjektams labai reikalinga informacija verslo klausimais. Verslininkams svarbu sužinoti kokios yra verslo sąlygos šalyje, iš anksto susipažinti su dažniausiai susiduriamomis problemomis ir pan. (Žukauskas, 2002). Dėl šių priežasčių Vyriausybė finansuoja dalį lėšų, skirtų mokymo ir kvalifikacijos kėlimo programoms, kuriomis siekiama sustiprinti SVV konkurencingumą bei padidinti inovacinį pajėgumą (Štreimikienė, Dapkus, Šivickas, 2007).

Pasak Sūdžiaus (2001), verslininkų dalykinės kompetencijos kėlimas ir mokymas yra valstybės teikiama administracinė parama. Esant ribotoms galimybėms smulkaus ir vidutinio verslo rengti ir mokyti verslininkus, ši parama prilygsta ar net yra svarbesnė už finansinę, nes verslas daugiausia ir žlunga dėl žinių stokos.

Dotacijos taip pat naudojamos kaip SVV paramos priemonė. Bet jos skiriamos dažniausiai siauresniam tikslui nei paskolos, išskyrus pradedantiems verslą. Dotacijos dažniausiai teikiamos bedarbiams, norintiems pradėti savo verslą. Vietoj bedarbio pašalpos siūloma vienkartinė išmoka verslui pradėti (Sūdžius, 2001).

Lietuvoje veikia 42 verslo informacijos centrai, teikiantys nemokamą informaciją verslo steigimo, jo galimybių, paramos SVV ir kitais klausimais. Darbo biržos Lietuvoje taiko grupinę programą – darbo klubus. Pavyzdžiui, Švenčionių darbo birža organizavo tikslines grupes, tarp jų – ir kaimo gyventojų. Tam tikrą finansinę paramą bedarbiams (apie 3 500 Lt kreditą), norintiems pradėti savo verslą, teikia teritorinės darbo biržos (Krivickienė, Šivickienė, 2005).

Valstybės parama smulkiam ir vidutiniam verslui yra įvairiapusiška. Vyriausybė kuria ir diegia įvairias verslo skatinimo programas, teikia įvairias mokesčines lengvatas, padeda įmonėms gauti paskolą (kreditų draudimas), skiria dotacijas naujai besikuriančioms įmonėms, rūpinasi ir suteikia galimybę verslininkams kelti kvalifikaciją, gauti naudingos informacijos ir pan. Valstybės parama dažnai yra veiksminga kaip bendrojo intereso tikslų užtikrinimo priemonė ir padeda įveikti rinkos nesėkmes, pagerinti rinkos veikimą, mažinti nedarbą ir didinti šalies konkurencingumą.

1.4.2. Savivaldybių teikiama parama smulkiam ir vidutiniam verslui

Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo įstatyme yra nustatyti smulkaus ir vidutinio verslo (toliau – SVV) subjektai bei jiems teikiamos paramos formos. Viena iš valstybės

paramos formų yra SVV skatinimo fondų finansinė parama. Savivaldybių institucijos (savivaldybės) gali skirti finansinę paramą SVV plėtrai iš įsteigtų SVV skatinimo fondų.

Yra skiriami tokie pagrindiniai savivaldybių paramos fondų tikslai:

- Finansiškai remti fizinius asmenis bei įmones, atitinkančias šių nuostatų reikalavimus.
- Skatinti vietos gyventojų bei įmonių verslumą bei konkurencingumą.
- Sudaryti palankesnes veiklos sąlygas pradedantiems smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams.
- SVV rėmimo programos įgyvendinimui teikti šiuose nuostatuose nurodytą paramą pagal Fondo finansines galimybes.

Nuo 1998 metų vis daugiau savivaldybių steigia SVV skatinimo fondus. 1998 metais jie buvo 29 savivaldybėse iš 56, 1999 m. – 32, 2000 metais – 35 iš 60 ir 2001 jau 43 iš 60 savivaldybių. Kitos savivaldybės nebuvo įsteigusios, tačiau SVV finansinę paramą teikė, pvz., iš privatizuoto savivaldybės turto fondo lėšų arba tiesiogiai iš savivaldybės biudžeto.

1999 metais savivaldybės verslo subjektams suteikė paramos už 2,4 mln. Lt. 1998 metais – už 2,5 mln. Lt. O 2001 metais savivaldybės SVV suteikė daugiau kaip 3,5 mln. Lt. – ne tik iš SVV skatinimo fondo lėšų, bet ir iš kitų lėšų šaltinių. Kaip ir 2000 metais, 2001 metais savivaldybės fondų lėšas naudojo lengvatiniams paskoloms teikti, palūkanoms už bankų kreditus kompensuoti, teikti mokestines paskolas. Taip pat skatino kurti naujas darbo vietas, rėmė konferencijų, mugių rengimą, verslininkų išvykas verslo misijų tikslais, skatino informacijos apie verslą sklaidą. (Lietuvos inovacijų centras, 2009).

Itin sėkmingai fondo lėšas, naudojo Panevėžio ir Šiaulių savivaldybės 2001 metais. Jos ne tik teikė subsidijas ir paskolas, bet ir sudarė sąlygas verslininkams gauti subsidijuojamas mokymo, konsultavimo paslaugas. Tai daroma visame pasaulyje – ne tik duodami pinigai, bet ir mokoma, kaip juos tinkamai naudoti.

Šiuo metu galima išskirti šias savivaldybių paramos formas smulkiajam ir vidutiniam verslui:

1. Paskolos palūkanų padengimas – kai savivaldybė įsipareigoja kreditoriui, suteikiančiam paskolą paramos gavėjui, iš SVV rėmimo fondo lėšų padengti metų palūkanų dalį, gaunamą iš Lietuvos banko skelbiamos praeito mėnesio vidutinės komercinių bankų metų palūkanų normos atėmus atitinkamą metų palūkanų ir rezultataų suapvalinus iki sveiko skaičiaus.
2. Parodos išlaidų dengimas – kai savivaldybė parodoje dalyvavusiam ir savo produkciją pristaciūsiū paramos gavėjui iš SVV rėmimo fondo lėšų padengia išlaidų už ekspozicijos vietą parodoje.

3. Verslo planų, paraiškų finansinei paramai iš kitų fondų gauti rengimo išlaidų dalinis padengimas – kai savivaldybė paramos gavėjo pasirinktam rangovui iš SVV rėmimo fondo lėšų padengia atitinkamą išlaidų už verslo plano ir/ar paraiškos finansinei paramai iš kitų fondų gauti rengimą paramos gavėjui.
4. Mokslo tiriamųjų darbų, laboratorinių matavimų ir tyrimų išlaidų padengimas – kai savivaldybė paramos gavėjo pasirinktam rangovui iš SVV rėmimo fondo lėšų padengia visas mokslo tiriamųjų darbų, laboratorinių matavimų ir tyrimų, atliktų paramos gavėjui, išlaidas arba jų dalį.
5. Seminarų, kvalifikacijos kėlimo kursų išlaidų kompensavimas. Savivaldybės smulkiojo ir vidutinio verslo subjektui dengia atitinkamą išlaidų dalį, susijusių su kvalifikacijos kėlimu, bet ne daugiau kaip atitinkama suma per metus. Pirma, anksčiau iš fondo lėšų buvo kompensuojama 80 proc. išlaidų, dabar – visas 100 proc. Antra, ši paramos forma buvo realizuojama organizuojant verslininkams mokymus, t.y. renkant grupes, seminarų temas, ir apklausos būdu parenkant organizaciją, kuri organizavo kursus. Sudėtinga parinkti mokymų temas, tuo pačiu surinkti klausytojų grupes, todėl dabar verslininkai pagal savo poreikį dalyvauja kvalifikacijos kėlimo kursuose ir po to pateikia prašymą bei dokumentų, įrodančių patirtas išlaidas, ir kvalifikacijos kėlimo kursų baigimo pažymėjimų kopijas. Savivaldybės teigia, kad tokia paramos forma bus pažangesnė ir priimtinesnė verslininkams.
6. Vienu metu galima taikyti ribotą iš aukščiau išvardintų finansinės paramos formų tam pačiam paramos gavėjui. Paramos gavėjai SVV rėmimo fondo finansine parama gali naudotis taip pat ribotą laiką. Kreditorių paramos gavėjas pasirenka pats.

Taigi šios paramos formos yra pagrindinės šiuo metu teikiamos savivaldybių. Paramos formų daugėja, viena naujesnių yra konsultacinių paslaugų teikimas. Tačiau šiuo metu Lietuvoje yra sudėtinga ekonominė situacija, todėl yra sumažinti paramos dydžiai iš savivaldybių.

Lietuvos savivaldybių skiriamos paramos fondų lėšos formuojamos iš šių pagrindinių lėšų šaltinių:

- Iš savivaldybės biudžeto skirtos tikslinės lėšos.
- Įvairių rėmėjų tikslinė paskirtimi pervestos lėšos.
- Užsienio ir tarptautinių organizacijų ir ES struktūrinių fondų skiriamos lėšos verslui plėtoti.
- Kitų fondų skirtos lėšos.
- Palūkanos už banke laikomas Fondo lėšas.
- Paramos gavėjų gražintos lėšos.
- Kitos teisėtai įgytos lėšos.

Fondų lėšos formojamos įvairiausiais būdais siekiant maksimizuoti paramos naudą verslininkams.

Siekiant konkretizuoti finansinę paramą 1.5. lentelėje yra pateikiama konkrečios savivaldybės, šiuo atveju Šiaulių savivaldybės 2009 -2010 metų finansinė parama smulkiam ir vidutiniam verslui.

1.5 lentelė

Finansinė parama ir jos dydžiai 2009 metais

Eil. Nr.	Finansinės paramos formos	Maksimalus paramos dydis vienam paramos gavėjui
1.	Dalinis palūkanų padengimas – kai Savivaldybė padengia paramos gavėjui kreditoriaus suteiktos paskolos metų palūkanų dalį, dengdama 4 proc. metinių palūkanų	iki 5000 Lt
2.	Dalyvavimo parodoje išlaidų dalinis padengimas – kai Savivaldybė iš Fondo lėšų padengia parodoje dalyvavusio ir savo produkciją (teikiamas paslaugas) pristačiusio paramos gavėjo išlaidų dalį	iki 1500 Lt
3.	Verslo planų, investicijų projektų, paraiškų finansinei paramai iš Europos Sąjungos struktūrinių ar kitų fondų gauti rengimo išlaidų dalinis padengimas	iki 4000 Lt (bet ne daugiau kaip 50 proc. visų dokumentais pagrįstų išlaidų)
4.	Išlaidų paramos gavėjui, jo darbuotojams konsultuoti ir mokyti padengimas	iki 1000 Lt
5.	Įregistruotų naujų įmonių pradinių steigimosi išlaidų (valstybės nustatytų mokesčių) dalinis padengimas	UAB – iki 400 Lt IĮ – iki 200 Lt

Iš duomenų pateiktų 1.5 lentelėje matyti, kad skiriamos finansinės paramos dydžiai 2009 metais nėra labai dideli. Todėl verslui tai neturi ypatingai didelės reikšmės. Tačiau tai geriau negu visai jokios paramos smulkiam ir vidutiniam verslui.

Apibendrinant galima sakyti, kad laikotarpiu iki ekonominio nuosmukio Lietuvoje parama iš savivaldybių smulkiam ir vidutiniam verslui buvo aktyviai plėtojama, daugėjo paramos fondų, buvo formuojamos naujos paramos formos ir skiriamos vis ženklesnės paramos sumos. Krizės laikotarpiu įmonės ėmė bankrutuoti, mažėja jų pelnai. Visa tai lemia vis mažesnes surenkamas pajamas į savivaldybės, valstybės biudžetus. Todėl analogiškai mažėja finansinė parama šiuo metu skiriama savivaldybių smulkiajam ir vidutiniam verslui.

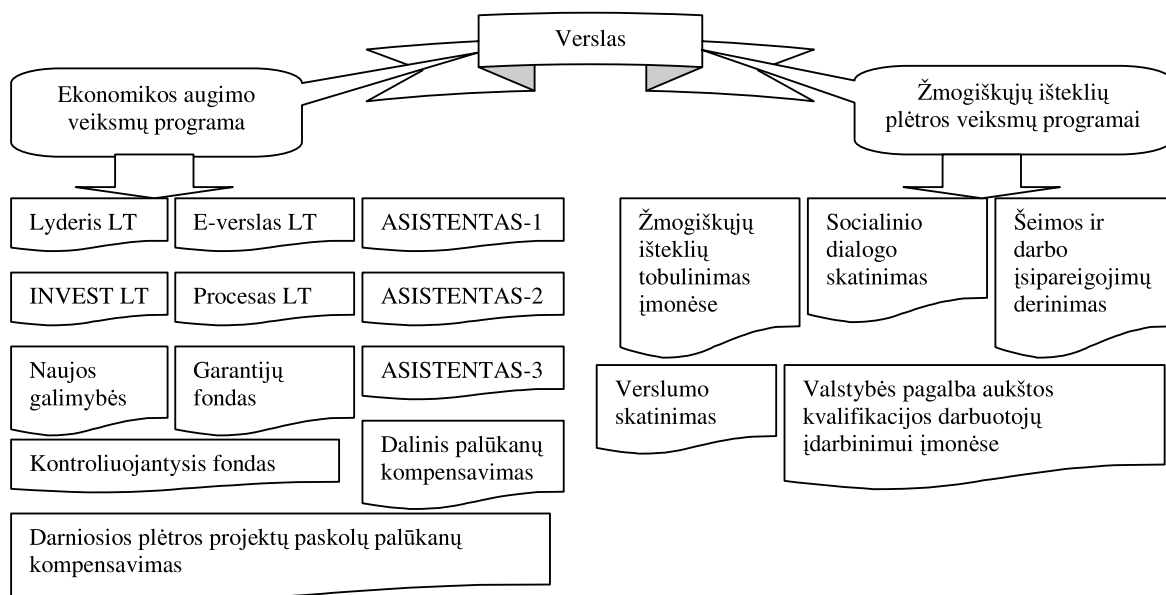
1.4.3. ES parama

Europos Sąjungos struktūrinės paramos tikslas yra nuosekliai mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp ES šalių narių bei atskirų regionų. Jos pamatinės vertybės galima išreikšti dviem žodžiais – „solidarumas“ ir „sanglauda“. Solidarumas – kadangi paramos tikslas yra padėti ekonomiškai ir socialiai skurdesniems nei ES vidurkis regionams. Sanglauda – kadangi pajamų bei turtinių skirtumų tarp skurdesnių ir turtingesnių regionų mažinimas yra

naudingas visiems. Šiai politikai skiriama daugiau kaip 1/3 ES biudžeto. Europos regioninės plėtros fondas (ERPF) teikia regionams įvairią finansinę paramą. Fondas numato investicijas į gamybą, siekiant sukurti ir išsaugoti ilgalaikes darbo vietas, investicijas į infrastruktūrą siekiant sujungti centrinius ES regionus su periferiniais, darbo vietų kūrimą bei paramą smulkiam ir vidutiniam verslui (įmonių konsultavimas, rinkos tyrimai, mokslo tyrimai), technologijų plėtrą. Europos socialinis fondas (ESF) remia projektus, sprendžiančius socialines (pirmiausia užimtumo) problemas ir finansuoja švietimą ir profesinį mokymą, įsidarbinimo galimybių plėtrą, mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą, švietimo ir profesinio mokymo sistemų tobulinimą. Sanglaudos fondas (SF). Sanglaudos fondo parama skiriama dideliems transporto ir aplinkos apsaugos projektams.

Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijoje (patvirtinta Europos Komisijos 2007 m. balandžio 26 d.) nustatytas pagrindinis ES struktūrinės paramos panaudojimo tikslas – sparčiai gerinti investavimo sąlygas, dirbą ir gyvenimą Lietuvoje, kad ūkio augimo teikiama nauda pasiektų visus Lietuvos gyventojus.

2007-2013 m. laikotarpiu daugiau negu 11 mlrd. litų ES struktūrinių fondų paramos lėšų yra skirta verslumo skatinimui, įmonių produktyvumo didinimui, įmonių augimui ir plėtrai. Didelė dalis paramos teikiama mokslinių tyrimų plėtrai ir investicijoms į naują įrangą, verslo valdymo sistemas, standartų diegimą ir pan., išskirtinis dėmesys skiriamas mažų ir vidutinių verslų plėtros potencialo didinimui.

1.2 pav. Verslui skirtos Ekonomikos augimo ir Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programų priemonės

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis <http://www.esparama.lt>.

Iš 1.2 paveiksle pateiktų priemonių, tiesioginei paramai verslui skirtos - Lyderis LT, E-verslas LT, Procesas LT, Naujos galimybės. Šios priemonės skirtos įmonių modernių gamybinių įrengimų ir technologijų, modernių valdymo metodų ir vadybos sistemų įdiegimo bei įmonės eksporto ar veiklos internacionalizavimo strategijų pasirengimo finansavimui. Netiesioginei paramai skirtos Asistentas-1, Asistentas-2, Asistentas-3 bei Žmogiškųjų išteklių veiksmų programos priemonės.

Finansų ministerijos duomenis Idėja LT, Intelektas LT, Intelektas LT+, Inoklaster LT, Inoklaster LT+ priemonės priskiriamos abiem sritims, tiek MTTP, tiek ir verslui.

Šešerių metų, praleistų Europos Sąjungos glėbyje, naudą galima atskleisti vienu skaičiumi – 18,4 milijardo litų. Tiek nuo 2004 m. Lietuva sulaukė ES paramos, kuri nusėdo Lietuvos keliuose, ligoninėse, žemės ūkyje bei įmonėse. Paramos skaičiai atrodo įspūdingai, bet “Eurostat” statistinėse lentelėse pagal darbo našumą, BVP, tenkantį vienam gyventojui, ar perkamąją galią Lietuva visada rikiuojasi gale. Lietuvos inovacijų centro projektų vadybininkas Artūras Jakutavičius mano, kad tikroji ES paramos nauda verslui pasimatys 2013–2015 m. 2004–2006 m. įmonėms skirta parama buvo labai menka, nes milijonas kitas verslui – menka suma, palyginti su tuo, kiek įmonės pačios investuodavo. Realūs ES pinigai verslui pajudėjo tik prieš metus, o dirbti jie pradės po 3–5 metų. Tik tada gautieji milijonai atsilieps verslo konkurencingumui ir visai ekonomikai – įmonės dirbs produktyviau, našiau.

2007–2013 m. laikotarpiu svariausią paramą gavo ne tradicinės pramonės šakos, o IT ir saulės energetikos bendrovės: 21 mln. Lt skirta mobiliųjų telefonų gamintojai “Teltonika” ir beveik 40 mln. Lt – saulės energetikos įrenginių bei priemonių gamybą ketinančiam plėtoti įmonių klasteriui “Baltic Solar Energy”, “Via Solis” ir “Baltic Solar Solutions”. Maždaug pusė BPD finansuotų projektų sukūrė laikinas ar nuolatinės darbo vietas. Iš viso dėl ES paramos 2008 m. pabaigai Lietuvos ūkyje buvo sukurta keliolika tūkstančių daugiau darbo vietų, nei būtų be ES paramos. Didžiausią naudą dėl struktūrinės paramos turėjo statybos sektorius. Šią tendenciją paaiškina didžiulės investicijos į naujos viešosios infrastruktūros statybą paramos lėšomis bei sparčiausias lėšų, skirtų infrastruktūrai, įsisavinimas. Šioje srityje buvo sukurta apie 40% visų dėl paramos sukurtų darbo vietų. 2007 m. pabaigoje dėl ES paramos sukurtos nuolatinės ir laikinos darbo vietos sudarė apie pusę viso darbuotojų prieaugio statybų veikloje per 2003 - 2007 m. laikotarpį. Nors tai turėjo teigiamų pasekmių sprendžiant regionų nedarbą, tačiau kartu prisidėjo prie nestabilios nekilnojamo turto sektoriaus plėtos, spaudimo darbo užmokesčiui kilti statybų sektoriuje, ir stipraus ekonomikos nuosmukio nuo 2008 m. rudens. Antrasis pagal gaunamą naudą, sukuriamų darbo vietų skaičių yra valdžios sektorius: viešojo valdymo ir gynybos, švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinio darbo veiklos.

1.4.4. Kiti SVV teikiamos paramos šaltiniai

Visose šalyse, be valstybės ar vietos valdžios teikiamos paramos SVV, yra kuriami ir kitokie paramos būdai. Jie palengvina smulkioms ir vidutinėms įmonėms ne tik gauti finansinę paramą, bet ir dalintis informacija su kitais ūkio subjektais, burtis į susivienijimus ir pan. Netiesiogine vyriausybe parama gali būti laikomi verslo inkubatorių, informacinių centrų, mokslinių parkų, mokslinių, inovacinių centrų ir kitų organizacijų steigimas.

Institucinė SVV infrastruktūra turėtų apimti pakankamai verslo institucijų, tolygiai išdėstytų Lietuvos teritorijoje ir galinčių teikti SVV subjektams reikalingas paslaugas (konsultavimą, mokymą ir kt.), atitinkančias SVV plėtros strategines kryptis ir plėtros priemones. Gerą šios srities patirtį yra sukaupusi Latvija ir Estija, kur dabar jau veikia (atitinkamai) 12 ir 16 konsultacinių centrų, teikiančių valstybės subsidijuojamas konsultavimo ir mokymo paslaugas norintiems pradėti verslą asmenims, taip pat naujai įsisteigusių įmonių darbuotojams (Žukauskas, 2002).

Valstybė, siekdama paremti SVV steigia viešąsias paslaugas teikiančias organizacijas, kurios visapusiškai padeda verslui, skatina jo plėtrą. Kaip teigia Smagurauskienė (2008), viešųjų paslaugų verslui institucinę struktūrą Lietuvoje sudaro paslaugų verslui įstaigų tinklas - verslo informaciniai centrai (42) ir verslo inkubatoriai (7), bei inovacijų paramos tinklas - Lietuvos inovacijų centras su 5 atstovybėmis ir 9 mokslo ir technologijų parkai. Paslaugų verslui tinklo įstaigų paskirtis yra

1. teikti konsultacines paslaugas,
2. formuoti naujų paslaugų poreikį, nes daugeliu atveju įmonės net nežino, kokios konsultacinės paslaugos gali būti reikalingos verslo plėtrai,
3. didinti įmonių galimybes pasinaudoti verslo plėtrai reikalingomis konsultavimo paslaugomis,
4. parengti įmones naudotis privačiomis paslaugomis.

Viešojo konsultavimo paskirtis yra paskatinti įmones naudotis išoriniais ištekliais (konsultantais), parodyti tokių paslaugų naudą.

Verslo inkubatoriai yra plačiausiai paplitusi SVV paramos forma. Verslo inkubatorius – įstaiga, kuri inkubuojantiems ūkio subjektams palankiomis sąlygomis teikia verslo valdymo paslaugas (informaciją, konsultacijas, mokymą ir pan.), tarpininkauja gaunant finansinę paramą bei diegiant naujas technologijas ir mokslo naujoves versle (Štreimikienė, Dapkus, Šivickas, 2007). Taip pat teikia papildomas – patalpų nuomos paslaugas ir veiklos rezultatams matuoti naudoja papildomus rodiklius (Smagurauskienė, 2008).

Yra dvi verslo inkubatorių rūšys:

1. Gamybiniai – paslaugas teikiantys inkubatoriai, kuriuose inkubuojami verslo subjektai, vykdančios gamybinę veiklą, besiverčiantys mažmenine prekyba, teikiantys paslaugas.
2. Technologiniai inkubatoriai, kuriuose inkubuojami ūkio subjektai, teikiantys taikomųjų tyrimų, mokslo naujovių, inovacijų naudojimo versle paslaugas, kuriantys naujus produktus ir pan. (Štreimikienė, Dapkus, Šivickas, 2007).

VšĮ Lietuvos verslo paramos agentūra apibrėžia, kad pagrindinis verslo inkubatorių veiklos tikslas – remti pradedančius verslininkus, skatinti naujų darbo vietų kūrimą, sumažinti veikiančių įmonių veiklos riziką ir padėti įmonėms, turinčioms gerų verslo idėjų, bet finansiškai silpnoms, pasiekti tokį lygį, kai jos gali savarankiškai užsiimti ūkine komercine veikla ir konkuruoti rinkoje.

Verslo informacijos centras – tai vienos ar kelių savivaldybių teritorijoje veikianti viešoji įstaiga, kuri tos teritorijos smulkaus ir vidutinio verslo subjektams ir fiziniams asmenims, ketinantiems pradėti verslą, lengvatinėmis sąlygomis teikia verslo informaciją ir konsultavimo paslaugas; organizuoja mokymus, informacijos sklaidos renginius, įvairias verslumo skatinimo kampanijas; tarpininkauja ieškant verslo partnerių Lietuvoje ir užsienio šalyse. Verslo informacijos centrai taip pat atlieka įmonių registravimo procedūras; rengia verslo planus, kitą verslininkams reikalingą dokumentaciją; konsultuoja Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansavimo klausimais ir rengia paraiškas Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramai gauti, teikia įvairias biuro paslaugas (fakso išsiuntimas/gavimas, kopijavimas, spausdinimas, naudojimas internetu, salės ir įrangos nuoma ir kt.).

D. Štreimikienė, R. Dapkus ir G. Šivickas (2007) apibūdina dar keletą organizacijų, teikiančių specifinę paramą SVV. *Technologijų parkų* tikslas – sukurti būtinas darbo sąlygas ir sumažinti pradedančiųjų smulkaus ir vidutinio verslo firmų riziką. Technologijų parkai plačiai paplitę Vokietijoje ir Austrijoje. Jie skirti verslininkams, turintiems technologinių idėjų. Technologijų parkuose suteikiamos patalpos, infrastruktūra ir konsultacinės paslaugos. Panašias paslaugas teikia ir *moksliniai parkai*. Tai organizacijos, kurios įsikūrusios universitetų teritorijose ir turi palankias galimybes bendradarbiauti su universitetais mokslo srityje. Siekdami plėtoti aukštąsias technologijas, jie sujungia tyrėjų grupes, laboratorijas, institutus, mažas inovacines firmas ir pavienius verslininkus. Moksliniai parkai yra labai paplitę JAV, Vokietijoje D. Britanijoje ir kitose Europos valstybėse. Pagrindinis *inovacinių centrų* tikslas – formuoti inovacijų politiką regione, paremti pradedančias inovacines firmas, kurios darytų teigiamą įtaką vietos ekonomikai. Lietuvoje veikia Lietuvos inovacijų centras, kuris teikia inovacijų paramos paslaugas verslo įmonėms, mokslo ir studijų institucijoms, Lietuvos verslo asocijuotoms

struktūroms ir verslo paramos organizacijoms. Ši organizacija suteikia pagalbą perkant arba parduodant technologijas bei ieškant partnerių bendriems projektams visoje Europoje, konsultuoja Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos verslo plėtrai klausimais, skatina dalyvauti Europos Sąjungos mokslinių tyrimų ir plėtros projektuose ir kt.

Pasako V. Sūdžiaus (2001), smulkios ir vidutinės įmonės gali gauti trumpalaikes, ilgalaikes paskolas, tiekėjo kreditus bei valstybinius kreditus. Tokius kreditus gali suteikti vyriausybės įstaigos, savivaldybės ar specialūs fondai, jei verslininko veiklą apima kuri nors finansuojama programa. Be to, yra galimi finansavimo šaltiniai iš privataus sektoriaus:

1. *Asmeniniai investuotojai*. Tai žmonės, kurie dažniausiai investuoja į besikuriančias įmones, nupirkdami tam tikrą akcijų kiekį.
2. *Rizikos kapitalo fondai*. Tai yra investicinis fondas, įsteigtas profesionalių rizikos kapitalo investuotojų, kuris daugiausia investuoja į įmones, neįtrauktas į reguliuojamos rinkos sąrašus, pagal iš anksto patvirtintas šio fondo investavimo taisykles (Lietuvos Respublikos..., 2006). Šie fondai finansuoja tas smulkias ir vidutines verslo įmones, kurios nori plėsti savo veiklą.
3. *Bankai*. Kai kurie komerciniai bankai suteikia kreditus SVV labai palankiomis sąlygomis. Išskiriami tam tikros kreditų grupės: (1) kreditai verslo pradžiai su fiksuota palūkanų norma, (2) verslo plėtros kreditai.

Stambaus ir smulkaus verslo bendradarbiavimas – dar viena iš smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo formų, kuris atspindi požiūrį, kad SVV gali rasti tinkamą veiklos nišą. Šis bendradarbiavimas remiasi abipuse nauda stambioms įmonėms išsilaisvinant nuo daugelio darbo apimčių, siauriai specializuotų gamybų ir jas perleidžiant smulkiam verslui. Didelės įmonės patiki SVV įmonėms inovacijų kūrimą ir diegimą, specifinių produktų gamybą bei paslaugų teikimą (Štreimikienė, Dapkus, Šivickas, 2007).

Izraelio mokslininkai G. Avnimelech ir M. Teubal (2008) taip pat įvardija keletą SVV paramos šaltinių: valstybė, įvairios tarnybos, verslo grupės ar privatūs asmenys – vadinami verslo angelais. Verslo angelas (neformalusis investuotojas) – fizinis asmuo arba fizinių asmenų grupė, Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka į steigiamas arba veikiančias įmones investuojantys nuosavą turtą, skirtą verslo pradžiai ar inovatyvaus verslo plėtrai finansuoti, ir teikiantys šioms įmonėms patarimus dėl verslo plėtros bei valdymo, konsultavimo ir mokymo paslaugas (Jančoras, 2008).

Kasmet Lietuvoje daugėja tiek įstaigų, vykdančių paslaugų verslui programą, tiek jų teikiamų paslaugų, nes verslo plėtrai informacija yra ne mažiau svarbi už kapitalo trūkumą. Tačiau šios pagalbos smulkaus ir vidutinio verslo subjektams ne visada pakanka, o ypač pradedantiesiems verslininkams ji yra sunkiai prieinama ir brangi. Būtina kelti verslo

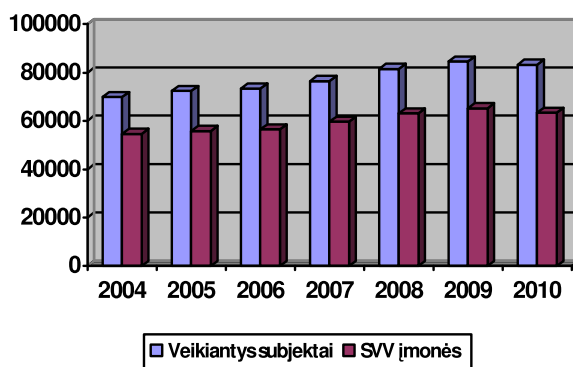
informacinių centrų bei verslo inkubatorių darbuotojų kvalifikacija, kad šie galėtų teikti informaciją verslo planavimo, verslo psichologijos klausimais, informaciją apie verslo finansavimo galimybes, partnerius, programas. Verslo pradžia būtini baziniai mokymai rinkodaros, verslo planavimo, įmonės valdymo, finansų analizės, kontrolės ir valdymo, finansavimo šaltinių paieškos ir darbo teisės klausimais (Adamonienė, Trifonova, 2007).

Kuo didesnis SVV paramos būdų ir šaltinių ieškojimas yra labai svarbi Lietuvos ūkio plėtotės ir gyvybingumo kryptis. Valstybės remiamų verslo inkubatorių ir technologinių parkų, finansinių paslaugų SVV įmonėms išplėtimas, skirtingo dydžio įmonių kooperavimasis, inovacijų centrų kūrimasis – visa tai sudaro vieną didelį paslaugų verslui įstaigų tinklą, kurio nuolatinis palaikymas turėtų labai palengvinti SVV įmonių kūrimąsi, išlikimą rinkoje bei užtikrinti konkurencijos palaikymą šalyje.

2. SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO SITUACIJOS ANALIZĖ BEI SVV TEIKIAMOS PARAMOS STRUKTŪROS IR DINAMIKOS ANALIZĖ

2.1. SVV ekonominių rodiklių lyginamoji analizė

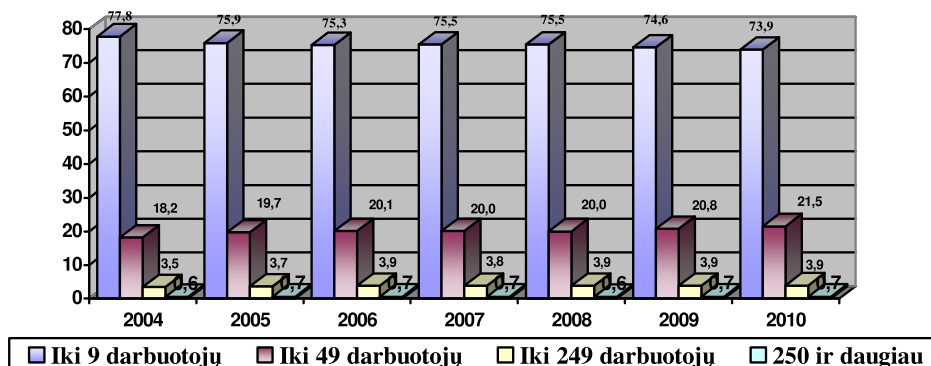
Lietuvoje, kaip ir kitose ES šalyse, SVV sudaro daugiau kaip 99 proc. visų šalyje veikiančių įmonių ir jau keletą metų nesikeitė. ES-27 vidurkis – 99,8 proc. Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2011 metų pradžioje smulkaus ir vidutinio verslo įmonių iš viso buvo 66 534.

2.1 pav. Lietuvoje veikiančių SVV įmonių skaičius 2004–2010 m.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis LR Statistikos departamento duomenimis

2.1 paveiksle nėra pavaizduoti asmenys, dirbantys pagal individualios veiklos pažymėjimus ar patentus, todėl veikiančių SVV įmonių stulpeliai nuo visų veikiančių subjektų stulpelių yra kiek žemesni. Nagrinėjant veikiančių SVV įmonių skaičiaus pokyčius, nuo 2004 iki 2009 metų matoma tokių įmonių skaičiaus didėjimo tendencija. Tik 2010 metais 1 785 įmonėmis sumažėjo, bet 2011 metų pradžioje SVV veikiančių įmonių padidėjo 3 087, todėl viršijo ir 2009 metų rodiklius.

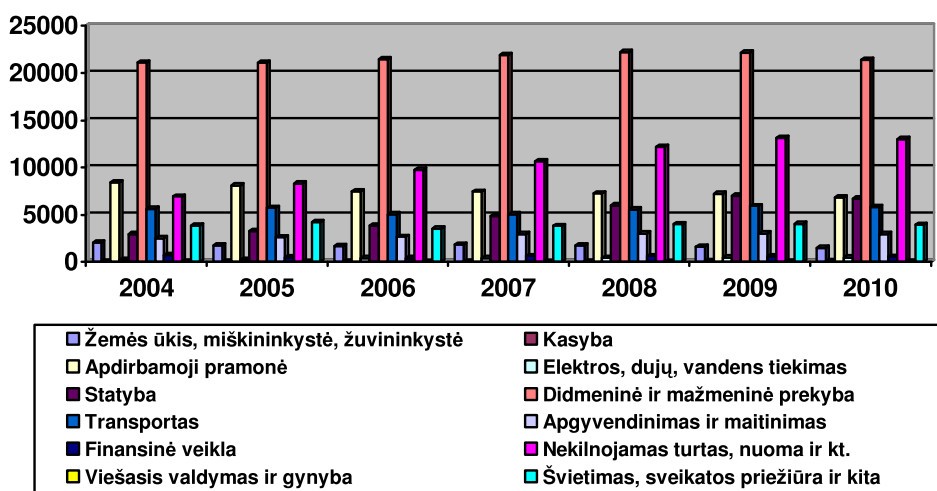

2.2 pav. Veikiančių įmonių skaičius (%) pagal įmonių dydį (darbuotojų skaičių) 2004–2010 m.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis LR Statistikos departamento duomenimis

Atliekant veikiančių mažų ir vidutinių įmonių analizę pagal darbuotojų skaičių, pastebėta, kad daugiau kaip 70 proc. bendrame SVV įmonių skaičiuje užima mikroįmonės, turinčios iki 9 darbuotojų. 2004 metais jos sudarė net 77,8 % visų Lietuvoje veikiančių SVV įmonių. Analizuojamu laikotarpiu stebimas mikroįmonių mažėjimas nepilnai 4 proc., o įmonių turinčių iki 49 darbuotojų proporcingas didėjimas. Stambiųjų įmonių skaičius analizuojamu laikotarpiu svyravo tik viena dešimtąja procento dalimi.

SVV darbuotojų dalis bendrame šalies dirbančiųjų skaičiuje analizuojamu laikotarpiu svyravo nežymiai. Nuo 2004 iki 2010 metų išaugo 4,6 procentiniais punktais ir siekė 72,2 proc. Didžiausias smulkiuose ir vidutinėse įmonėse dirbančiųjų skaičius buvo 2007 metais, sudarydamas 74,1 proc. visų šalies dirbančiųjų (Verslo statistika, 2010).

2.3 pav. Lietuvoje veikiančių SVV įmonių skaičius pagal ekonominės veiklos rūšis 2004–2010 m.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis LR Statistikos departamento duomenimis

Išanalizavus veikiančių SVV pasiskirstymą pagal ekonominės veiklos rūšis 2004 - 2010 m., galima pastebėti, kad analizuojamu laikotarpiu veikiančių įmonių struktūra keitėsi mažai. Statybų ir nekilnojamo turto veiklos sektoriai turėjo didesnių pokyčių. Statybų sektoriuje veikiančių SVV įmonių skaičius padidėjo nuo 2 960 (2004 m.) iki 7 042 (2009 m.), paskutinius du metus stebimas kelių procentų mažėjimas. Nuo 2004 metų SVV įmonių skaičius statybų sektoriuje išaugo daugiau kaip du kartus, per analizuojamą laikotarpį – 127 procentais. Nekilnojamo turto veikla užsiimančių įmonių skaičius analizuojamu laikotarpiu padidėjo 88 procentais. Didžiausia dalis SVV užsiima didmenine ir mažmenine prekyba. 2004 m. Lietuvoje SVV prekyboje sudarė 30,2 % visų veikiančių SVV, 2010 m. turėjo 3,4 % mažėjimą, lyginant su 2009 metais, o 2011 metų pradžioje 0,8 % augimą, lyginant su tais pačiais metais. Nekilnojamo turto užsiimančios įmonės 2004 metais sudarė beveik 10 % visų veikiančių SVV, o 2010 metais

jau 20,5 % ir 2011 metais stebimas šio santykio augimas. Apdirbamoji pramonė žymių svyravimų neturėjo, bet turi daugiau kaip 10 % tarp visų veikiančių SVV įmonių. Tris daugiausia veikiančių SVV įmonių turinčias ekonominės veiklos rūšis palyginame su visomis tos rūšies Lietuvos įmonėmis. Procentinė SVV bendrame šakos sektoriuje išraiška pateikta 2.1 lentelėje.

2.1 lentelė

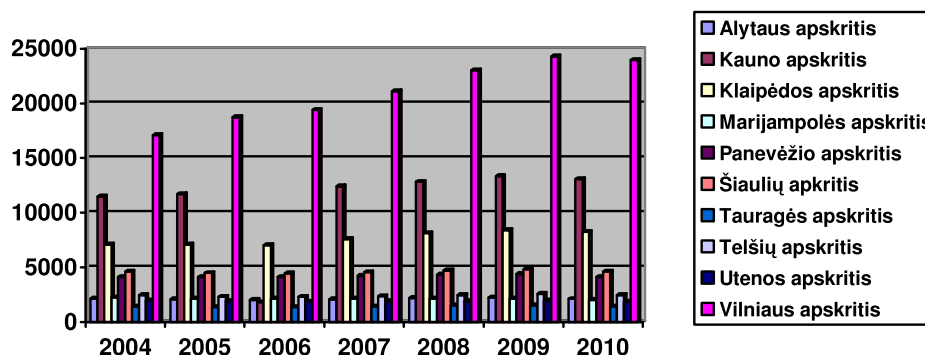
**SVV įmonių skaičiaus procentinė išraiška
tarp visos veiklos rūšies įmonių**

Ekonominės veiklos rūšis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Statyba	98,9	98,9	99,9	99,9	99,9	99,2	99
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	99,7	99,6	99,6	99,6	99,6	99,6	99,6
Apdirbamoji pramonė	97,3	96,9	89,8	89,8	89,2	97,3	97,5

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis LR Statistikos departamento duomenimis

SVV įmonių procentas tarp šakos dalyvių statybų sektoriuje analizuojamu laikotarpiu turėjo maksimalų 1 % svyravimą lyginant 2005-2006 metus. Didmeninės ir mažmeninės prekybos santykis tarp SVV ir stambių įmonių yra stabilus. Apdirbamoji pramonė analizuojamu laikotarpiu turėjo didesnių svyravimų, lyginant matyti, kad 2006 ir 2009 metais buvo didžiausi svyravimai tarp stambių ir SVV apdirbamosios pramonės veikiančių įmonių santykio. 2006 metais lyginant su 2005 stebimas 7,1 procento SVV santykio tarp visų veikiančių įmonių šioje ekonominės veiklos šakoje sumažėjimas, 2009 m. lyginant su 2008 m. net 8,2 procento didėjimas. Galbūt tam turėjo įtakos ekonominio nuosmukio rinkos sąlygos, bet procentinė SVV dalis išlieka labai didelė, todėl priežasčių detaliau neieškota. 2.1 lentelėje matyti, kad daugiausia SVV įmonių turinčios šakos yra sudarytos beveik vien iš SVV įmonių lyginant su visos ekonominės veiklos subjektais.

Analizuojant SVV padėti pagal administracines teritorijas, galime išskirti tris pagrindines apskritis.

2.4 pav. Lietuvoje veikiančių SVV įmonių skaičius pagal ekonominės administracines teritorijas 2004–2010 m.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis LR Statistikos departamento duomenimis

Pagal 2.4 paveikslą matyti, kad šios apskritys yra didžiųjų Lietuvos miestų: Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos. Šiaulių apskritis SVV įmonių skaičiumi lenkia apie 10 procentų visu analizuojamu laikotarpiu. Kadangi paveiksle matosi labai nevienodas įmonių pasiskirstymas Lietuvoje, aiškesniai SVV pokyčių dinamikai nustatyti, pateikiama 2.2 lentelė.

2.2 lentelė

Lietuvoje veikiančių pagal administracinę teritoriją įmonių ir SVV procentinis santykis bei jo pokyčių procentinė dinamika

Administracinė teritorija	2004	2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	SVV (%)	SVV (%)	Δ (%)	SVV (%)	Δ (%)	SVV (%)	Δ (%)	SVV (%)	Δ (%)	SVV (%)	Δ (%)	SVV (%)	Δ (%)
Alytaus apskritis	71,2	69,3	- 4	70,7	-0,5	69,47	+2,5	68,7	+4,8	68,15	+1	66,9	-5,5
Kauno apskritis	79,6	78,82	+1,5	79,66	+0,7	79,75	+5,4	78,77	+3,5	78,7	+4,2	77,66	-2,1
Klaipėdos apskritis	82,44	81,64	+0,5	80,33	-1,2	81,24	+7,5	81,08	+ 7,2	80,94	+3,9	80,05	-2,5
Marijampolės apskritis	74,19	71,94	-5,4	73,58	-0,4	72,21	+0,3	71,29	+1,3	70	-1,2	68,52	-3,5
Panevėžio apskritis	69,84	68,42	-0,2	66,99	0	71,54	+3,1	70,6	+1,8	70,55	+1,9	68,98	-6,6
Šiaulių apskritis	73,96	72,14	-3,2	70,83	+0,1	71,68	-0,1	70,79	+2,9	70,65	+2,8	69,35	-4,2
Tauragės apskritis	78,05	76,29	-3,2	75,2	0	76	+3,3	75,28	+5,8	73,88	+0,3	72,42	-5,3
Telšių apskritis	77,97	75,73	-5,2	76,34	-0,5	76,8	+1,7	76,55	+5,2	76,57	+3,25	75,4	-3,1
Utenos apskritis	71,85	69,81	-3,4	68,93	-1,9	69,4	-0,05	69,96	+2,4	67,92	+0,5	65,74	-4,6
Vilniaus apskritis	81,08	80,94	+9,8	80,49	+3,6	81,87	+8,75	81,92	+9,1	82,02	+5,5	81,65	-1,6

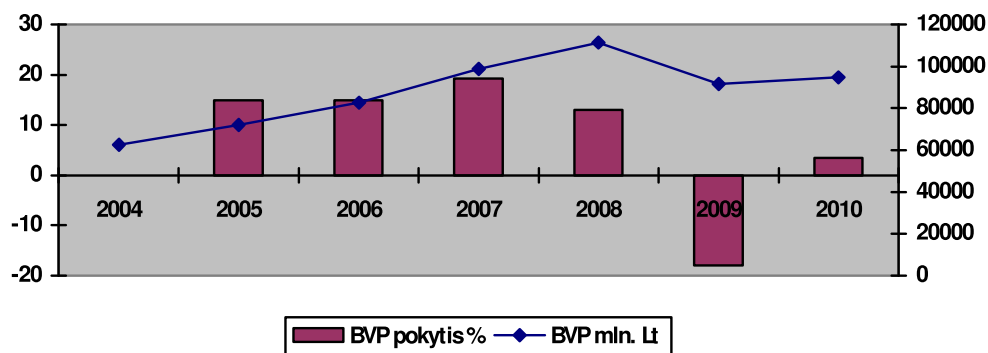
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis LR Statistikos departamento duomenimis

Apskaičiuota SVV įmonių dinamika apskrityse aiškiai parodo Vilniaus apskrities pranašumą. Analizuojamu laikotarpiu toje apskrityje SVV įmonių padaugėjo 35,15 %, Klaipėdos apskrityje – 15,4 %, Kauno 13,2 %. Didžiausią neigiamą poveikį SVV plėtroje pastebime Marijampolės ir Utenos apskrityje, atitinkamai 8,9 % ir 7,05 %. Šiaulių apskritis turi neigiamą 1,65 % pokytį.

Pagal SVV santykį su veikiančiomis įmonėmis pirmauja Vilniaus ir Klaipėdos apskritys, kuriose per visą analizuojamą laikotarpį santykis didesnis nei 80 procentų. Panevėžio ir Utenos apskrityse šis santykis daugiau kaip 10 procentų mažesnis. Bendras SVV santykis tarp veikiančių visų įmonių yra daugiau kaip 70 procentų.

Nustačius kokią svarbią reikšmę SVV įmonių skaičius turi lyginant su visais veikiančiais verslo subjektais, atliksime SVV indėlių BVP kūrime. SVV sektoriaus analizei labai svarbus jų

sukuriamos bendrosios pridėtinės vertės rodiklis. Bendrasis vidaus produktas (BVP) yra vienas svarbiausių rodiklių, kuriuo remiamasi vertinant šalies ar atskiro ūkio sektoriaus ekonominės veiklos rezultatyvumą. Su realiuoju BVP glaudžiai susijusi kita sąvoka – BVP pokytis, kuris apskaičiuojamas vėlesnio laikotarpio realųjį BVP dalijant iš ankstesnio laikotarpio realiojo BVP ir gautą prieaugį išreiškiant procentais. Dažniausiai stebimas metinis BVP pokytis, parodantis, kiek realusis BVP padidėjo ar sumažėjo, palyginti su tuo pačiu praėjusių metų laikotarpiu. Šie duomenys pateikti 2.5 paveiksle.

2.5 pav. Lietuvoje sukurtas BVP mln. litų ir jo kitimo dinamika (%) 2004–2010 m.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis LR Statistikos departamento duomenimis

Lietuvoje sukuriama BVP lėtėjimas prasidėjo 2008 metais, 2009 metais buvo ryškus ~ 18 proc. kritimas. 2010 metais BVP turi 3,3 proc. augimą. Nagrinėjant BVP absoliučiais dydžiais matyti, kad 2010 metais sukurtas BVP yra 2006 - 2007 metų lygyje.

Lietuvoje bendrojo vidaus produkto dalis, sukurta mažose ir vidutinėse įmonėse nuo 2004 metų nuolat augo. 2004 - 2007 metų laikotarpiu šis rodiklis padidėjo 5,7 procentiniais punktais ir siekė 73,2 proc. bendrojo šalies vidaus produkto.

2.3 lentelė

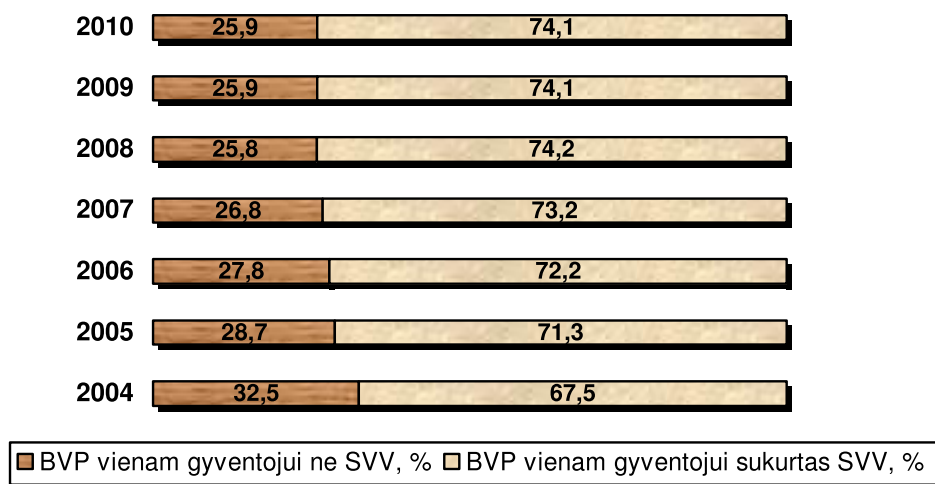
Smulkių ir vidutinių įmonių vaidmuo Lietuvos ekonomikoje ir užsienio prekyboje, 2004-2010 m.

Rodikliai	Metai						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
BVP to meto kainomis, mln.Lt	62698	72060	82793	98669	111483	91526	94625
SVV dalis šalies BVP, %	67,5	71,3	72,2	73,2	74,2	74,1	74,1
BVP vienam gyventojui to meto kainomis, tūkst. Lt	18,2	21,1	24,4	29,2	33,2	27,4	28,8
BVP vienam gyventojui sukurtas SVV, Lt	12285	15044	17617	21374	24634	20303	21340
SVV eksporto dalis bendrame šalies eksporte, %	44,5	44,1	48,7	58,2	n.d.	n.d.	n.d.
SVV importo dalis bendrame šalies importe, %	60,3	56,7	59,8	67,7	n.d.	n.d.	n.d.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo būklė, 2004; Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo būklė, 2005; Verslo statistika, 2007, 2008, LR Statistikos departamento duomenys

Iki 2008 metų kasmet BVP augimas viršėjo 15 proc. tik 2009 metais rodikliai sumažėjo daugiau apie 20 proc. SVV sukurtas BVP 2010 metais turėjo didesnę pakilimą, lyginant su 2009 metais ir bendru BVP pokyčiu.

2.3 lentelėje pateikti duomenys už 2004-2007 metus yra pagal išvardintus šaltinius, o 2008-2010 metų SVV dalis šalies BVP yra pagal sąlyginę proporciją paskaičiuoti skaičiai. BVP vienam gyventojui sukurtas SVV taip pat yra santykinis dydis. Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis, mažų ir vidutinių įmonių sukurta bendroji pridėtinė vertė (neįskaitant žemės ūkio veikla užsiimančių bendrovių ir finansinio tarpininkavimo įmonių) analizuojamu laikotarpiu nuolat augo. Iš lentelėje pateiktų duomenų taip pat matyti, kad SVV dalis bendrame šalies BVP turi tendenciją didėti. Darome prielaidą, kad sunkmečio laikotarpiu SVV įmonių indėlis į BVP nedidėjo.

2.6 pav. Lietuvoje SVV sukurto BVP, tenkančio vienam gyventojui ir ne SVV sukurto BVP procentinė išraiška 2004–2010 m.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis LR Statistikos departamento duomenimis

Pateiktame 2.6 paveiksle matyti kaip analizuojamu laikotarpiu Lietuvoje kito BVP, tenkantis vienam gyventojui, sukurtas SVV ir kitų verslo subjektų. Palyginkime Lietuvos BVP pokyčių dinamika su kitomis ES šalimis. BVP vienam gyventojui pagal pirkimo galios paritetą (toliau –PGP) Lietuvos rodikliai yra palyginti prasti (žr. 2.4 lentelę).

BVP vienam gyventojui pagal PGP, % ES vidurkio, 2007-2009 m.

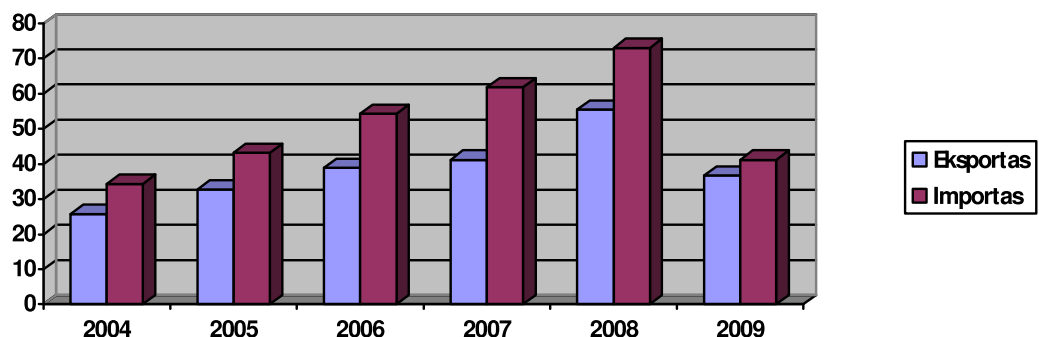
Valstybė	2007m.	2008m.	2009m.
Liuksemburgas	276	253	268
Airija	146	140	131
Nyderlandai	131	135	130
Austrija	128	123	124
Švedija	126	121	120
Danija	123	119	117
Didžioji Britanija	116	117	117
Vokietija	113	116	116
Belgija	118	115	115
Suomija	116	116	110
Prancūzija	111	107	107
Ispanija	107	104	103
Italija	101	100	102
Kipras	93	95	98
Graikija	98	95	95
Slovėnija	89	90	86
Čekija	82	80	80
Malta	77	76	78
Portugalija	75	75	78
Slovakija	69	72	72
Vengrija	63	63	63
Estija	72	67	62
Lenkija	54	57	61
Lietuva	60	61	53
Latvija	58	56	49
Rumunija	41	46	45
Bulgarija	38	40	41

Šaltinis: „Eurostat“, 2010 m.

Lietuvos BVP pagal perkamosios galios paritetą vienam gyventojui 2009 metais tesiekė 53% visos Europos Sąjungos vidurkio. Latvijos BVP vienam gyventojui sudarė 49% ES vidurkio, Rumunijos – 45%, Bulgarijos – 41%, pagal ES statistikos biuro „Eurostat“ duomenis. Palyginti, 2008 m. Lietuvos BVP vienam gyventojui siekė 61% ES vidurkio, 2007 m. – 60%, o Latvijos – atitinkamai 56% ir 58%. Lenkijos BVP vienam gyventojui pernai pasiekė 61% ES vidurkio, nors 2008 m. rodiklis tesiekė 54%. Aukščiausias BVP vienam gyventojui pernai tarp ES šalių buvo Liuksemburge, Airijoje ir Nyderlanduose (atitinkamai 276%, 146% ir 131% ES vidurkio). Naujausiais duomenimis 2010 metais Lietuva pasiekė 55% ES vidurkio.

Analizuojant SVV situaciją, apžvelgiama ne tik BVP, bet ir kiti rodikliai. Smulkaus ir vidutinio verslo konkurencingumą šalies ekonomikoje atspindi jų užsienio prekybos rodikliai (Jakutis, A., Liukaitis, R., Samulevicius, J., 2007). Iš 2.7 paveikslo galime pastebėti, kad

Lietuvos integracija į ES suaktyvino užsienio prekybą. 2004 m. ypač padidėjo eksporto srantai į ES.

2.7 pav. Užsienio prekybos srantai mlrd. Lt 2004–2009 m.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis LR Statistikos departamento duomenimis

Svarbiausi Lietuvos užsienio prekybos partneriai yra ES valstybės (apie 60 proc. užsienio prekybos), NVS šalys sudaro ~30 proc. 2004-2008 m. svarbiausia Lietuvos eksporto kryptis buvo ES šalys, didėjimas pastebimas ir į NVS šalis. Konkurencingumo ir pelno normos, gaunamos ES rinkose, sumažėjimas pasireiškė visoje pramonės struktūroje. Tuo tarpu NVS rinkose Bendrojo Programavimo Dokumento (toliau BPD) įgyvendinimo laikotarpiu įvyko esminių pasikeitimų - rinka išaugo, įvyko struktūrinių pokyčių, reikalavimai importuojamai produkcijai nebuvo tokie griežti, o pelno norma didesnė nei ES rinkoje. Svarbiausios Lietuvos eksporto rinkos ES šalyse yra Latvija, Vokietija, Lenkija, Estija. Tarp NVS šalių Lietuvai patraukliausios Rusija, Baltarusija ir Ukraina. Iki 2008 m. importo apimtys iš ES į Lietuvą kasmet augo ir buvo pasiekę 68 proc., tačiau 2008 m. smuktelėjo iki 58 proc. dėl smarkiai išaugusios NVS (daugiausia RU) santykinė dalies, kuri 2007 m. buvo sumažėjusi iki 22 proc., tačiau 2008 m. sudarė 30 proc. importo vertės. BPD teigiama įtaka eksportui dėl modernizuotos pramonės ir žemės ūkio buvo nestipri ir labiau pasireiškė tik 2008 m., pasibaigus BPD projektų įgyvendinimui, o prasidėjusi pasaulinė recesija pagrindinėse eksporto rinkose, sutapusi su paspartėjusia esmine technologijų kaita, paprastai vykstančia kas dešimtmetį, šį poveikį sumažino. Žemės ūkio sektoriaus eksportas patyrė mažesnius pasaulinio ekonomikos nuosmukio padarinius - tai lėmė tikslinga ir savalaikė šio sektoriaus modernizacija, kuriai didelę reikšmę turėjo SF parama ir išmokos. Smulkių ir vidutinių įmonių eksporto ir importo vystymosi tendencijų analizė rodo, kad eksporto ir importo dalis bendrame šalies eksporte ir importe didėjo. Tai parodo SVV vaidmens didėjimą šalies ekonomikoje. Tam, kad būtų užtikrintas vieningos užsienio prekybos politikos įgyvendinimas, Lietuva taiko muitų tarifus, kiekybinius apribojimus,

tarifines kvotas ir kitas užsienio prekybos reguliavimo priemones trečiosioms valstybėms, kokias taiko ES.

SVV užsienio prekybos (eksporto ir importo) lyginamoji dalis labiausiai padidėjo 2006-2008 m. SVV eksporto lyginamoji dalis šalies užsienio prekyboje nagrinėjamu laikotarpiu išaugo 41 procentiniu punktu 2008 m. sudarė 61,8 proc. viso šalies eksporto. Importo lyginamoji dalis padidėjo 38,4 procentiniais punktais ir 2008 m. siekė 73,4 proc. viso šalies importo. Pateikti skaičiai rodo, kad SVV įmonės sėkmingai konkuruoja su didžiosiomis šalies įmonėmis ir turi nemažai pajamų iš užsienio prekybos.

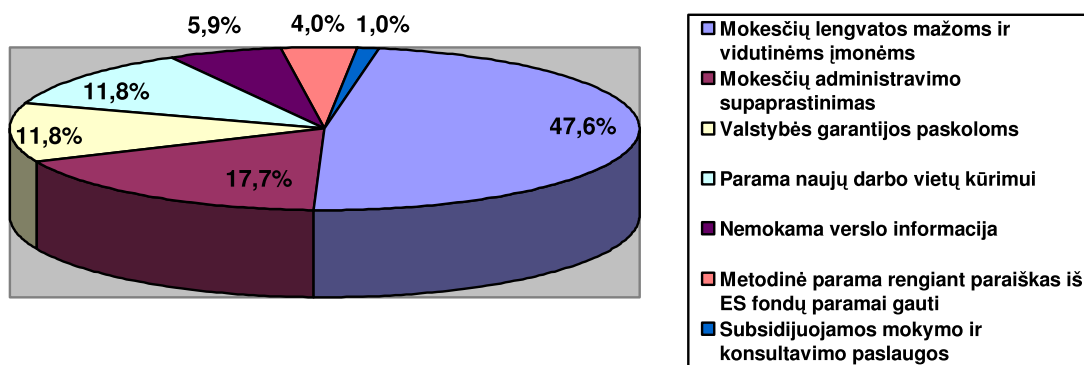
Analizuojant įmonių veiklos rezultatus, galima nagrinėti darbo užmokesčio rodiklius. 3 priede lentelėje „Vidutinis DU pagal ekonominės veiklos rūšis“ pateikti darbo užmokesčio kitimai pagal ekonominės veiklos šakas. Ankščiau buvo nustatyta, kad SVV sudaro ~95 proc. visų Lietuvoje veikiančių įmonių, todėl ir darbo užmokesčio nebeišskirsime atskirai SVV uždirbamo. Darome prielaidą, kad 2.6 lentelėje pateiktas SVV vidutinis darbo užmokestis. Analizuojamu laikotarpiu daugiausiai uždirbo finansininkai, jų darbo užmokestis turėjo ryškia tendenciją žemėti. Antroje vietoje - viešasis valdymas ir gynyba, ši sritis 2009 m. uždirbo apie 10 proc. mažiau, ir 2010 m. vidutinis darbo užmokestis dar 6 proc. sumažėjo. Labai nestiprus 1,25 proc. darbo užmokesčio sumažėjimas 2009 m. pastebimas elektros, dujų ir vandens tiekimo veikloje. Švietimo, sveikatos priežiūra analizuojamu laikotarpiu turėjo tendenciją didėti, nors absoliutus jų skaičius, lyginant su kitomis šakomis yra nedidelis. Visos kitos šakos turėjo žymesnių darbo užmokesčio svyravimų.

Apibendrinant galima sakyti, kad veikiančių SVV įmonių skaičius nuo 2010 m. stebimas kelių procentinių punktų sumažėjimas. SVV vaidmuo šalies ekonomikoje pagal sukuriamą BVP, eksporto, importo dalį bendrame šalies ūkyje stiprėja. Darbuotojų skaičius SVV įmonėse sudaro didžiąją visų dirbančiųjų šalyje dalį. Galutinės apibendrinimo išvados yra geros, bet lyginant su kitomis ES šalimis Lietuvos padėtis yra palyginti prasta. Pagal sukuriamo BVP vienam gyventojui Lietuva siekia vos 53 proc. ES vidurkio.

2.2. Paramos SVV struktūra ir dinamika

Pirmoje darbo dalyje buvo aptarti smulkaus ir vidutinio verslo paramos teikimo būdai ir teikimo priemonės, vadinasi paramos struktūra yra išanalizuota. Remiantis Edvardo Bartkaus (KTU, 2010) atliktos apklausos duomenimis, verslininkų nuomone, svarbiausios, paramos verslui kryptys turėtų būti mokesčių lengvatos mažoms ir vidutinėms įmonėms (žr. 2.8 pav.). Kaip reikšmingiausią paramą tai nurodė net 47,6 proc. tirtų verslininkų. Antroje vietoje – mokesčių administravimo supaprastinimas (17,7 proc.), trečioje ir ketvirtoje – valstybės

garantijos paskoloms bei paramos naujų darbo vietų kūrimui (11,8 proc.). Gerokai mažiau apklaustų verslininkų nurodė, kad reikšmingiausia parama yra nemokama verslo informacija ir metodinė parama rengiant paraiškas paramai iš ES struktūrinių fondų gauti (5,88 proc.).

2.8 pav. Pageidaujamos paramos ir pagalbos kryptys

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Edvardo Bartkaus apklausos 2010 m. duomenimis.

Pateiktame paveiksle aiškiai matyti, kad pagrindiniai smulkaus ir vidutinio verslo plėtrą stabdantys veiksniai Lietuvoje yra: dideli mokesčiai, apyvartiniu lėšų stoka, nuolat kintantys įstatymai, korupcija valdžios institucijose. Dalis verslininkų taip pat pažymėjo pradinio kapitalo stokos problemą, institucijų teikiančių paramą verslui trūkumą ir kt.

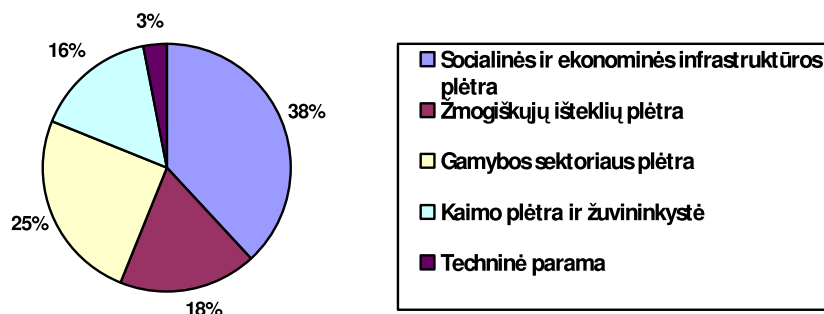
Apklaustų verslininkų nuomonės pasiskirstymas atvaizduotas 2.8 paveiksle, bet remiantis suteiktos paramos skaičiais ES parama yra viena didžiausių. SVV tyrime grįžtame prie 1.1 paveikslo ir detaliau aptarsime kiekvieną SVV paramos formą.

2.2.1 ES parama SVV

Lietuva ES paramą gavo jau nuo 1991 m., dar prieš tapdama ES nare 2004 metais. Šiuo laikotarpiu parama buvo vykdoma pagal tris programas: PHARE, ISPA ir SAPARD. Analizuojamu laikotarpiu Lietuva naudojasi Sanglaudos fondu, ES fondų parama Lietuvai 2004-2006 m. bei 2007-2013 m. ES struktūrinių fondų parama. Europos regioninės plėtros fondas, jam tenka 66% struktūrinės paramos lėšų. Lietuva gaus apie 583,9 mln. Eurų. Paramos gavėjai: savivaldybės, valstybės ir savivaldybės įmonės, privačios įmonės (pramonės įmonės, smulkus ir vidutinis verslas, amatininkai), viešosios įstaigos. Europos socialinis fondas remia projektus, sprendžiančius socialines problemas. Fondui tenka apie 18,6 % struktūrinės paramos lėšų, 2004-2006 m. Lietuvai gaus apie 608,38 mln. litų. Europos žemės ūkio garantijų ir orientavimo fondas 424,35 mln. litų teikia paramą naujiems ūkininkavimo metodams, alternatyviai ekonominei veiklai kaimo vietovėse (pvz., kaimo turizmas). Paramos gavėjai: žemės ūkio subjektai, kaimo gyventojai, kiti verslininkai. Lietuvai iš Sanglaudos fondo 2000-2006 m. skirta beveik 3,5 mlrd. litų. Sanglaudos fondo tikslas – teikti finansinę paramą Bendrijos ekonominei ir socialinei

sanglaudai stiprinti. Fondo lėšomis finansuojami transporto ir aplinkosaugos infrastruktūros plėtros projektai. Parama skiriama iš anksto su Europos Komisija suderintiems atskiriems projektams, atitinkantiems ilgalaikius Lietuvos tikslus bei ES politikos gaires transporto plėtros ir aplinkos apsaugos srityse. Lietuvai 2007-2013 m. programavimo laikotarpyje veiksmų programose ir jų prieduose numatyta skirti 23 mlrd. 324 mln. Lt struktūrinių fondų finansavimo. Numatoma, jog dar apie 2,2 mlrd. Lt sudarys valstybės biudžeto ir projektų vykdytojų bei partnerių lėšos. Viso Lietuvai numatytas finansavimas 2007-2013 m. sudarys apie 25,6 mlrd. Lt.

Pirmoji struktūrinių fondų parama teikiama pagal Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą (toliau - BPD), patvirtintą LR Vyriausybės ir Europos Komisijos. BPD nustatyti penki investicijų prioritetai: Socialinės ekonominės infrastruktūros plėtros, žmoniškųjų išteklių plėtros, gamybos plėtros, kaimo plėtros ir žuvininkystės, techninės paramos. Šiems prioritetams įgyvendinti skiriama apie 3,09 mlrd. litų ES ir 1,07 mlrd. litų Lietuvos Respublikos lėšų. Taip pat tuo laikotarpiu Lietuva gavo paramą pagal Sanglaudos fondo strategiją 2004-2006 m. (3,46 mlrd. Lt ES paramos). Pagal BPD prioritetus parama pasiskirsto taip:

2.9 pav. ES struktūrinių fondų 2004-2006 metų sudėtis

Šaltinis: www.esparama.lt

Tarptautinio valiutos fondo atliktame tyrime pateikiami duomenis apie ES išmokėtą paramą Lietuvai (žr. 2.5 lentelę).

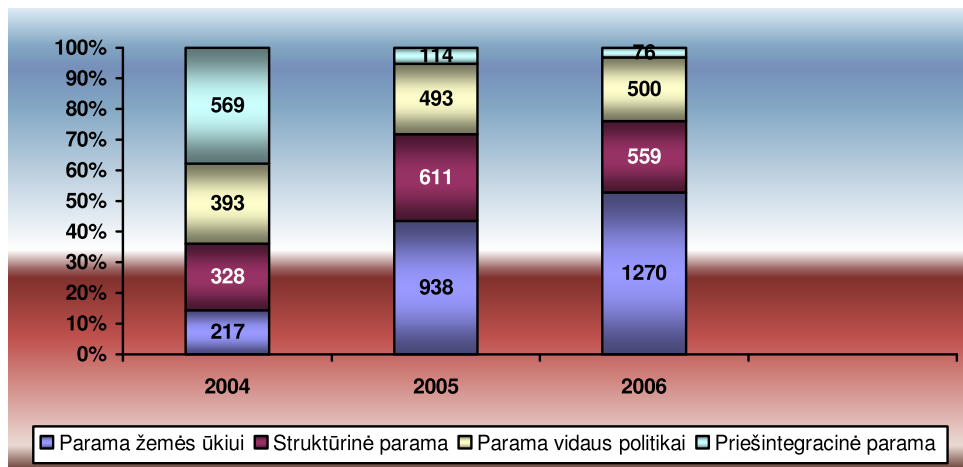
2.5 lentelė

ES parama mln.Lt, 2004-2006 m.

ES paramos išmokos					
	2004	2005		2006	
	mln.Lt	mln.Lt	Pokytis %	mln.Lt	Pokytis %
Parama žemės ūkiui	217	938	+432	1270	+135
Struktūrinė parama	328	611	+86	559	-8,5
Parama vidaus politikai	393	493	+25	500	+1,5
Priešintegracinė parama	569	114	-80	76	-33,4
Visa parama	1646	2177		2429	

Šaltinis: Europos komisija, Tarptautinio valiutos fondo įverčiai

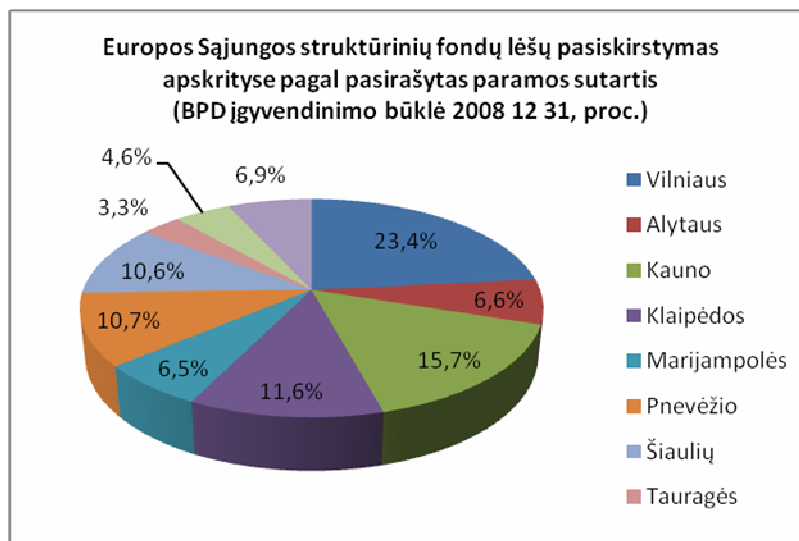
Didžioji ES paramos dalis skirta žemės ūkiui (iki 1,3 mlrd. Lt), struktūrinei paramai bei vidaus politikai. 2.6 lentelėje matyti, kad 2005 metais paramos žemės ūkiui įsisavinimas padaugėjo daugiau kaip keturiais kartais, struktūrinės paramos – 86 procentais. 2006 metais, lyginant su 2005 paramos įsisavinimo tempo didėjimas išlieka, bet žemesnis kaip 2005 metais.

2.10 pav. ES struktūrinių fondų 2004-2006 metų išmokos, mln. Lt

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis www.esparama.lt

Lyginant Europos komisijos planuotą paramą Lietuvai su įsisavintomis lėšomis, galima pastebėti, kad 2005 m. Lietuva įsisavino beveik perpus mažiau negu buvo tikimasi, tačiau 2006 ir 2007 m. Lietuva ne tik įsisavino tais metais numatytą paramą, bet ir kiek viršijo numatytą paramos įsisavinimo eigą.

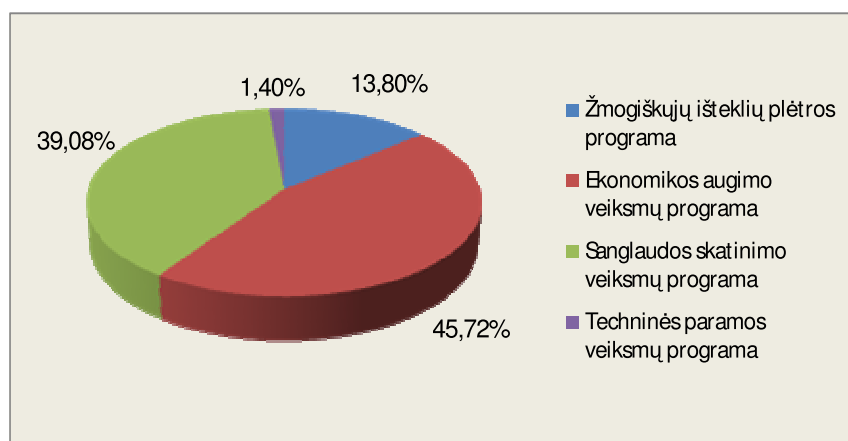

2.11 pav. ES struktūrinių fondų gautos ir atrinktos paraiškos pagal apskritis 2004-2006 m.

Šaltinis: Lietuvos 2004-2006 m. Bendrojo programavimo dokumento (BPD) įgyvendinimo sistemos vertinimas 2008 12 31 duomenimis.

Pagal 2.11 paveiksle pavaizduotą 2004-2006 m. ES struktūrinių fondų įsisavinimą pagal apskritis, nesunku pamatyti didžiausia paramos dalimi pasinaudojusias apskritis. Jei palygintume ES paramos įsisavinimą ir sukuriamą BVP apskrityse, tai jos būtų tose pačiose vietose: Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos apskritys įsisavino daugiausiai paramos ir sukūrė daugiausiai BVP. Detaliau paramos ir sukuriamo BVP priklausomybę aptarsime trečioje dalyje.

Apžvelkime 2007-2013 m. ES struktūrinius fondus. Didžiausią dalį ES finansavimo sudaro Europos regioninės plėtros fondo lėšos (51 proc.), antroje vietoje yra Sanglaudos fondo lėšos (34 proc.), o likusią dalį sudaro Europos socialinio fondo lėšos (15 proc.). Parama bus teikiama pagal Lietuvos 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategiją ir atskiras veiksmų programas, skirtas strategijai įgyvendinti. Strategijoje nustatytas pagrindinis ES struktūrinės paramos panaudojimo tikslas - sparčiai gerinti sąlygas investuoti, dirbti ir gyventi Lietuvoje, kad ūkio augimo teikiama nauda pasiektų visus Lietuvos gyventojus. Veiksmų programos padės įgyvendinti strategijoje iškeltus tikslus ir uždavinius. Numatytos 4 veiksmų programos:

2.12 pav. 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos pasiskirstymas pagal veiksmų programas, proc.

Šaltinis: www.esparama.lt

Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa yra skirta darbingo amžiaus Lietuvos gyventojų mobilizavimui. Investicijos į Lietuvos žmonių žinias, gebėjimus, aktyvumą, verslumą garantuoja ilgalaikį ūkio augimą. Šiai programai skirta 13,8 proc. ES struktūrinės paramos lėšų. Ekonomikos augimo veiksmų programa bus siekiama didinti aukštos pridėtinės vertės verslo lyginamąją dalį Lietuvos ūkyje, sudaryti palankią aplinką smulkiąjam ir vidutiniam verslui bei inovacijoms. Šiai programai skirta 45,72 proc. ES struktūrinių fondų lėšų, gaunamų pagal konvergencijos tikslą (10 proc. lėšų numatoma skiri ūkio konkurencingumui ir ekonomikos augimui skirtiems moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai). Programa finansuojama iš Europos regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo (transportui). Sanglaudos skatinimo veiksmų programa bus siekiama geriau išnaudoti vietos potencialą, teikti kokybiškas ir

prieinamas viešąsias paslaugas, išsaugoti ir gerinti aplinkos kokybę. Šiai programai skirta 39,08 proc. ES struktūrinių fondų lėšų. Programa finansuojama iš Europos regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo (aplinkos apsaugai). Techninės paramos veiksmų programa skirta visų teminių veiksmų programų (Žmogiškųjų išteklių plėtros, Ekonomikos augimo, Sanglaudos skatinimo veiksmų programų) administravimui, bendriems ES struktūrinės paramos valdymo ir kontrolės sistemos aspektams. Šiai veiksmų programai skirta 1,4 proc. ES struktūrinių fondų lėšų. Programa finansuojama iš Europos socialinio fondo.

2.6 lentelė

2007-2013 m. ES struktūrinės paramos paskirstymas tarp investicinių sričių

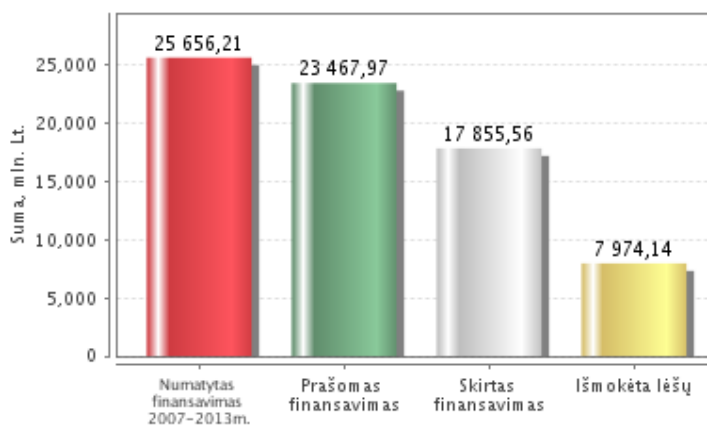
Veiksmų programa/prioritetas	%	Mln. Lt	ES fondas
Iš viso:	100	23 394,42	ESF/ERP F/SF
1. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa	13,8	3 228,43	ESF
1.1. Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis	5,5	1 286,69	ESF
1.2. Mokymasis visą gyvenimą	3,76	879,24	ESF
1.3. Tyrėjų gebėjimų stiprinimas	1,74	407,45	ESF
1.4. Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas	2,5	584,86	ESF
1.5. Techninė parama	0,3	70,19	ESF
2. Ekonomikos augimo veiksmų programa	45,72	10 699,72	ERPF/SF
2.1. Ūkio konkurencingumui ir ekonomikos augimui skirti moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra	7,88	1 844,44	ERPF
2.2. Verslo produktyvumo didinimas ir aplinkos verslui gerinimas	8,93	2 090,77	ERPF
2.3. Informacinė visuomenė visiems	3,54	828,97	ERPF
2.4. Esminė ekonominė infrastruktūra	8,66	2 025,96	ERPF
2.5. Transeuropinių transporto tinklų plėtra	16,05	3754,81	SF
2.6. Techninė parama	0,66	154,77	SF
3. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa	39,08	9 144,16	ERPF/SF
3.1. Vietinė plėtra ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai	12,48	2 920,30	ERPF
3.2. Viešųjų paslaugų (sveikatos, švietimo, socialinių) kokybė ir prieinamumas	9,29	2 173,92	ERPF
3.3. Aplinka ir darnus vystymasis	16,65	3 895,17	SF
3.4. Techninė parama	0,66	154,77	SF
4. Techninės paramos veiksmų programa	1,4	322,11	ESF

Santrumpos: ESF – Europos socialinis fondas, SF – Sanglaudos fondas, ERPF – Europos regioninės plėtros fondas Šaltinis: www.esparama.lt

Itin didelis ES 2007-2013 m. struktūrinių fondų dėmesys skiriamas smulkiam ir vidutiniam verslui (ES parama smulkiam ir vidutiniam verslui), kadangi iš jo dažniausiai gimsta pokyčiai, idėjos; jis lankstus ir mobilus, gebantis sparčiai diegti naujoves, kurti naujas darbo vietas; prisideda prie regionų ekonominio augimo. Parama verslui skiriama pagal Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programą ir Ekonomikos augimo veiksmų programą 2007-2013 m. Lėšos paramai skiriamos iš Europos socialinio fondo, Europos regioninės plėtros fondo ir LR

valstybės biudžeto. ES parama smulkiam ir vidutiniam verslui skirta mokymams, technologinei plėtrai, infrastruktūrai, veiklos optimizavimui, eksporto didinimui. 2007-2013 m. laikotarpiu daugiau nei 11 mlrd. litų ES struktūrinių fondų lėšų skirta verslumo skatinimui, įmonių produktyvumo didinimui, įmonių augimui ir plėtrai. Didelė dalis paramos teikiama mokslinių tyrimų plėtrai ir investicijoms į naują įrangą, verslo valdymo sistemas, standartų diegimą ir kt. Ypatingas dėmesys skiriamas mažų ir vidutinių verslų plėtros potencialo didinimui.

Aptariant ES struktūrinių fondų panaudojimo problemas, pirmiausia reikia susipažinti su lėšų įsisavinimo statistika. 2011 m. balandžio mėnesio duomenimis, pagal 2007-2013 m. paramos strategiją jau yra įgyvendinamas 4 342 projektas, kuriems skirta 17 855,56 mln. litų, t.y. apie 70 % visų strategijoje numatytų lėšų per maždaug 60 % laiko (iš 7 programavimo metų, jau praėjo 4 m.). Dabartinę lėšų įsisavinimo būklę vaizduoja 2.14 paveikslas.

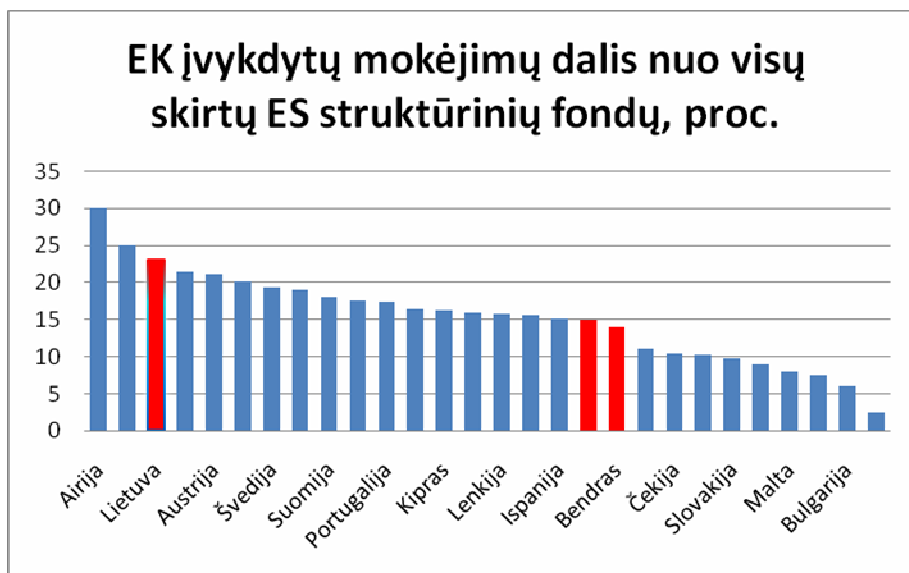

2.13 pav. 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos barometras

Šaltinis: <http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/projektubarometras>

Iš 2.13 paveikslo matyti, kaip 2007-2013 metų ES struktūrinė parama yra įsisavinama. Šis barometras keičiasi kiekvieną dieną, pagal užfiksuotus duomenis. Tačiau LLRI atkreipia dėmesį, kad 2009 ir 2010 metais įsisavinta tik 75 proc. suplanuotos sumos. Šiais metais numatyta įsisavinti didžiausią sumą – 4,331 mlrd. litų, tad kyla abejonių, ar šiemet pavyks įgyvendinti planą. Vertinant 2008-2010 metų laikotarpį, labiausiai nuo plano atsilieka Sanglaudos veiksmų skatinimo programa (įsisavinta 66 proc. planuotos sumos) ir Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa (77 proc.). Ekonomikos skatinimo veiksmų programoje panaudota 85 proc. planuotos sumos. Pasak R. Vainienės: „Šiame programavimo laikotarpyje daug laiko nebeliko. Duomenys rodo, jog ES lėšų įsisavinimas Lietuvoje atsilieka nuo numatyto plano. Daugiausia ES lėšų planuojama įsisavinti 2011 m., didelę jų dalį - paskutiniiais programavimo laikotarpio metais. Todėl reikia iš anksto numatyti, kaip būtų galima perskirstyti ES lėšų panaudojimą, tiek siekiant vykdyti užsibrėžtą planą, tiek didinant ES lėšų panaudojimo naudą“.

Lyginant su kitomis ES šalimis Lietuva yra viena iš greičiausiai ES lėšas įsisavinančių valstybių visoje Europos Sąjungoje. Europos Komisijos Biudžeto generalinio direktorato 2011 m. sausio 1 d. duomenimis Lietuvai įvykdytų Europos Komisijos mokėjimų dalis nuo visų jai skirtų ES struktūrinių fondų sudarė apie 23 proc. Visoje Europos Sąjungoje Lietuvą šiuo rodikliu pralenkė tik Airija (30 proc.) ir Estija (25 proc.). Vidutiniškai visoje Europos Sąjungoje EK įvykdytų mokėjimų dalis nuo visų skirtų ES struktūrinių fondų 2011 m. sausio 1 d. siekė 14 proc.

2.14 pav. 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos įsisavinimas proc., nuo skirtų fondų

Šaltinis: Lietuvos laisvosios rinkos institutas, 2011.

Nors Lietuva yra viena iš pirmų tarp Europos Sąjungos valstybių pagal ES lėšų įsisavinimą, tai nereiškia, jog ES lėšų įsisavinimo procesas Lietuvoje yra tinkamas. Nes net pirmaudama Lietuva pagal lėšų įsisavinimą europiniu mastu, atsilieka nuo valstybės planų. ES lėšų įsisavinimo tempas neparodo ES lėšų įsisavinimo efektyvumo ir tikslingumo. Todėl, vertinant ES lėšų įsisavinimą reikia ne tik jį lyginti su šalies ES lėšų įsisavinimo planu, tačiau ir analizuoti šio plano kokybines charakteristikas, t.y. jo kryptis ir prioritetus. Greitai įsisavinamos lėšos gali šalies ekonomikai turėti mažai naudos kai lėšų įsisavinimas yra laikomas savitikslu, vykdomas neįvertinant galimų neigiamų ES lėšų įsisavinimo pasekmių. Jau įsisavintos ir dar numatomos įsisavinti ES paramos mastai Lietuvoje yra dideli, (2009-2010 m. ES parama siekė apie 3-4 proc. BVP) ir daro didelį poveikį šalies ekonomikai. ES lėšos turi įtakos pinigų kiekiui ir kainų lygiui, ES lėšų panaudojimo prioritetai keičia bendrą ekonomikos struktūrą, turi poveikį konkurencijai tarp sektorių ir atskirų įmonių. Makroekonominė rodiklių analizė daugeliu atveju negali atskleisti struktūrinių fondų poveikio Lietuvos ekonomikai. Pirmiausia dėl to, jog agreguoti makroekonominiai duomenys neparodo procesų vykstančių mikro, įmonių lygmenyje.

Taip pat dėl to, jog izoliuoti ES lėšų poveikio makroekonominiuose rodikliuose yra neįmanoma, juos veikia daugelis kitų veiksnių.

2.2.2. Valstybės ir savivaldybių teikiamos paramos SVV analizė

Atlikta smulkaus ir vidutinio verslo paramos teikimo reikalavimus reglamentuojančių dokumentų analizė. Siekiant, kad kažkoks procesas vyktų sklandžiai visų pirma reikia jį apibrėžti, nustatyti tam tikras taisykles, kurios būtų žinomos tiek visai visuomenei, tiek valdžios atstovams. Kiekvienoje šiuolaikiškoje demokratinėje ir ne tik demokratinėje valstybėje egzistuoja tam tikri teisės aktai, kurie nustato tam tikras teises, dogmas, taisykles tam tikrų veiksmų. Nors vakarų valstybėse apie Smulkaus ir vidutinio verslo reikšmę jau yra kalbama seniai ir yra priimami tai reglamentuojantys teisės aktai, tačiau Lietuvoje teisės aktais Smulkų ir vidutinį verslą imta reglamentuoti tik praėjus keliems metams po nepriklausomybės atkūrimo. To priežastis yra ta, jog Lietuva atgavusi nepriklausomybę nebuvo iš karto pajėgi reglamentuoti šį verslo segmentą, nes visų pirma reikėjo reglamentuoti juridinių ir fizinių verslo subjektų veiklą ir panašiai.

Lietuvoje jau 1993 metų vyriausybės programoje jau buvo įvestas punktas, kuris nusakė, jog Lietuva turi siekti skatinti Smulkų ir vidutinį verslą (Lietuvos Respublikos,...1993). Tačiau tik 1998 metais buvo išleistas specialus, būtent Smulkaus ir vidutinio verslo subjektams skirtas, LR Smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymas. Vėliau sekė jo papildymai ir pakeitimai, kurie turėjo pagerinti šių įstatymų kokybę. Nuo tada ir kiti Lietuvos Respublikos teisės aktai ima dažniau naudoti Smulkaus ir vidutinio verslo apibrėžimus. Tai reiškia, kad į Smulkaus ir vidutinio verslo reikšmę šalies ūkiui imta kreipti dėmesį kompleksiskai, apjungiant įvairias paramos formas, būdus ir procedūras. Šiuo metu galioja keli įstatymai, kurie tiesiogiai arba dalinai reglamentuoja Smulkaus ir vidutinio verslo veiklą ir paramos formas. Siekiant išsiaiškinti į pagrindinius dokumentus, kurie nusako šio segmento veiklą ir svarbiausia teikiamą paramą, pagrinde bus nagrinėjama pagrinde LR Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymas ir Šiaulių savivaldybės tarybos sprendimai dėl Smulkaus verslo rėmimo fondo nuostatų ir fondo komisijos darbo reglamentų. Nepaisant to, bus siejama ir su kitais teisės aktais, kuriuos liečia mūsų nagrinėjami dokumentai.

Lietuvos Respublikos Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymo analizė: smulkus ir vidutinis verslas, kaip ir bet kuris svarbus ekonomikai, visuomenės gerovei veiksny yra reglamentuotas Lietuvos teisės aktuose. Reglamentavimas reikalingas norint apibrėžti „smulkaus ir vidutinio verslo“ sampratą bei kokias paramos formas taiko jiems valstybė.

Šiuo metu Smulkaus ir vidutinio verslo sampratą bei pagrindines valstybės paramos formas nusako LR Smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymas (toliau „antrasis įstatymas“) (Lietuvos Respublikos..., 2007) kuris nuo 1998 iki 2007 metų gruodžio 4 dienos buvo žinomas kaip LR Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymas (toliau „pirmasis įstatymas“) (Lietuvos Respublikos..., 2007). Šie pavadinimo pakeitimai buvo atlikti dėl tikslumo ir taisyklingumo.

Atgavus nepriklausomybę, Lietuvoje buvo sparčiai ruošiama dokumentų bazė, kuri atitiktų pagrindinę šalies įstatymą- konstituciją, tačiau tik 1998 metų pabaigoje buvo išleistas įstatymas, kuris konkrečiai apibrėžė SVV subjektus ir paramos formas. Būtent tada atkreiptas dėmesys į smulkias ir vidutines įmones, jog būtent jos sukuria didžiąją dalį šalies bendrojo vidaus produkto ir suprato, kad tai pats dinamiškiausias įmonių sluoksnis, kuriam būtinai reikia pagalbos, kad kuo daugiau išsikurtų ir neštų ekonominę naudą šalies ūkiui.

Pirmajame LR Smulkiojo ir vidutinio verslo įstatymo paskirtis buvo nustatyti „smulkaus ir vidutinio verslo subjektus, jiems taikomas paramos formas“. Vėlesni įstatymai sukonkretino nustatomą SVV sampratą ir konkrečiai „valstybės“ taikomas paramos formas. *Taigi, šiuo papildymu yra tiesiogiai sukonkretinama, kad įstatymu bus reglamentuota tik valstybės teikiama parama.*

Senajo įstatymo SVV objektai. LR Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatyme (1998 m.) SVV subjektus įvardino pagal keturias klases:

- Fiziniai asmenys dirbantys pagal patentą;
- Mikroįmonės – individualios įmonės, kuriose be savininko dirba dar ir šeimos nariai;
- Smulkios įmonės, kuriose dirba ne daugiau kaip 9 darbuotojai;
- Vidutinės įmonės, kuriose dirba ne daugiau nei 49 darbuotojai.

Pagal aukščiau pateiktą SVV subjektų pasiskirstymą, matyti, kad ši dalis buvo rizikingiausia bankroto atžvilgiu, nes tokio dydžio įmonėms buvo pakankamai sunku išsilaikyti konkurencinėse sąlygose prieš didesnes įmones. Be to, šiuose SVV subjektų apibrėžimuose buvo pagrindinis klasifikavimo aspektas tik dirbančių įmonėje žmonių skaičius. To pasekoje SVV statusą gaudavo ir tos įmonės, kurių finansiniai rezultatai būdavo kur kas geresni nei kai kurių didelių įmonių, nors darbuotojų skaičius galėjo būti kur kas mažesnis. Dėl to skirstant paramą, puikiai veikiančios SVV įmonės galėjo gauti paramą, kuri turėtų suteikti nelygų konkurencinį panašumą prieš tose pačiose rinkose veikiančias dideles įmones, kurios neturėjo teisės į šią paramą.

Naujojo įstatymo SVV objektai. Taigi su naujuoju LR Smulkiojo ir vidutinio verslo įstatymu (2007 m.), buvo kur kas griežčiau apibrėžiami SVV subjektai:

- Labai maža įmonė, kurioje dirba ne daugiau nei 10 darbuotojų ir pajamos neviršija 7 mln. litų arba balanse nurodyto turto vertė neviršija 5 mln.litų. Šios sąlygos, kartu su

atskiromis papildomomis sąlygomis, taip pat taikomos ir „verslininko“ subjekto sąvokai;

- Maža įmonė, kurioje dirba nedaugiau nei 50 darbuotojų ir metinės pajamos neviršija 24 mln. litų arba turto vertė neviršija 17 mln. litų;
- Vidutinė įmonė, kurioje dirba ne daugiau nei 250 žmonių ir metinės pajamos neviršija 138 mln. litų arba turto vertė neviršija 93 mln. litų.

Palyginus abu SVV subjektų apibrėžimus, akivaizdžiai matome, jog naujuoju įstatymu buvo kur kas konkrečiau apibrėžtos SVV subjektų sąvokos, įvesta daugiau kintamųjų apibrėžiančių SVV statusą, nors ir pagrindinis liko darbuotojų žmonių skaičius įmonėje.

2.7 lentelė

**SVV subjektų statuso apibrėžimo pagal 1998 ir 2007 metų
SVV plėtros įstatymus lyginamoji analizė**

	Darbuotojų skaičius		Metinės pajamos, mln.Lt		Turto vertė		Kiti reikalavimai
	1998	2007	1998	2007	1998	2007	
Labai maža įmonė		<10		<7		<5	+
Mikroįmonė ¹	N ²		-		-		
Maža įmonė		<50		<24		<17	+
Smulki įmonė*	<10						
Vidutinė įmonė		<250		<138		<93	+
Vidutinė įmonė*	<50						
Verslininkas		<250		<138		<93	+
Fiziniai asmenys dirbantys su patentu*	1						+

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos Respublikos Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros 1998 ir 2007 metų įstatymais

Analizuojant 2.7 lentelėje pateiktą informaciją matome, jog SVV statuso įmonių aprėptis padidėjo įsigaliojus 2007 metais priimtam LR SVV plėtros įstatymui, kurio „vidutinės įmonės“ statuso aprėptis padidėjo nuo įmonių turinčių mažiau nei 50 darbuotojų iki 250 darbuotojų. Nors ir buvo įvesti pajamų bei balanse nurodyto turto vertės rodikliai, tačiau registruotų SVV skaičius padidėjo įmonių turinčių SVV statusą. Tai reiškia, jog padidėjus SVV įmonių apimčiai, daugiau įmonių gali pretenduoti į valstybės siūlomą paramą bei kitas lengvatas. Taip SVV sukuriant net virš 90 proc. šalies bendrojo vidaus produkto, padidina savo svarbą šalies ūkiui, parodo didesnę ekonomikos manevringumą, nei kad ekonomikoje, kurią sudaro daugiau didelės kompanijos, kurioms itin sunku greitai persiorientuoti prie pakitusių rinkos sąlygų.

SVV statuso gavimo ir netekimo tvarka. Naujasis SVV plėtros įstatymas kartu su naujais subjekto apibrėžimais apibrėžė ir bendrąją tvarką, kada įmonės gauna ir kada netenka SVV statuso. Tai yra itin svarbu, kai įmonės nori pretenduoti gauti valstybės paramą. Įmonė gauna

¹ Sąvokos taikytos 1998 metų LR smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatyme.

² Neapibrėžta, bet gali dirbti tik savininkas su šeimos nariais (sutuoktiniai, tėvai, įtėviai, vaikai, įvaikiai)

SVV statusą, jeigu du metus iš eilės atitinka lentelėje pateiktus rodiklius, kurie ir apsprendžia kokio statuso įmonė yra. Jeigu įmonė yra nauja, tai įmonės statusas yra nustatomas pagal faktinį darbuotojų skaičių, balanse nurodytą turto vertę ir prognozuojamas pajamas. Pažymėtina ir tai, jog jei įmonė, ar jos vadovai turi akcijų kitose įmonėse ir jos yra priskirtinos prie partnerinių ir (arba) susijusių įmonių, tai jų rodikliai apsprendžiant įmonės statusą yra skaičiuojami remiantis LR SVV plėtros įstatymo 3 straipsnio 13 punkte nurodyta formule:

$$D_{Ag} = D_A + \sum k_n D_{Pn} + \sum D_{Sn}. \quad (2.1)$$

čia:

D_{Ag} – metinės pajamos arba balansinė turto vertė aptariamajai įmonei;

D_A – aptariamąsios įmonės duomenys;

D_{Pn} – n-tosios partnerinės įmonės duomenys;

D_{Sn} – n-tosios susijusios įmonės duomenys (jei nebuvo įtraukti į aptariamąsios įmonės konsoliduotą finansinę atskaitomybę);

k_n – koeficientas, parodantis, kokia dalis n-tosios partnerinės įmonės duomenų sumuojama su aptariamąsios įmonės duomenimis.

Paramos teikimas. Abu įstatymai apibrėžia, kad parama yra teikiama pagal Vyriausybės, apskričių ar savivaldybių SVV skatinimo programas, kurios numato skirti tam tikrą lėšų sumą SVV plėtrai iš valstybės, savivaldybių biudžetų ir jų piniginių fondų lėšų. 1998 metų LR SVV plėtros įstatyme SVV finansavimas dar buvo skiriamas ir iš Privatizavimo fondo lėšų, tačiau naujajame įstatyme apie tai nieko nėra užsimenama dėl to, kad šis fondas yra priskaitomas prie savivaldybių ir vyriausybės fondų.

Pažymėtina, jog nors ir naujajame įstatyme buvo praplėstas SVV statuso įmonių ratas, tačiau įstatyme prioritetu skirstant paramą yra visos SVV statusą turinčios įmonės, išskyrus vidutines įmones. Galime daryti išvadą, net jeigu buvo pralėstas įmonių ratas, tačiau didesnis dėmesys yra skiriamas įmonėms, kurios buvo apibrėžtos pirmuoju įstatymu (neskaitant pajamų ir turto vertės apribojimų).

Naujame įstatyme buvo įtrauktas Valstybinės paramos skirstymo kontrolės punktas. Šiuo punktu buvo sukurta sistema, kuri įpareigoja paramos skirstytojus registruotis apie suteiktą paramą „Suteiktos valstybės pagalbos registre“. Šio tikslas „yra kaupti informaciją apie valstybės valdymo ir savivaldybių institucijų, įstaigų ar kitų valstybės pagalbos teikėjų suteiktą ūkio subjektams valstybės pagalbą, nereikšmingą pagalbą bei nereikšmingą pagalbą žemės ūkio ir žuvininkystės sektoriuose ir teikti šią informaciją Europos Komisijai bei kitoms suinteresuotoms institucijoms kaip nustatyta Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatyme“. Tuo yra „siekiama užtikrinti suteiktos pagalbos teisėtumą“ (Iterijs, 2006). Taigi, *šio punktu buvo*

sukurta tam tikra valstybinės paramos skyrimo kontrolė, kuri turėtų suteikti daugiau skaidrumo skirstant valstybės paramą.

Pagal LR Smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymo 5 straipsnio 3 dalį, buvo leista valstybei ir savivaldybėms išnuomoti jiems priklausantį viešosioms įstaigoms (valstybės ar savivaldybės savininkė arba dalininkė), kurios pernuomotų šį turtą SVV įmonėms ir teiktų viešąsias paslaugas. Šiuo įstatymo straipsniu buvo suteikta galimybė kurtis Verslo inkubatoriams ir kt. viešas paslaugas teikiančioms įmonėms, kurios šį turtą galėtų pernuomoti SVV įmonėms palankesnėmis nei rinkoje esančiomis kainomis. Tai galime daryti išvada, kad buvo suteikta galimybė kurti Verslo inkubatorius bei kitas viešąsias paslaugas SVV teikiančias įstaigas.

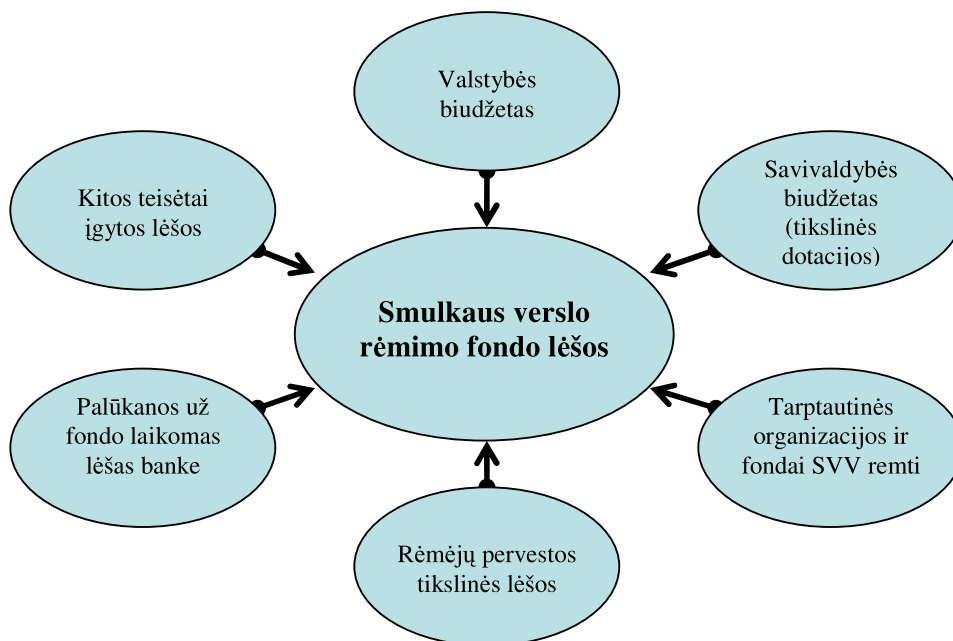
Paramos formos. Abu priimti įstatymai reglamentuoja valstybės teikiamas paramos formas, nors ir pirmajame nebuvo konkrečiai užsimenama, jog tai būtų valstybės teikiama parama. Tame pačiame įstatyme nebuvo punkto apie galimybę valstybės turimą turtą pernuomoti SVV, tačiau prie paramos formų jau yra užsimenama apie verslo inkubatorių, tokios technologinių parkų teikiamas paslaugas. Pažymėtina, jog pagrindinės paramos formos, kaip lengvatinės paslaugos, palūkanų dengimas, mokestinės lengvatos, verslo inkubatoriaus ir kt. panašių įstaigų paslaugų teikimas, garantijų teikimas, įvairių paramos programų rėmimas, subsidijavimas naujų darbo vietų steigimui išliko tos pačios, tik naujajame įstatyme buvo įtrauktas konkrečiai neapibrėžiantis formos punktas, t.y. pagal 6 straipsnio 4 dalį „Vyriausybės ar savivaldybių nustatytos kitos paramos formos“. Taip buvo suteikta platesnė paramos formų įvairovė ir galimybė vyriausybei arba savivaldybei spręsti įstatymų nustatyta tvarka, kokią forma galima remti SVV, nors kartu savivaldybių gauta saviraiška skirstant paramą SVV gali reikšti neefektyviai paskirstomas lėšas. Paramos lėšų paskirstymo neefektyvumą sušvelnina antrojo įstatymo 7 straipsnis, kuris teigia, jog visa skiriama parama turėtų būti nukreipta į konkrečios paramos programos tikslą ir galimos papildomos sąlygos privalo būti vienodos visiems šios paramos siekiantiems SVV subjektams.

Pagal valstybės paramos SVV prioritetus, savivaldybės įpareigotos savo iniciatyva gerinti SVV padėtį. Nagrinėjant pastebėta, kad savivaldybių sprendimai apie paramos SVV teikimą visose savivaldybėse yra labai panašūs. Detalesniam tyrimui pasirinkta Šiaulių miesto savivaldybė.

Šiaulių miesto savivaldybė, vadovaudamasi LR SVV plėtros įstatymu, yra įpareigota teikti pagalbą SVV subjektams. Todėl savivaldybėje yra įsteigtas Smulkaus verslo rėmimo fondas (toliau Fondas) ir Smulkaus verslo rėmimo komisija (toliau Komisija), kurių pagrindinės funkcijos SVV paramos administravimas, teikimas ir kiti susiję veiksmai, kurie turėtų padėti vystyti mieste SVV veiklą. Verta paminėti ir tai, jog Smulkaus verslo fondas yra sudarytas remti tik labai mažas ir mažas įmones, nors Smulkaus ir vidutinio verslo įstatymas apima daugiau

įmonių, t.y. priklauso dar ir vidutinės, kurios fondo yra neremiamos. *To pasekoje vidutinio verslo įmonės nėra remiamos ir neturi galimybių pasinaudoti šia vyriausybės pagalba*

Priešingai nei LR SVV plėtros įstatymas, nuostatai yra skirti ne visiems SVV subjektams-vidutinės įmonės nėra remiamos šio fondo. Tai reiškia, jog Šiaulių miesto savivaldybė remiasi įstatymo punktu, jog paramos prioritetu yra visos SVV išskyrus vidutinių įmonių statusą turinčios įmonės. Analizuojamu laikotarpiu, Šiaulių mieste veikė virš 200 įmonių turinčių vidutinių įmonių statusą. *Tai reiškia, jog valstybės parama negali pasinaudoti 8,5 proc. visų remtinų pagal SVV įstatymą.*

2.15 pav. Smulkaus verslo rėmimo savivaldybių fondo lėšos

Šaltinis: sudaryta autorės

Fondas netenka savo paskirties ir funkcijų, jei jame beveik nėra lėšų. Smulkaus verslo rėmimo fondą sudarė lėšos gaunamos iš valstybės, savivaldybės, privatizavimo fondo, palūkanų už paties fondo lėšas, rėmėjų ir kitų teisėtų lėšų šaltinių. Didžiausia fondo lėšų dalis turėtų būti skiriama iš savivaldybės biudžeto ir valstybės biudžeto. Pirminiuose fondo nuostatose buvo nustatyta fiksuota biudžeto lėšų dalis, t.y. 0,25 proc. biudžeto. Tačiau nuo 2006 metų savivaldybės nuostatuose ši fiksuota biudžeto dalis buvo panaikinta.. Pažymėtina ir tai, kad 2006 metų nuostatuose nebeliko 2003 ir 2004 metų Fondo nuostatų 5.2.1. kuris teigia, jog vienas iš fondo lėšų sudėtinių dalių yra “tarptautinių organizacijų ir fondų skiriamos lėšos smulkiam ir vidutiniam verslui remti”. Šį pakeitimą sunku komentuoti, nes nėra paaiškinta, kodėl šis punktas buvo išbrauktas. Galėjo būti jis išbrauktas dėl šių priežasčių: ES teisinės bazės atitikimo, šios lėšos priskaitytos prie „kitų teisėtai įgytų lėšų“ arba tiesiog šios lėšos buvo paskirstytos kitose fonduose. Nuostatuose yra apibrėžta, jog viena pagrindinių nuostatų paskirčių yra „spręsti užimtumo problemas“, tačiau prie paramos formų nėra užsimenama apie naujų darbo vietų

kūrimo subsidijavimo taikymą. Yra užsimenama tik apie mokesčių lengvatų taikymą. Naujuosiuose nuostatuose dar pažymima, jog įmonių steigimosi mokesčių galima dalinai kompensuoti, iki pusės metų po įmonės įregistravimo, tokiu atveju padidinamas galimų paramos pareiškėjų ratas, jei ši informacija anksčiau nebuvo žinoma įmonės kūrėjui, arba dėl tam tikrų priežasčių verslininkas nepasinaudojo šia parama. Vienas esminių 2009 metų lapkričio mėnesio fondo nuostatų pakitimų yra tai, jog iš anksčiau siūlytų, nors ir ne visada realizuojamų, paramos teikimo būdų liko tik 5 pagrindiniai “dalinis palūkanų, parodų, verslo planų, apmokymų ir registracijos mokesčio dalinis padengimas“. Tai reiškia, jog *siekiama susiaurinti paramos teikimo formas* paliekant pagrindiniams, paklausiausiems variantams. Taip pat perskirstytos paramos formų sumos: dvigubai padidintas maksimalios gautinos paramos suma vienam subjektui per du metus, t.y. padidėjo iki 20 000 litų. Šio veiksmo rezultate daugiau įmonių turėtų susivilioti tokia parama, tačiau paramos tektų mažesniai paramos prašančiųjų ratui. Parama teikiama tik gamybos ir paslaugų sektoriams, tačiau grįžtama prie neremtinų ekonominių veiklų. Nustatytos aiškesnės paramos skyrimo sąlygos, apmokymų ir parodų atvejais gali būti reikalaujama apklausa arba konkursas. Aiškesnis reikalingų dokumentų sąrašas. Fondo nuostatai taip pat apibrėžia ir dokumentus, kurie įrodo verslo subjektų tinkamumą fondo paramai gauti. Pažymėtina yra tai, jog nuo 2006 metų Fondo nuostatais buvo žymiai supaprastinta dokumentų pateikimo tvarka lyginant su ankstesnių metų Fondo nuostatais. Norint gauti finansinę paramą juridinis vienetas turėtų pateikti tik užpildytą prašymą, įmonės registravimo pažymėjimo kopija, išlaidas pagrindžiantys dokumentai (išlaidų padengimo atveju) bei verslo planą (palūkanų padengimo ir mokslinių tiriamųjų darbų, tyrimų dalinio padengimo atvejais) arba mokymo planą (apmokymų atveju). Tuo tarpu ankstesniuose nuostatų variantuose buvo reikalaujama 2 metų finansinės atskaitomybės dokumentų, akcininkų nutarimo kreiptis paramos, vadovo įgaliojimų, pažymų, jog įmonė nėra skolinga Sodrai ir mokesčių inspekcijai ir kitų dokumentų. Šis supaprastinimas turėtų šiek tiek palengvinti dokumentacijos tvarkymą verslo subjektams, tačiau fondo požiūriu tai suteikia kur kas mažiau informacijos apie šią įmonę, nei prieš tai. To pasekoje gali atsirasti daugiau įmonių, kurios galėtų nesąžiningai (nors joms ir nepriklausytų) pasinaudoti valstybės teikiama parama. Be to, šie dokumentai nepadedą nustatyti įmonės statuso, kaip tai padeda Smulkaus ir vidutinio verslo deklaracija (pagal LR Ūkio ministro įsakymą Nr.4-119), tačiau ji parengta buvo tik 2008 metais ir dar nebuvo taikoma.

Dvejonių dėl skaidraus lėšų paskirstymo ir panaudojimo kelia ir tai, jog su kiekviena įmone yra sudaromos atskiros sutartys, kas gali reikšti nevienodas paramos suteikimo sąlygas. 2006 metų fondo nuostatuose taip pat nebūna punkto, kad verslo subjektas privalo fondui teikti informaciją apie išipareigojimų vykdymą ir paramos panaudojimą, tačiau tai gali būti

įtraukta į pasirašomą sutartį. Paramos gavėjams nesilaikant paramos teikimo sąlygų. Parama turi būti gražinta ar išieškota įstatymų numatyta tvarka

Apibendrinant galima teigti, jog per 2004-2010 metus Smulkaus verslo savivaldybių fondo nuostatai buvo sudaromi vis detalesni ir kūrė skaidresnį lėšų panaudojimo būdą. Prie to prisidėjo ir smulkiai reglamentuota komisijos veikla, jos įgaliojimai ir procedūros. Fondo nuostatų pakeitimai, kurie numatė mažiau pateiktinų dokumentų paramai gauti, gali lemti nesąžiningą įmonių kovą dėl teikiamos paramos.

Atsakinga institucija. Pagal pirmąjį įstatymą už šio įstatymo laikymąsi, ataskaitų rengimą, statuso įgijimo ir jo netekimo tvarkos parengimo, bei SVV programos įgyvendinimo priemonių papildymą ir atnaujinimą buvo atsakinga vyriausybė arba jos įgaliota institucija. Kartu su naujuoju įstatymu buvo sukurta Lietuvos smulkiojo ir vidutinio verslo taryba, sudaryta iš verslininkų, asociacijų, jų atstovų. Taryba, kaip patariamasis organas rengiantis SVV plėtros strategijas ir programas, teikdavo vyriausybės institucijoms atsakingoms už SVV plėtrą šalyje strateginius SVV veiklos planus ir pasiūlymus kaip geriau būtų teikti SVV paramą. Tokiu būdu vyriausybės sprendimai liečiantys SVV veiklą turėtų tapti labiau realistiškesni, labiau atitinkantys esamą įmonių padėtį.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos *Vyriausybės įstatymo* 29 straipsnio 8 dalimi, Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino LR **Ūkio ministerijos nuostatus**, kuriais vyriausybė perduoda SVV programų kūrimą ir SVV įmonių veiklos plėtojimą Ūkio ministerijai. Vienos iš ministerijos funkcijų yra rengti ir įgyvendinti SVV programas, įgyvendinti priemones, skirtas privataus verslo plėtojimo sąlygoms tobulinti, rengti teisės aktus reglamentuojančius SVV veiklą, derinti juos su Europos sąjungos teikiama pagalba, vykdyti Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūros steigėjo funkcijas ir ją koordinuoti (Lietuvos Respublikos..., 1994). Tai LR Ūkio ministerija gavo teisę koordinuoti paramos dydį SVV, jų panaudojimo efektyvumą ir plėtrą.

Savivaldybių fondo nuostatuose buvo įvesta fondo administratoriaus pareigybė (Šiaulių miesto savivaldybės administracijos Ekonomikos skyrius) ir nurodytos konkrečios jo funkcijos. Jo pagrindinė paskirtis yra administruoti visus parama susijusius reikalus, tarp jų dokumentų tvarkymas, paramos įsisavinimo sekimas, ataskaitų ruošimas Fondo komisijai. Savivaldybėse, kuriose ši pareigybė nebuvo įvesta, už apskaitą yra atsakingas savivaldybės administracijos finansų skyrius, o pats administravimas sutapatinamas su komisijos veikla ir kitų savivaldybės institucijų veikla, pvz., administracijos direktorius sudarinėja sutartis su pareiškėjais, savivaldybės taryba keičia komisijos sudėtį.

SVV sąvokų suderinimas su ES. Grįžtant prie SVV įstatymų, naujasis SVV plėtros įstatymas buvo suderintas su Europos „komisijos rekomendacija dėl mikroįmonių, mažų ir

vidutinių įmonių sampratos 2003/361/EB”. Tokiu būdu SVV samprata buvo prilyginta Europos sąjungos mastu atsižvelgiant į šalies padėtį ir joje galiojančias teises normas. Dėl šio suvienodinimo tapo lengviau, skaidriau skirstyti Europos sąjungos fondų paramą SVV plėtoti.

Apibendrinus abu SVV veiklą reglamentuojančius įstatymus, galime daryti išvadą, jog išleidus antrąjį įstatymą, buvo kur kas konkrečiau apibrėžta SVV samprata, suvienodinta su Europos sąjungos rekomendacijomis, apibrėžta statuso suteikimo ir netekimo tvarka. Nepaisant to, buvo praplėsta Smulkaus ir vidutinio verslo aprėptis (nors ir vidutinės įmonės nepateko į prioritetinius paramos teikimo subjektus), atkreiptas dėmesys į ryšius tarp įmonių (dukterinės, priklausomos ar pan.), paramos skirstymo formos ir įvesta paramos gavimo kontrolė. Be šių įstatymų, užsimenama apie SVV rėmimą ir kituose įstatymuose.

Investavimo įstatymas. Kaip apibrėžia ekonomikos teorija, siekiant didinti gamybą, gerinti ekonomikos augimo sąlygas, įmonės privalo investuoti į savo kapitalą. Dėl to ilgainiui įmonės galėtų rinkai pasiūlyti kur kas naujesnius ir didesnės pridėtinės vertės produktus, o galų gale padidinti gamybos apimtį, dėl ko sumažėtų vidutiniai kaštai, pradėtų veikti masto ekonomija. Dažnai masto ekonomiją pasiekia tik įmonės turinčios didelį kapitalą, tiek įrengimų ir technologijų prasme, tiek žmogiškųjų išteklių prasme. Tuo tarpu mažosios ir vidutinės įmonės turi pakankamai mažus piniginius resursus, kad galėtų vykdyti dideles investicijas, nors ir esama rinkos situacija diktuočių dideles plėtros galimybes. Tokiu atveju šios įmonės galėtų imtis paskolas, tačiau dažniausiai susiduria su didelėmis banko palūkanomis, kuriuos vėliau gali tapti nepakeliamu našta ir dėl šio sprendimo priverstos bankrotuoti. Tačiau dažniausiai patys bankai nėra suinteresuoti duoti tokioms įmonėms paskolų dėl didelio rizikingumo, kurį sudaro rizika jog įmonė nesugebės padengti palūkanų naštos arba įmonės paprasčiausiai neturi pakankamai įstatinio kapitalo, kurį galėtų pateikti kaip užstatą už paimtą paskolą. Tokiu atveju valstybės teikiamos skolos laidavimo garantijos arba dalinis palūkanų padengimas jaunoms ir mažoms įmonėms gali būti gyvybiškai svarbus. Ne ką mažiau svarbus būtų ir valstybės paramos gavimas, kai yra investuojami labai dideli pinigai ir reikia gauti finansavimo iš šalies trūkstamai projekto daliai padengti. Tokia valstybės paramos galimybė yra aptariama LR Investicijų įstatyme (Lietuvos Respublikos..., 1999).

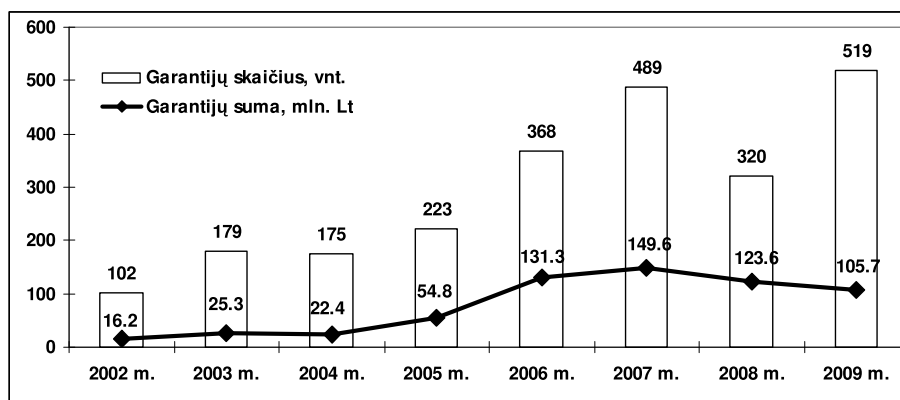
Pagal LR Investicijų įstatymo 12 straipsnio 2 dalies 1 punktą valstybės politika investicijų požiūriu yra palanki SVV įmonėms, kadangi šis punktas apibrėžia, jog SVV yra vienas iš valstybės remtinių objektų, kai yra investuojama į įmonės veiklą ne mažesnei, kad nustato to paties įstatymo 13 straipsnio 1 dalies 6 punktas sumai: “ne mažesnių kaip 20 mln. litų, o rajonuose, kur nedarbo lygis didesnis už šalies vidurkį, oficialiai skelbiamą Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, dėl ne mažesnių kaip 5 mln. litų kapitalo investicijų Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija Lietuvos Respublikos

civilinio kodekso nustatyta tvarka sudaro su investuotojais investicijų sutartis, kuriose nustatomos specialios investavimo ir verslo sąlygos“. Paprastai 20 mln. investicijos jau lemia tai, jog įmonės įstatinis kapitalas yra ne mažesnis nei investicijų suma, jeigu šios investicijos yra nukreiptos į ilgalaikį turta. Tai sugretinus LR Investicijų įstatymo 13 straipsnio 1 dalies 6 punktą ir LR Smulkiojo ir vidutinio verslo įstatymo SVV įmonių apibrėžimą gauname, jog šios įmonės turėtų automatiškai būti priskiriamos prie vidutinių įmonių, nes turto vertė viršija 17 mln. litų (galiojant prielaidai, jog visos investicijos yra nukreiptos į ilgalaikį turta). Taigi, 2007 metais, priėmus LR SVV plėtros įstatymą, netiesiogiai buvo apribotos labai mažų ir mažų įmonių galimybės gauti valstybės paramą, nes 20 mln. viršija jų įstatinius kapitalus iki 2000 kartų. Investuoti tokius didelius pinigus jos tiesiog yra nepajėgios ir šios investicijos nusėstų tik vidutinėse arba didelėse (dėl investicijų pasikeitus statusui) įmonėse. Tokiu būdu būtų pažeidžiamas LR SVV plėtros įstatymo 5 straipsnio 4 dalis, kuris teigia jog “rengiant ir įgyvendinant smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros programas bei teikiant valstybės paramą, prioritetas teikiamas labai mažoms įmonėms, mažoms įmonėms ir verslininkams“. Paradoksalu, tačiau nors ir SVV plėtros įstatyme numatyta skirti prioritetą SVV įmonėms, išskyrus vidutines įmones, tačiau, SVV siekiant investuojant gauti valstybės paramą, LR Investicijų įstatymas iškelia sąlygas, kurios riboja labai mažoms, mažoms įmonėms ir verslininkams galimybes pasinaudoti šia valstybės teikiama parama.

Paskolas smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) plėtrai teikia lėšas skirstantys finansiniai tarpininkai. Šios paskolos skirstomos pagal skirtingas kreditų teikimo priemones. Mažiems kreditams teikti skirtos lėšos bankui suteikiamos tikslinės paskolos forma. Banko gauta tikslinė paskola gali būti panaudota tik mažiems kreditams teikti. Šiaulių bankui mažiems kreditams teikti skirta 35 mln. litų, Ūkio bankui – 26 mln. litų, o „Parex“ ir Medicinos bankams – po 19,5 mln. litų. Atviras kreditų fondas – tai UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ (toliau – INVEGA) fondo, įsteigto 2009 m. balandžio 7 d. finansavimo sutartimi, finansinės inžinerijos priemonė „Atviras kreditų fondas“ (AKF). Ši priemonė įgyvendinama kaip „atviras“ kreditų fondas (AKF) bankams, teikiantiems kreditus SVV subjektams. Iš AKF lėšų bankams skiriama ne daugiau kaip 75 proc. kredito sumos. Įgyvendindami šią priemonę, atrinkti bankai prie AKF lėšų turi pridėti ne mažiau kaip 25 proc. nuosavų lėšų, o grąžintus kreditus pervesti atgal į AKF. Europos investicinis fondas (EIF) atliko bankų atranką ir su geriausias sąlygas verslui pasiūliusiais bankais jau pasirašytos sutartys. SVV subjektai gali kreiptis į atrinktus bankus dėl paskolos. Įgyvendinant šią priemonę bankai turi prisidėti bent 50 proc. savo lėšų.

Išaugęs nedarbas verčia ieškoti būdų, kaip sudaryti galimybes ir finansines paskatas naujoms darbo vietoms kurti ir savarankiškam užimtumui skatinti. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, įgyvendindama finansų inžinerijos priemonę „Verslumo skatinimas“, siekia keisti

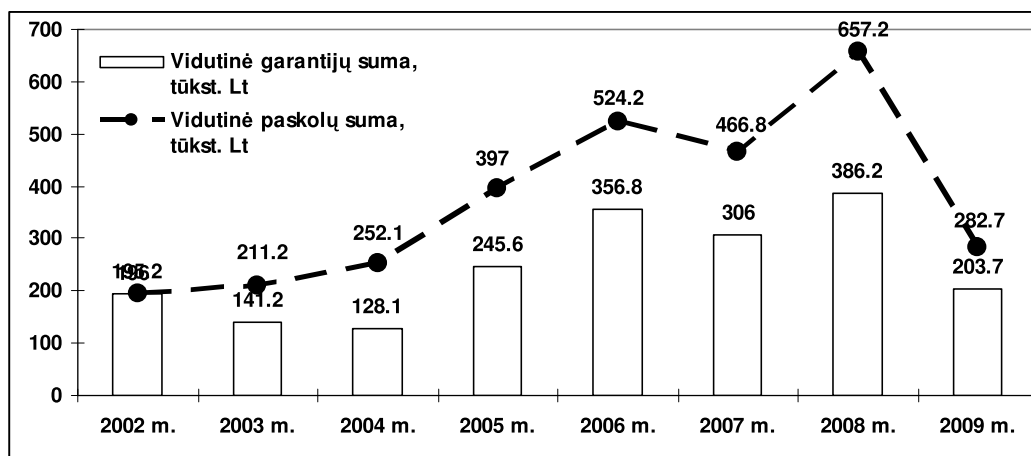
darbo rinkos dalyvių požiūrį į savarankišką užimtumą, konsultuojant bei mokant pradedančiuosius (taip pat ir verslo plano rengimo klausimais) ir teikiant finansinę paramą paskolų forma. Valstybė pati realios paramos suteikti nelabai turi galimybių, todėl nuo 2009 m. paskolų palūkanos kompensuojamos iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų įgyvendinant Ekonomikos augimo veiksmų programos 2 prioriteto "Verslo produktyvumo didinimas ir aplinkos verslui gerinimas" uždavinį - pagerinti SVV priejimą prie finansavimo šaltinių. Šiai priemonei įgyvendinti visuotinės dotacijos būdu įsteigta įmonė, t.y. UAB "Investicijų ir verslo garantijos" (INVEGA) kaip visuotinės dotacijos valdytoja ir jai yra skiriamos lėšos SVV subjektų paskolų palūkanoms kompensuoti. 2.16 paveiksle pateikta: INVEGA suteiktų garantijų skaičius bei suma, išleista garantijoms, mln. Lt.

2.16 pav. Suteiktų garantijų paskoloms skaičius ir suma 2002 – 2009 metais

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Ekonomikos augimo veiksmų programos metinė įgyvendinimo ataskaita už 2009 m.

2.16 paveiksle pateikti duomenys rodo, kad 2002 – 2009 metais suteiktų garantijų paskoloms skaičius kito netolygiai, tačiau per pateiktą laikotarpį šis skaičius padidėjo net 417. Tuo tarpu suteiktų garantijų paskoloms suma taip pat kito netolygiai, tačiau per analizuojamą laikotarpį taip pat padidėjo 6,52 karto. Matyti, kad suteiktų garantijų portfelyje apie 91 proc. sudarė garantijos, užtikrinančios mažiau nei 500 tūkst. Lt paskolų dydžio reikalaujančių projektų įgyvendinimą. Iš jų daugiau kaip trečdali sudarė garantijos už paskolas, neviršijančias 100 tūkst. Lt. Tokia suteiktų garantijų struktūra įtakojo paskolų ir garantijų vidutinių sumų žymų sumažėjimą, palyginti su ankstesniais ataskaitiniais metais. Remiantis Ekonomikos augimo veiksmų programos metinės įgyvendinimo ataskaitos už 2009 metus duomenimis, nustatyta, kad 2002 – 2009 metais mažiausia garantuota paskola buvo 15,0 tūkst. Lt, garantijos suma – 10,4 tūkst. Lt. Didžiausia garantuota paskola – 4,7 mln. Lt, garantijos suma – 3,76 mln. Lt. 1.3 paveiksle pateikta vidutinė garantijų ir vidutinė paskolų suma.

2.17 pav. Garantijų ir paskolų vidutinių sumų dinamika 2002 – 2009 metais

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Ekonomikos augimo veiksmų programos metinė įgyvendinimo ataskaita už 2009 m.

2.17 paveiksle pateikti duomenys rodo, kad garantijų ir paskolų vidutinės sumos 2002 – 2009 metais kito netolygiai, tai didėjo tai mažėjo. Tačiau per analizuojamą laikotarpį garantijų ir paskolų vidutinės sumos padidėjo. Pastebėta, kad suteiktų garantijų struktūroje ženkliai sumažėjo garantijų, suteiktų už mažiau nei 3 metus veikiančių įmonių imamas paskolas, lyginamasis svoris. Jei 2008 m. tokios garantijos sudarė daugiau kaip trečdalį suteiktų garantijų skaičiaus, tai 2009 m. siekė vos 20 proc., o už mažiau nei vienerius metus veikiančių įmonių paimtas paskolas suteiktos tik 29 garantijos (2008 m. – 56 garantijos). Ekonominio sunkmečio metais sumažėjo naujų įmonių steigimasis, o ir veikiančioms įmonėms, neturinčioms ilgametės kreditavimo istorijos, tokiu metu gauti paskolą banke pasidarė ypač sudėtinga.

Apibendrinant galima teigti, kad valstybės ir savivaldybių teikiama parama SVV yra daugiau nefinansinė. Didžiąja dalimi valstybė savo paramą teikia įkurdama ES struktūrinių fondų paskirstymo įmones, teikia keletą mokestinių lengvatų. ES siekdama gerinti verslo situaciją įsteigė Jeremie ir Invegos kontroliuojamus rizikos kapitalo fondus. SVV gali pasinaudoti kreditų teikimu per šį fondą, rizikos kapitalo ar verslo angelų pagalba.

3. SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO REIKŠMĖS EKONOMIKAI BEI TEKIAMOS PARAMOS VERTINIMAS, TAIKANT EKONOMINĮ MODELIAVIMĄ

Įgyvendinant SVV paramos politiką, labai svarbu įvertinti paramos SVV efektyvumą ir parinkti tinkamiausias darnios plėtros požiūriu paramos priemonės. Kadangi yra daug svarbių ekonominių, socialinių ir aplinkosauginių kriterijų, vertinant paramos efektyvumą, būtina atlikti daugiakriterinę analizę. Tai atliekama įmonės, regiono ar šalies lygmeniu. Vertinant paramos efektyvumą turi būti taikomi specifiniai rodikliai, kurie privalo atspindėti visas svarbiausias darnios plėtros dimensijas: ekonominę, socialinę ir aplinkosauginę.

3.1. SVV reikšmės ekonomikai įvertinimas

Įmonės lygmeniu ekonominiai efektyvumo rodikliai atsispindi pagrindinių įmonės finansinių rodiklių pasikeitimuose, po valstybės finansinės ar kitokios paramos gavimo ir panaudojimo. Sukurtų naujų darbo vietų skaičius, darbuotojų realių pajamų didėjimas ir kt. parodytų socialinių įmonės rodiklių pokytį. Šalies lygmeniu pagrindiniai rodikliai daugiakriterinėje analizėje: BVP augimas, užimtumo didėjimas, taršos mažėjimas ir kt. Taigi būtina sukurti kompleksinę rodiklių sistemą paramos efektyvumui įvertinti įmonės, regiono ir šalies mastu, taikant socialinius, ekonominius ir aplinkosauginius rodiklius. Daugiakriterinis sprendimų priėmimo modulis leistų įvertinti paramos priemonės efektyvumą arba palyginti priemones pagal jų efektyvumą darnios plėtros kontekste. Paramos poveikio vertinimas šalies mastu turėtų prasidėti nuo ekonominio poveikio vertinimo. Pirmiausia reikia nustatyti, kokį tai turės poveikį kainoms, produkcijos gamybos ir vartojimo apimtims, taip pat gyventojų pajamoms (gamybos struktūrai ir apimčiai ekonominėje sistemoje). Suteikus paramą SVV, vienos visuomenės grupės gali patirti nuostolių, o kitos gauti naudą. Didžiausia socialinė nauda būtų užimtumas, kuris tiesiogiai susijęs su BVP augimu. Kartais sunku nustatyti paramos poveikį, nes jis nebūtinai yra tiesioginis ir pasireiškia ilga vieno su kitu susijusių poveikių grandine. Ne visus ekonominius ir socialinius poveikius galima kiekybiškai įvertinti. Siekiant rasti racionalų sprendimą, parenkama keletas rodiklių ir jiems suteikiami skirtingi svoriai. Šiuos rodiklius būtina išreikšti vienodais matavimo vienetais. Daugiausia jie išreiškiami piniginiiais vienetais. Tarptautinės atominės energetikos agentūros (TATENA) sukurtas sprendimų priėmimo kompiuterinis modelis DAM (angl. *Decision Aiding Model*) leidžia greitai ir paprastai atlikti daugiakriterinę analizę ir gauti optimalų sprendimą, parenkant įvairius kriterijų derinius ir keičiant jų svorį (Štreimikienė, 2001).

Įvertinant SVV ekonominės reikšmės situaciją, pasinaudojome 2009 metais atlikta SVV poveikio šalies ekonomikai analize. Darbe vertinami Statistikos departamento bei Šiaulių miesto savivaldybės administracijos statistinė informacija. Tyrimas atliktas įvertinant:

- rodiklių dinamiką tiriamuoju laikotarpiu;
- rodiklių tarpusavio priklausomybę.

Analizuojant pasirinktų rodiklių *dinamiką* vertinami šių rodiklių pokyčiai lyginant faktinius ir lyginimo baze paimtus duomenis (*įvertinama rodiklio dinamika retrospektyvos požiūriu*). Sprendžiant šį uždavinį pasitelkiami laiko eilučių matematiniai modeliai leidžiantys atskleisti tiriamo kintamojo x reikšmių pokytį laiko momentais $x(t)$, $t_1 < t_2 \dots < t_n$.

Analizuojant rodiklių tarpusavio ryšius vertinami ryšių glaudumo rodikliai r . Ekonominių procesų tyrimuose koreliacinė analizė leidžia nustatyti egzistuojančius ryšius tarp nagrinėjamų veiksnių, išreikštų kiekybiniais rodikliais. Esant koreliaciniam ryšiui, nepriklausomojo kintamojo (x) kitimas veikia tik priklausomo kintamojo (y) vidutinės reikšmės. Koreliaciniam ryšiui nustatyti naudotos formulės:

$$r = \frac{\overline{x_1 y_i} - \overline{x_1} \times \overline{y_i}}{\sigma_{x_1} \times \sigma_{y_i}}; \quad (3.1)$$

čia:

$$\sigma_{x_1}^2 = \overline{x_1^2} - \overline{x_1}^2; \quad \sigma_{y_i}^2 = \overline{y_i^2} - \overline{y_i}^2; \quad (3.2)$$

Reikšmingumo sprendimui priimti taikyta imties statistika t , kuri apskaičiuojama pagal formulę:

$$t = \left| r \sqrt{\frac{n-2}{1-r^2}} \right|; \quad (3.3)$$

Porinės regresinės analizės tikslas – nustatyti stochastinio ryšio formą ir analitinę išraišką, parenkant kreivę, geriausiai aprašančią statistinių taškų visumą ir įvertinant jos adekvatumą realiai padėčiai. Kreivės pavidalas priskiriamas nustačius tris atsitiktinius kintamuosius, kurių kiekvienas turi stochastinį ryšį su analizuojamu rodikliu (pvz.: šalies BVP). Tiesinės regresijos lygtis sudaroma taikant šią formulę:

$$y = a + bx. \quad (3.4)$$

Regresijos koeficientai a ir b apskaičiuojami taikant šias formules:

$$b = \frac{\overline{xy} - \overline{x} \times \overline{y}}{\overline{x^2} - \overline{x}^2}; \quad (3.5)$$

$$a = \overline{y} - b\overline{x}; \quad (3.6)$$

Kreivės adekvatumas turimiems įmonės duomenims vertinamas lyginant regresijos lygties reikšmių \hat{y}_i išsibarstymą apie vidurkį \overline{y} (regresijos dispersija (σ_y^2)) su turimų duomenų

reikšmių y_i išsibarstymu regresijos kreivės atžvilgiu (likutine dispersija σ_{lik}^2)). Norint apskaičiuoti reikalingus dydžius - σ_y^2 ir σ_{lik}^2 , reikia apskaičiuoti papildomas reikšmes - x^2 ; xy ; \hat{y} ; $y_i - \hat{y}_i$; $(y_i - \hat{y}_i)^2$; $\hat{y}_i - \bar{y}$; $(\hat{y}_i - \bar{y})^2$, o norint įvertinti nagrinėjamos kreivės advekatumą - apskaičiuojama regresijos dispersija, taikant šią formulę:

$$\sigma_y^2 = \frac{\sum(\hat{y}_i - \bar{y})^2}{m}; \quad (3.7)$$

čia: m - veiksnių skaičius, $m = 1$;

Likutinė dispersija apskaičiuojama taikant formulę:

$$\sigma_{lik}^2 = \frac{\sum(\hat{y}_i - y_i)^2}{n - 2}; \quad (3.8)$$

čia: n - stebėjimų skaičius

Apskaičiuojant dispersijų santykį arba statistiką F koreliacijos koeficiento reikšmingumui įvertinti taikoma formulė:

$$F = \frac{\sigma_{\hat{y}}^2}{\sigma_{lik}^2} \quad (3.9)$$

Daugianarės koreliacijos atveju ryšiui tarp kintamųjų atspindėti naudojamas bendras daugianarės koreliacijos koeficientas. Atliekant koreliacinę analizę, pasirinkta Y , X_1 , X_2 . Kur Y - šalyje sukuriamas BVP, X_1 - veikiančių SVV įmonių skaičius, X_2 - dirbančiųjų skaičius. Ryšiui rasti naudojama tiesės lygties pavidalas, sudaromas bendras daugianarės tiesinės regresijos modelis:

$$y_{x_1, x_2} = a + b_1 x_1 + b_2 x_2 \quad (3.10)$$

Gauti rezultatai lyginami su netiesinės regresijos lygties, eksponentinio augimo kreive. Ryšys aprašomas rodiklinės lygties pavidalu. Bendras daugianarės eksponentinės regresijos modelis bus toks:

$$y_{x_1, x_2, x_4} = b_0 \times b_1^{x_1} \times b_2^{x_2} \times b_4^{x_4} \quad (3.11)$$

Tyrimo rezultatai

SVV reikšmė šalies ekonomikai. Taikant tyrimo metodikoje aprašytus matematinės statistikos modelius gauti rezultatai parodė, kad šalies BVP turi glaudų ryšį su smulkaus ir vidutinio verslo įmonių skaičiumi ir priklauso nuo jose dirbančiųjų skaičiaus. Apskaičiuotas neigiamas koreliacijos koeficientas su bedarbių skaičiumi rodo, kad didėjant bedarbių skaičiui, bendras vidaus produktas mažėja. Vien pagal koreliacijos koeficientų dydį negalima daryti išvados, kad tarp dviejų atsitiktinių dydžių egzistuoja stochastinis ryšys, todėl koreliacijos koeficiento

reikšmingumui įvertinti apskaičiuota imties statistika, kuri lyginama su kritine *Stjudento* skirstinio *t* reikšme (tiriamuoju atveju ji lygi 2,4469).

3.1 lentelė

Imties statistikos duomenys (*t*)

Bedarbių skaičius	Veikiančių SVV įmonių skaičius	Dirbančiųjų skaičius
2,1267	3,259	5,1732

Atlikta analizė rodo, kad koreliacijos koeficientas reikšmingas ir ryšys egzistuoja tarp veikiančių SVV įmonių skaičiaus ir sukuriamo bendro vidaus produkto (*BVP*) bei tarp dirbančiųjų skaičiaus ir *BVP*. Ši porinės koreliacijos analizė leido nustatyti, kad šalyje sukuriama *BVP* stiprų poveikį daro SVV įmonių skaičiaus ir dirbančiųjų skaičiaus. Tarp šių rodiklių egzistuoja stiprus ryšys. Koreliacijos koeficientas tarp *bedarbių skaičiaus* ir sukuriamo *BVP* nėra reikšmingas, nes apskaičiuota faktinė *t* reikšmė yra mažesnė už kritinę. Vadinasi negalima teigti, kad tarp šių rodiklių ryšys egzistuoja. Tolimesniems skaičiavimams įtraukiami tik veikiančių SVV įmonių ir dirbančiųjų rodikliai. Analizės rezultatai pateikti 3.2 lentelėje.

3.2 lentelė

Regresijos koeficientai

	Veikiančių SVV įmonių skaičius (x_1)	Dirbančiųjų skaičius (x_2)
Regresijos koeficientas a	-168836	-65514,688
Regresijos koeficientas b	4,244107	0,23853301

Atliekant skaičiavimus sudarytos šios lygtys:

$$1) \quad BVP = -168836 + 4,244107x_1;$$

$$2) \quad BVP = -65514,688 + 0,23853301x_2.$$

Matyti, kad *BVP* tiesiogiai priklauso nuo veikiančių SVV įmonių ir dirbančiųjų skaičiaus. Remiantis apskaičiuotu regresijos koeficientu $b = 4,244$ galima daryti prielaidą, jog naujai įsikūrus 4,244 įmonėms, *BVP* turėtų padidėti vienu milijonu litų. Skaičiavimams pagrįsti patikrintas adekvatumas pirmosios tiesinės regresinės lygties atveju, apskaičiuotas dispersijų santykis palygintas su kritine *Fišerio* skirstinio reikšme. Kadangi analizuojamu atveju kritinė reikšmė lygi 5,9874 galima teigti, kad lygtys yra adekvačios realiai padėčiai, nes apskaičiuoti *dispersijų santykiai* F_1 ir F_2 yra didesni už F_{kr} reikšmę. Atliekant daugianarę koreliacinę analizę sudaromas lygties modelis: $BVP = -53033,3 - 0,3992x_1 + 0,2564x_2$. Patikrinus regresijos lygties adekvatumą realiai padėčiai nustatytas pastarosios adekvatumas, nes realus $F = 11,2346 > F_{kr} = 4,459$. Vadinasi egzistuoja tiesinė *BVP* priklausomybė nuo abiejų nagrinėjamų veiksnių kartu.

Nagrinėjama regresijos lygtis 91,1 % paaiškina reikšmių išsibarstymą apie vidutinę BVP reikšmę.

Gautus rezultatus galima palyginti su netiesinės regresijos lygties, eksponentinio augimo kreivės atveju. Ryšys aprašomas rodikline lygtimi, sudarant eksponentinės lygties modelį: $BVP = 19796,96 + x_1 + x_2$. Patikrinus šios lygties adekvatumą realiai padėčiai ir apskaičiavus koreliacijos koeficientus nustatoma, kad lygtis nėra adekvati, nes $F = 2,516 < F_{kr} = 4,459$.

Apibendrinat gautus rezultatus galima teigti, kad atlikta porinė koreliacinė analizė leido pagrįsti prielaidą apie egzistuojantį ryšį tarp sukuriamo BVP ir trijų kintamųjų, iš kurių stipri tiesioginė priklausomybė nustatyta tarp BVP ir veikiančių SVV įmonių bei dirbančiųjų skaičiaus. Apskaičiuotų koreliacijos koeficientų (R) reikšmingumas buvo patikrintas *Stjudento* kriterijumi. Iš atliktų skaičiavimų nustatyta, kad R_1 , R_2 statistinė reikšmė t yra didesnė už apskaičiuotą t kritinę reikšmę. Todėl šie du kriterijai buvo atrinkti tolimesniems skaičiavimams.

Atlikus daugianarę koreliacinę analizę nustatyta, kad tarp sukuriamo BVP ir dviejų veiksnių kartu egzistuoja stipri tiesinė priklausomybė, o eksponentinė regresijos lygtis nėra adekvati realiai padėčiai, todėl tyrimui atlikti nėra patikima. Tiesinė lygtis geriau aprašo BVP priklausomybę nuo nagrinėjamų veiksnių. Remiantis atliktais skaičiavimais galima daryti prielaidą, jog padidinus veikiančių SVV įmonių ir dirbančiųjų jose skaičių sukuriamo BVP dydis turėtų padidėti kitiems veiksniams neturint labai didelės įtakos.

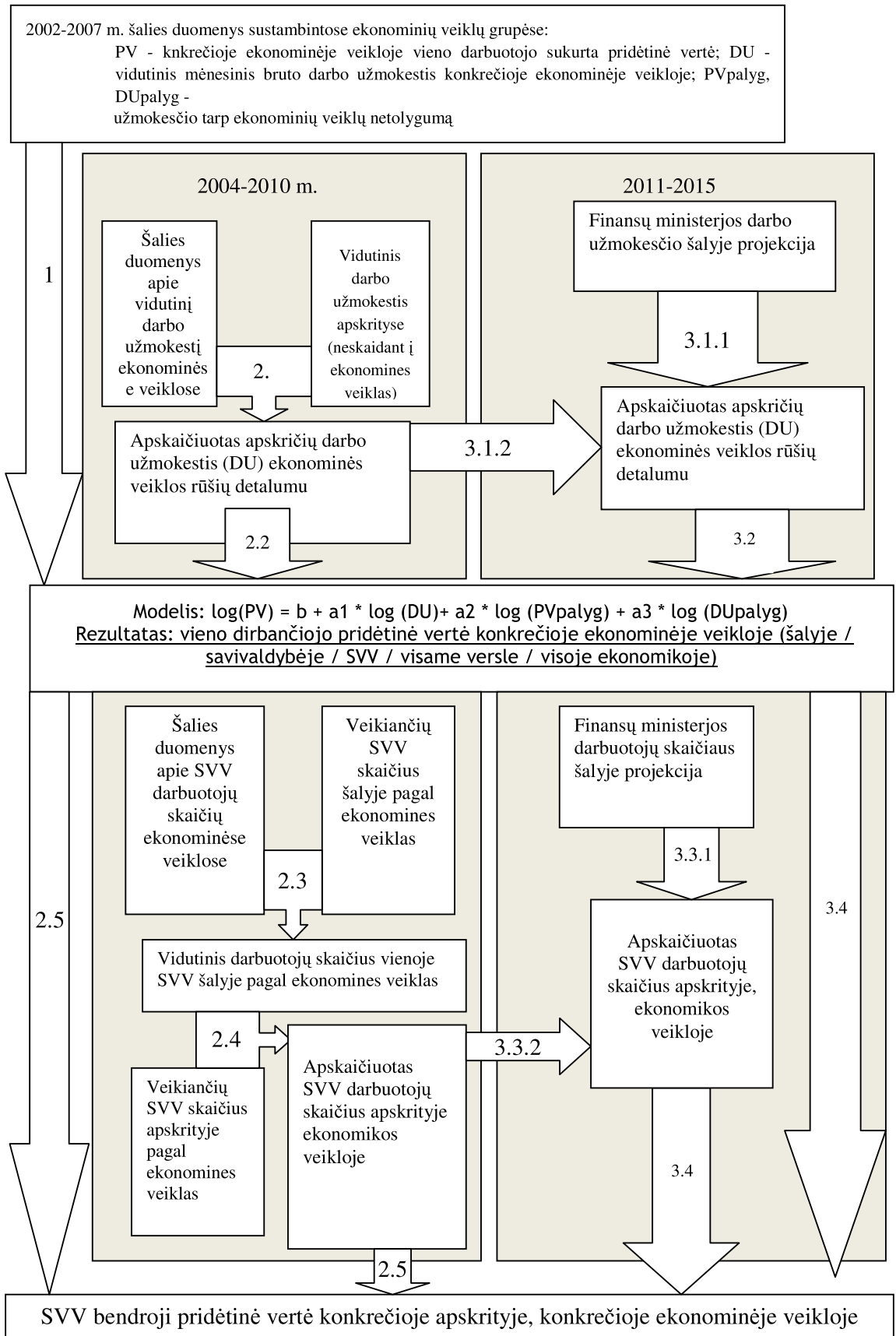
Apibendrinant galima teigti, jog SVV reikšmė šalies ekonomikai susidaro dėl šios verslo srities unikalumo, gebėjimo prisitaikyti, reaguoti į aplinkos pokyčius, patenkinti individualius vartotojų poreikius, užtikrinti kūrybišką ir novatorišką darbo pobūdį darbuotojams. Bendraja prasme SVV reikšmė ekonomikai atsiskleidžia per ekonominius rodiklius, t.y. sukuriamos bendros pridėtinės vertės dalį, sukurtų naujų darbo vietų skaičių, technologijų ir inovacijų įdiegimą. SVV įtaka ekonomikai yra didžiulė ir todėl šalies ekonomikos vystymasis tampriai susijęs su SVV vystymosi tendencijomis.

3.2. Ekonominis SVV rodiklių modeliavimas

Dažniausiai praktikoje taikomas ekonominių tyrimų kiekybinis metodas yra ekonominis/ekonometrinis modeliavimas. Jį sudarant veikiančios kintamieji išreiškiami kiekybiškai, nustatomi sąryšiai bei jų tarpusavio priklausomybė. Remiantis ekonomikos teorija statistiniai duomenys interpretuojami ir formalizuojami matematinėmis išraiškoms, įtraukiant į šią sistemą tikimybių teorijos ir matematinės statistikos komponentus. Ekonometrinis modeliavimas leidžia įvertinti skirtingų veiksnių poveikį ir matematiškai formalizuoti istorinį šių veiksnių veikimą bei tuo remiantis analizuoti ir prognozuoti kiekybines išraiškas. Korektiškai

parinkti kintamieji ir jų specifikacijos leidžia sukurti ekonominių/ekonometrinių modelių, leidžiantį atlikti kiekybinius vertinimus. Modeliavimo sąvoka apibrėžiama skirtingai, analizuojamu atveju kaip dominančio objekto pakeitimas kitu - abstrakčiu ir supaprastintu, kad ištirti originalaus objekto savybes. Modelis visuomet yra paprastesnis už originalą. Vienas svarbiausių modeliavimo principų – yra tikslus rodiklių parinkimas ir žinojimas, ką palikti už modelio ribų. Tada modelis yra valdomas ir atsako į pagrindinius tyrėją dominančius klausimus. Šioje dalyje detalizuojama kaip panaudojant ekonominių/ekonometrinių modeliavimą nustatoma SVV kuriama pridėtinė vertė apskrities mastu ir atliekamas SVV aplinkos gerinimo bei SVV paramos priemonių vertinimas.

Pritaikant BGI Consulting sukurtą modelį apie SVV kuriamą pridėtinę vertę (pagal iki 2010 m. liepos mėnesį galiojusias apskritis), pagrindinis ekonominis rodiklis yra bendras vidaus produktas. Jis skaičiuojamas trim metodais - gamybos, pajamų ir išlaidų. Nustatant smulkaus ir vidutinio verslo kuriamą pridėtinę vertę apskrityse, svarbesni yra gamybos ir pajamų metodai. Gamybos metodu, BVP skaičiuojamas kaip kiekvienos ekonominės veiklos pridėtinių verčių suma, ir todėl analizuotina galimybė pridėtinę vertę apskrityse vertinti iš atskirų ekonominės veiklos pridėtinių verčių perspektyvos. Gali būti sukurta galimybė įvertinti savivaldybių taikomų SVV skatinimo priemonių naudą visoje apskrityje. Kol dar nėra prieinama tiesioginė statistinė informacija, Statistikos departamentas prie LRV kiekvienos ekonominės veiklos sukurta pridėtinei vertei įvertinti naudoja atitinkamos veiklos rūšies rodiklius, tokius kaip produkcija, sąlyginis darbuotojų skaičius, vidutinis darbo užmokestis, pajamos ir kiti rodikliai. Kai kurie iš šių rodiklių (pvz., vidutinis darbo užmokestis) ar su jais glaudžiai koreliuojantys rodikliai (pvz., veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius) yra prieinami pagal ekonominės veiklos rūšis apskričių pjūviu. Skaičiuojant pajamų metodu, BVP skaičiuojamas sumuojant kompensaciją dirbantiems, pagrindinio kapitalo vartojimą, likutinį perteklių bei mišrias pajamas ir mokesčiai gamybai bei importui. Kol dar nėra prieinama tiesioginė statistinė informacija, Statistikos departamentas prie LRV komponentams vertinti naudoja tokius rodiklius, kaip darbo užmokestis, sąlyginis darbuotojų skaičius, parduota pramonės produkcija, prekių apyvarta, nacionalinio biudžeto pajamos. Daugelis šių rodiklių (pvz., vidutinis darbo užmokestis) ar su jais glaudžiai koreliuojantys rodikliai (pvz., veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius pagal pajamų grupes bei darbuotojų skaičių) yra prieinami apskričių pjūviu. Tai leidžia sukurti faktiniais duomenimis pagrįstą ekonometrinių modelių. (SVV aplinkos gerinimo ataskaita, 2010).

3.1 pav. Smulkaus ir vidutinio verslo kuriamos bendrosios pridėtinės vertės modeliavimas

Šaltinis: modifikuota autorės pagal BGI Consulting sukurtą modelį

3.1 paveiksle pavaizduota kaip modeliuojama SVV kuriama pridėtinė vertė konkrečioje apskrityje atskirose ekonominėse veiklose. BGI Consulting sukurtas modelis, aprašantis konkrečioje ekonominėje veikloje vieno darbuotojo sukurtos pridėtinės vertės priklausomybę nuo vidutinio darbo užmokesčio šioje ekonominėje veikloje, bei papildomų veiksnių, atspindinčių darbo užmokesčio skirtingose ekonominėse veiklose nevienodumą.

2004-2010 m. laikotarpiui turimi tam tikri duomenys apskričių ir ekonominių veiklų lygiu. Duomenys panaudojami tolimesniems nuosekliems skaičiavimams. 3 priede pateiktas skaičiavimas apie vidutinį darbo užmokestį pagal apskritis.

Remiantis LR statistikos departamento skelbiamu Lietuvos ir atskiros šakos apskrities vidutinių darbo užmokesčių santykiu ir darant prielaidą, kad darbo užmokesčio netolygumai tarp ekonominės veiklos šakų šalyje yra vienodi apskaičiuojamas kiekvienos ekonominės veiklos darbo užmokestis atskirose apskrityse žr. 3 priedo lenteles (veiklos vidutinis darbo užmokestis šalyje padauginamas iš vidutinio apskrities darbo užmokesčio ir padalijamas iš šalies vidutinio darbo užmokesčio);

- apskrities darbo užmokesčio duomenys kartu su modelio veiksniais, įvertinančiais ekonominės veiklos įtaką, darbo užmokesčio tarp ekonominių veiklų nevienodumui, įvedami į modelį; modelis apskaičiuoja vieno dirbančiojo pridėtinę vertę konkrečioje ekonominėje veikloje konkrečioje apskrityje;
- 2009-2010 m. duomenys apie darbuotojų skaičių apskrityse veikiančiose mažose ir vidutinėse įmonėse yra tik bendriniai, daroma prielaida, kad konkrečioje ekonominės veiklos rūšyje veikiančio SVV subjekto vidutinis darbuotojų skaičius yra pastovus visose Lietuvos apskrityse; šis konkrečioje ekonominės veiklos rūšyje veikiančio SVV subjekto vidutinis darbuotojų skaičius yra apskaičiuojamas pagal šalies lygio duomenis;
- remiantis LR statistikos departamento pateiktais duomenimis apie atskiroje ekonominėje šakoje veikiančios SVV vidutinį darbuotojų skaičių šalies mastu ir veikiančių SVV skaičiumi apskrityje pagal ekonomines veiklas, apskaičiuojamas SVV darbuotojų skaičius apskrityje, ekonominėje veikloje;
- SVV bendroji pridėtinė vertė konkrečioje apskrityje ir konkrečioje ekonominėje veikloje nustatoma vieno dirbančiojo pridėtinę vertę konkrečioje ekonominėje sudauginant su apskaičiuotu SVV darbuotojų skaičiumi šioje ekonominėje veikloje šioje apskrityje.

2010-2014 m. laikotarpiui yra žinomos tik šalies lygio prognozės (2010 m. – kai kurie faktiniai duomenys šalies mastu). Esant galimiems neapibrėžtumams tolimesnio prognozavimo

metu, daroma prielaida, kad šalies vidutinis bruto darbo užmokestis bei darbuotojų skaičius keisis tokiu pat procentiniu dydžiu, kaip ir paskutiniaisiais prieinamos prognozės metais (2014 m.).

- darbo užmokesčio tendencijai nusakyti naudojama Finansų ministerijos darbo užmokesčio šalyje projekcija 2010-2014 m.
- nustatytus apskričių darbo užmokestį ekonominės veiklos rūšių detalumu istoriniams laikotarpiui, šalies lygio projekcija paskaičiuojamos apskričių darbo užmokesčio ekonominės veiklos rūšių detalumu projekcijos;
- paskaičiuotos apskrities darbo užmokesčio projekcijos drauge su modelio veiksniais, įvertinančiais ekonominės veiklos įtaką, darbo užmokesčio tarp ekonominių veiklų nevienodumą, įtraukiamos į modelį; modelis apskaičiuoja vieno dirbančiojo pridėtinę vertę konkrečioje ekonominėje veikloje atskiroje apskrityje;

3 priede taip pat pateikti duomenys apie SVV darbuotojų, dirbančių skirtingose ekonominės veiklos šakose skaičių, kuris reikalingas vidutinio darbuotojų skaičiaus vienoje SVV įmonėje nustatymui. SVV darbuotojų skaičius vienoje ekonominėje veikloje dalijamas iš toje veikloje veikiančių įmonių skaičiaus ir gaunamas vidutinis darbuotojų kiekvienoje ekonominėje veikloje (žr 3.3 lentelę).

3.3 lentelė

Vidutinis darbuotojų skaičius vienoje SVV įmonėje pagal ekonomines veiklos rūšis, vnt.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	14,33	16,89	17,26	15,74	16,03	17,51	18,06	15,32
Kasyba	44,0	46,3	44,6	45,7	46,2	41,5	26,9	31,5
Apdirbamoji pramonė	17,5	19,4	20,7	20,9	21,5	21,6	21,7	18,4
Elektros, dujų, vandens tiekimas	58,5	56,8	31,8	17,2	26,3	26,5	28,1	20,9
Statyba	25,9	26,3	19,9	17,7	16,6	15,8	15,6	11,6
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	7,3	8,2	7,7	7,9	8,1	8,4	8,7	7,5
Transportas	8,2	9,0	9,9	10,6	10,8	11,2	11,5	9,6
Apgyvandinimas ir maitinimas	10,8	11,7	10,3	10,3	10,7	11,5	11,8	10,0
Finansinė veikla	7,0	10,8	25,0	18,1	18,3	23,1	25,0	21,2
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	4,2	4,0	4,8	4,8	4,5	4,6	4,9	4,3
Viešasis valdymas ir gynyba	20,8	74,5	89,2	87,0	107,3	144,6	166,2	138,4
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	6,9	7,1	8,6	8,7	8,6	9,0	9,6	9,0

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis LR statistikos departamento duomenimis

3.3 lentelėje paskaičiuoti duomenys dar nėra pakankamai išsamūs modelio pritaikymui, todėl remiantis LR statistikos departamento duomenimis apie apskrityse veikiančias SVV įmones buvo apskaičiuotas SVV darbuotojų skaičius kiekvienoje ekonominėje veikloje pagal apskritis. Visi paskaičiavimai pateikti 3 – 4 prieduose. Pagal 3.1 paveiksle pavaizduotą modelį buvo sudarytos daugianarės tiesinės regresijos lygtys kiekvienai ekonominės veiklos rūšiai ir apskričiai. Atlikus skaičiavimus pagal aprašytą ekonometrinių modelių buvo paskaičiuota vieno dirbančiojo SVV kuriama logaritmuota bendroji pridėtinė vertė 7 priedas. Toliau skaičiuojama: vieno dirbančiojo pridėtinė vertė konkrečioje ekonominėje veikloje atskiroje apskrityje dauginama su paskaičiuotu SVV darbuotojų skaičiumi šioje ekonominėje veikloje toje pačioje apskrityje, taip nustatoma SVV bendroji pridėtinė vertė kiekvienoje apskrityje, konkrečioje ekonominėje veikloje (8 priedas).

3.4 lentelė

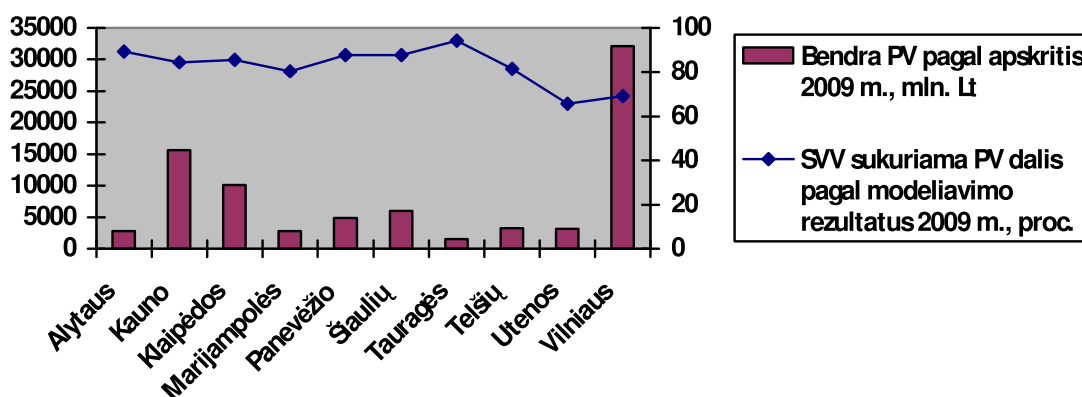
SVV kuriama bendroji pridėtinė vertė (modeliuojami rezultatai), mln. Lt

Apskritis	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Alytaus	1740	1719	1806	2319	2458	2443	2177	2035	2280	2418	2749
Kauno	7913	8869	11717	13116	13214	11884	10558	11181	11920	12794	13571
Klaipėdos	4778	5294	7409	8908	8623	8739	9396	10060	9788	10208	10975
Marijampolės	1450	1553	1963	2240	2193	2203	2051	2200	2277	2379	2525
Panevėžio	2844	3212	4043	4872	4239	4418	4123	4521	4745	5098	5242
Šiaulių	3137	3539	4466	5462	5250	4726	4159	4481	4724	5158	5312
Tauragės	966	1073	1341	1673	1428	1569	1405	1537	1655	1845	1981
Telšių	1581	1729	2333	2757	2641	2329	2006	2242	2414	2879	3226
Utenos	1445	1514	1835	2338	2075	1951	1804	1987	2146	2349	2568
Vilniaus	12433	19449	19343	24823	22218	20819	19576	20311	22111	23269	24394

Šaltinis: modifikuoto BGI Consulting modelio rezultatai naudojant LR statistikos departamento duomenis

3.4 lentelėje iki 2009 metų duomenys paskaičiuoti pagal LR statistikos departamento skelbiamus rodiklius, o nuo 2010 m. iki 2015 m. remtasi finansų ministerijos prognozinais skaičiavimais su tam tikromis prielaidomis. Šioje lentelėje matyti kaip keistūsi apskričių dalis bendrosios pridėtinės vertės kūrimo, jei tos apskritys projektuojamu laikotarpiu egzistuos. Pasirinktas apskričių modeliavimas, nes galima pasinaudoti retrospektyvinius duomenimis. Naudotame modelyje buvo remtasi buvusiu ir Finansų ministerijos prognozuojamu darbo užmokesčiu, todėl SVV sukuriama pridėtinė vertė auga kartu su darbo užmokesčio didėjimu.

Prognozuojamuose skaičiavimuose buvo daroma prielaida, kad kiekvienos šakos įtaka pridėtinei vertei nesikeitė nuo paskaičiuotos pagal LR statistikos duomenis 2009 metais. Ši prielaida galėjo turėti įtakos skaičiavimo rezultatams, bet gauti rezultatai yra pakankamai logiški: apskritys išlaiko savo turimą padėtį, jų modelio pagalba suprognuozuota kuriama vertė proporcingai atitinka realią padėtį. 2014-2015 metų rezultatai visose apskrityse yra labai geri, šiandieninė situacija darbo rinkoje sąlygotų panašias prognozes. Nedarbo lygis šalyje yra pakankamai aukštas, o darbdaviai neranda tinkamų specialistų, tai skatina juos galvoti apie darbo užmokesčio dydį, kuris ir yra vienas pagrindinių ekonometrinio modelio kintamųjų. Gauti pridėtinės vertės skaičiavimo rezultatai palyginami su LR statistikos departamento skelbiama bendra pridėtine verte pagal apskritis.

3.2 pav. 2009 m. sukurtos bendros PV, palyginimas su SVV sukurta dalimi pagal modeliavimo rezultatus.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Ekonomikos augimo veiksmų programos metinė įgyvendinimo ataskaita už 2009 m.

3.2 paveiksle matyti, kokią dalį pridėtinės vertės SVV sukuria skirtingose apskrityse. Aiškesniam PV dalies nustatymui sudarome procentinės išraiškos lentelę LR statistikos departamento skelbiamų rodiklių laikotarpiui t.y. 2005-2009 m.

3.5 lentelėje matyti, kad. 2009 metais SVV sukuriama PV dalis žymiai padidėjo, tam turėjo įtakos LR statistikos departamento skelbiami duomenys apie darbuotojų skaičių pagal ekonominės veiklos šakas ir apskritis. Analizuojamu laikotarpiu SVV pridėtinės vertės modeliuojama dalis turi didėjimo tendenciją. Tai leidžia SVV suteikti dar didesnę reikšmę šalies ekonomikai, todėl jos rėmimas yra svarbus šalies gerovės reiškiny

SVV sukuriamos pridėtinės vertės dalis (modeliuojami rezultatai), proc.

Apskritis	2005	2006	2007	2008	2009
Alytaus	74,10	66,32	69,59	67,63	89,37
Kauno	63,03	61,91	68,79	67,85	84,52
Klaipėdos	62,80	61,08	73,00	78,29	85,68
Marijampolės	65,88	61,68	68,98	68,71	80,36
Panevėžio	63,99	68,48	77,77	81,03	87,42
Šiaulių	62,60	62,63	68,30	74,33	87,80
Tauragės	81,08	81,16	89,66	94,56	94,62
Telšių	54,59	54,69	61,89	66,18	81,40
Utenos	50,16	49,12	51,78	57,09	65,68
Vilniaus	51,74	67,85	55,57	63,44	69,21

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis modelio rezultatais bei naudojant LR statistikos departamento duomenis

Modelio parengiamųjų darbų vykdyme nustatytos papildomos jo panaudojimo galimybės, įvertinant taikomų SVV aplinkos gerinimo ir SVV paramos priemones. Analizės pagrindą sudaro ekspertinių vertinimų, apdorotų matematiniais metodais, panaudojimas. Šioje dalyje taikomi metodai nėra ekonometrinio modeliavimo dalis, tačiau papildoma ekonometrinio modeliavimo metu gautus rezultatus (Smulkaus ir vidutinio verslo aplinkos gerinimas, 2010). Analizę sudaro ES 2007-2013 metų struktūrinių fondų paramos numatytos skirtingų kategorijų investicijos (jų finansiniai dydžiai). Laikomasi prielaidos, kad net tiesiogiai su SVV nesusijusios išlaidos, tokios kaip, pvz., darbuotojų gebėjimų stiprinimas, gali turėti teigiamos įtakos SVV veiklai. Analizėje naudojamos priemonės sugrupuotos pagal 2007-2013 m. ES struktūrinių fondų paramos klasifikatorių ir pateiktos prieduose.

Ne visos priemonės yra glaudžiai susijusios su SVV, kai kurios jų yra labiau nukreiptos į tam tikros šakos SVV įmones. Nuoseklia seka analizė vykdoma kiekvienai priemonei:

Ryšio nustatymas – su SVV egzistuojantis ryšys išreiškiamas procentais (nuo 0 iki 100 proc.). Kiekviena priemonė įvertinama vieną kartą. Įvertinimo esmė – išskirti priemonės biudžeto dalį, kuri skiriama SVV poreikiams. Įvertinimas galioja visoms šakoms, kurių yra dvylika (t.y. tos pačios šakos, kurios buvo naudojamos ekonometriniame modeliavime). Pvz., SVV darbuotojų mokymų ryšis su SVV būtų 100 proc., tuo tarpu Savivaldybės darbuotojų mokymų ryšys būtų tik 10-30 proc., kadangi tikėtina, kad daugelis išmoktų dalykų būtų nesusiję su SVV. (Smulkaus ir vidutinio verslo aplinkos gerinimas, 2010).

Koncentracijos laipsnio nustatymas. Priemonės įgyvendinimo efektas, koks jis bebūtų, bet kuriuo atveju turi maksimalią ribą ir neviršijant tos ribos pasiskirsto tarp kelių šakų. Efektas gali

atitekti visoms, kelioms ar tik vienai šakai, tačiau, bet kuriuo atveju, bendra koncentracijos rodiklių suma – 100 proc. Kitaip sakant, koncentracijos koeficientas parodo tarpšakinį investicijų efekto pasiskirstymą. (Smulkaus ir vidutinio verslo aplinkos gerinimas, 2010).

Poveikio (multiplikatoriaus) nustatymas. Įvertinama, kiek litų generuoja vienas priemonės litas, skirtas konkrečiai šakai konkrečiais metais įvertinus ryšio su SVV laipsnį ir koncentracijos efektą. Poveikio (multiplikatoriaus) ir ekonominio multiplikatoriaus koncepcijų reikėtų nepainioti, nes pastaroji vertina vieno išleisto lito įtaką visų ekonominių santykių dalyvių pajamoms per ekonominių santykių grandinę, o šiuo atveju yra vertinama įtaka tik konkrečių ūkio subjektų (kurie dažnai net nėra tiesiogiai įtakojami šių investicijų) veiklai – jų pajamų augimui, ar sąnaudų sumažėjimui. Poveikis gali pasireikšti:

- Nutiesus kelią – atsiranda galimybė sumažinti transportavimo sąnaudas, pradėti teikti vartotojams papildomas paslaugas.
- Investavus į regiono marketingą – padidėja turistų (ypač) užsienio skaičius, atsiranda naujų galimybių SVV, ypač apgyvendinimo bei maitinimo veiklose.
- Tiesioginė finansinė parama padeda gamybos plėtrai, asortimento dydžiui.
- SVV darbuotojų apmokymai – padina jų darbo našumą.

Vertinimas galimas nuo 0 iki 200 proc., koeficientai dažniausiai būna mažesni. Investicinei priemonei esant bendro pobūdžio, jos poveikis pasireiškia vienodai per visas šakas (poveikio koeficientas mažas ir pagal visas šakas vienodas); tuo atveju, jei priemonė yra tikslinė, jos poveikis pasireiškia tik konkrečiose specifinėse šakose, tačiau, kaip taisyklė, yra esminis. Nustatant koeficientą reiktų atsižvelgti ir į paramos dydį.

Panaudojant pradinę paramos sumą kaip atskaitos tašką ir sudauginus ją su ryšio su SVV, koncentracijos bei poveikio koeficientais nustatoma einamųjų metų konkrečios priemonės investicijų generuota smulkaus ir vidutinio verslo bendroji pridėtinė vertė (BPV).

Naudojama formulė:

$$\text{Šakos (i) BPV} = \text{priemonės biudžetas} * \text{Ryšio su SVV koef-tas} * \text{Koncentracijos (šakos (i)) koef-tas} * \text{Poveikio (šakos (i)) koef-tas} \quad (3.12)$$

Visiems metams, pradedant 2011 metais, taip pat gali būti skaičiuojamas papildomas BPV augimas dėl ankstesnių periodo metų išliekamojo efekto. Darbe mes darome prielaidą, kad paramos efektas yra šimtu procentu „suvartojamas“ tais metais, kada buvo suteikta parama.

Išliekamasis efektas. Gali būti procentais išreiškiamas priemonės efektas, kuris bus perkeltas kitiems metams tuo atveju, jei priemonės efektas nėra visas „suvartojamas“ investicijų vykdymo metais. Jei tam tikra efekto dalis išliks ir vėliau, pvz., darbuotojai gauto apmokymo

žinias naudos tiek pirmaisiais, tiek pvz., antraisiais metais, tačiau su laiku žinios pasens, vyks darbuotojų kaita, dėl to efektas mažės. Kita vertus, naujos infrastruktūros atsiradimas turi ilgalaikį ir stabilų poveikį verslo plėtrai, viešųjų paslaugų verslui teikimo poveikis taip pat turi ilgalaikį efektą, tačiau jo išliekamoji vertė yra mažesnė. Kiekviena priemonė įvertinama vieną kartą (kiekvieniems metams), įvertinimas galioja visoms šakoms. Kaip buvo minėta, išliekamasis efektas turi įtakos visų vėlesnių metų BPV; tokiu būdu: (Smulkaus ir vidutinio verslo aplinkos gerinimas, 2010).

$$\begin{aligned} \text{Papildoma BPV sukurta SVV šakoje (i) 2014 metais} &= 2014 \text{ m. investicijų efektas} + \\ &2010 \text{ m. investicijų išliekamasis efektas} + 2011 \text{ m. investicijų išliekamasis efektas} + \\ &2012 \text{ m. investicijų išliekamasis efektas} + 2013 \text{ m. išliekamasis efektas} \end{aligned} \quad (3.13)$$

Iš ekonomikos teorijos ir taikomųjų tyrimų žinoma, kad konkurencingumą skirtingais ekonomikos plėtros etapais tie patys veiksniai įtakoja skirtingai. Kitaip sakant, tas pats SVV skatinimo priemonių rinkinys skirtingai veiks dvi skirtingas ekonomikas. Akivaizdžiai šią teoriją pagrindžia Pasaulio ekonomikos forumo konkurencingumo ataskaitos rezultatai. Baziniai veiksniai apima tokius elementus kaip infrastruktūra, makroekonomikos stabilumas ir kt. Efektyvumo veiksniai apima darbo rinkos efektyvumo parametrus, finansinių rinkų išsivystymo lygį, technologinį parengtumą ir panašiai. Inovacijų veiksniai apima gebėjimą taikyti inovacijas ir verslo strategijas. Pasaulio ekonomikos forumo konkurencingumo ataskaitos duomenimis Lietuvos ekonomika yra pereinamojoje stadijoje iš efektyvumo augimo į inovacijų augimo stadiją. Optimalus SVV skatinimo priemonių rinkinys skirtingoms apskričių savivaldybėms bus skirtingas. Pavyzdžiui, savivaldybių skirtumai pasireiškė per skirtingą savivaldybių teritorijų struktūrą pagal ūkio sektorius. Vienose savivaldybėse žemės ūkio dalis bus didesnė nei kitose. Kiti skirtumai yra SVV subjektų patirtis vykdyti tarptautinę prekybą, verslumo gebėjimai ir kt. Pagrindinė (finansine prasme) yra ES parama, todėl tolimesniam paramos SVV poveikio įvertimui naudosime jos duomenis. Nuoseklia seka įvertiname kiekvienos ES 2007-2013 m. struktūrinių fondų priemonės poveikį SVV. Rodikliai pagal nacionalinę strategiją: Lietuvos 2007-2013 metų ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija konvergencijos tikslui įgyvendinti (žr. lentelė 4 priede).

Priemonių ryšio su SVV nustatymas: žmoniškųjų išteklių plėtros veiksmų programa – apžvelgus retrospektyvinius duomenis, daroma prielaida, kad ši parama turi 85 proc. ryšį su SVV; techninės paramos priemonės ryšys yra ženkliai mažesnis, nes didžiąją šios paramos dalį įsisavina ne SVV, o ir įsisavinimas dažniausiai yra būtinas technologijų tobulinimas, daroma prielaida, kad ši parama turi 42 proc. ryšį su SVV; ekonomikos augimo programa numatyta verslo aplinkos gerinimui, todėl jos ryšys su SVV tiesioginis – 100 proc.; sanglaudos skatinimo veiksmų programa turi du prioritetus, kurie remia turizmo verslą, bet turizmas sukuria nedidelę

pridėtinę vertės dalį SVV kontekste, todėl darome prielaidą, kad ši parama su SVV turi 74 proc. ryšį. Visa ES struktūrinių fondų parama turi įtakos verslui, nesvarbu pagal kurią programą, ji vis tiek dažniausiai yra sukuriama verslo pagalba ir atsispindi BVP rodikliuose. Todėl iškelta hipotezė, jog ES parama turi įtakos kuriant pridėtinę vertę yra pavirtinama. Nustatytas veiksmų programų ryšys su SVV visoms ekonominės veiklos šakoms yra vienodas. Koncentracijos laipsnio nustatymas (žr. 3.6 lentelėje).

3.6 lentelė

Paramos poveikio koncentracijos laipsnis kiekvienai ekonomikos veiklai, proc.

	Žmoniškųjų išteklių plėtros veiksmų programa	Techninės paramos veiksmų programa	Ekonomikos augimo veiksmų programa	Sanglaudos skatinimo veiksmų programa
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	-	-	10	10
Kasyba	-	5	5	5
Apdirbamoji pramonė	3	10	10	5
Elektros, dujų, vandens tiekimas	5	20	5	5
Statyba	5	5	20	20
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	5	5	5	5
Transportas	2	10	10	10
Apgyvendinimas ir maitinimas	5	-	15	15
Finansinė veikla	10	-	5	5
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	10	5	5	5
Viešasis valdymas ir gynyba	25	25	5	5
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	30	15	5	10

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis www.esparama.lt (2011)

3.6 lentelėje pateikti sąlyginiai koncentracijos laipsnio tarp ES struktūrinės paramos veiksmų programų ir ekonominės veiklos rūšių rodikliai. Jų nustatymui atlikta ES lėšų panaudojimo apžvalga ir matematiškai nustatyti sąlyginiai priklausomybės procentai. Žmoniškieji išteklių didžiausią koncentracijos laipsnį turi švietimo ir sveikatos ekonominėje veikloje bei viešajame sektoriuje. Techninė parama labiausiai gelbėja atokias vietas elektros, dujų ir vandens tiekime, taip pat ši priemonė naudojama įgyvendinant darnios ekonomikos projektus. Ekonomikos augimo veiksmų programa svarbi visoms ekonomikos veiklos rūšims, bet statybų sektorius jos įsisavina daugiausiai, todėl jam skirta 20 proc. Sanglaudos skatinimo programa skatina kaimo vietovių verslumą, didžia dalimi gerina kaimo turizmo plėtrą, todėl statybų bei apgyvendinimo ir maitinimo sektoriai turi atitinkamai 20 ir 15 proc., po dešimt procentų skirta žemės ūkiui, žuvininkystės, transporto bei švietimo ir sveikatos ekonominės veiklos rūšims.

Poveikio multiplikatorius kiekvienai šakai įvertinus jau anksčiau suteiktus koeficientus pateiktas 3.7 lentelėje.

3.7 lentelė

Paramos poveikio multiplikatorius kiekvienai ekonomikos veiklai, proc.

	Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa	Techninės paramos veiksmų programa	Ekonomikos augimo veiksmų programa	Sanglaudos skatinimo veiksmų programa
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	-	-	10	7,4
Kasyba	-	2,1	5	3,7
Apdirbamoji pramonė	2,55	4,2	10	3,7
Elektros, dujų, vandens tiekimas	4,25	8,4	5	3,7
Statyba	4,25	2,1	20	14,8
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	4,25	2,1	5	3,7
Transportas	1,7	4,2	10	7,4
Apgyvendinimas ir maitinimas	4,25	-	15	11,1
Finansinė veikla	8,5	-	5	3,7
Nekilnojamasis turtas, nuoma ir kt.	8,5	2,1	5	3,7
Viešasis valdymas ir gynyba	21,25	10,5	5	3,7
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	25,5	12,75	5	7,4

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis www.esparama.lt (2011)

Turint ryšio su SVV koeficientą, koncentracijos bei poveikio šakai koeficientus, įvertinus paramos biudžetą paskaičiuosime ekonominės veiklos papildomai sukuriamą BVP kiekvieniems metams. Paskaičiavimai yra su išlygomis, todėl galimas nuokrypis nuo realių būsimųjų rezultatų.

$$\text{Šakos (i) BPV} = \text{priemonės biudžetas} * \text{Ryšio su SVV koef-tas} * \text{Koncentracijos (šakos (i)) koef-tas} * \text{Poveikio (šakos (i)) koef-tas} \quad (3.14)$$

Pasinaudojant 3.14 formule, sudaryta 2007-2013 m. ES struktūrinių fondų pagalba papildomai sukuriamos BVP vertės lentelė, kuri pateikiama 9 priede.

Apibendrinant galima teigti: nors ryšio koeficientas, koncentracija bei poveikis šakai yra nustatyti remiantis matematiniais skaičiavimais ir prielaidomis, tačiau aiškiai matyti, kad kiekvienais metais ES paramos įsisavinimas auga tuo pačiu vis labiau didina BVP reikšmę. Galima paskaičiuoti bet kurios paramos įtaką bendrai šalyje kuriamam BVP, darbe norėta atkreipti dėmesį į tai, kad SVV yra labai svarbus šalies ekonomikai ir jo rėmimas bei skatinimas turėtų būti pirmaeilis valstybės uždavinys. Atlikus analitinį tyrimą apie paramos SVV teikimą Lietuvoje, nustatyta, kad pagrindinė finansinė parama SVV yra ES struktūrinės lėšos.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Smulkus ir vidutinis verslas nuolat atranda vietą rinkoje, skatindamas bendrą šalies ekonomikos augimą. Tačiau smulkaus ir vidutinio verslo plėtra nėra įmanoma be valstybės palaikymo. Kaip jau buvo nustatyta, verslo sėkmė priklauso nuo jo aplinkos sąlygų. Todėl yra svarbu suformuluoti ir sukurti tokią aplinką, kuri skatintų verslo plėtrą ir atitiktų pasirinkto verslo rūšį ir pobūdį. Verslo aplinka priklauso nuo Vyriausybės vykdomos politikos, teisinės ir įstatyminės bazės, kuri buvo keičiama ir tobulinama daug kartų.

Nustatyta keletas kliūčių, su kuriomis susiduria verslininkai kurdami ir plėtodami savo verslą: netobula įstatyminė bazė, dideli mokesčiai, apyvartinių lėšų trūkumas, sudėtingos kreditų bei kitų paramos rūšių gavimo sąlygos, mažai informacijos apie teikiamą paramą.

ES šalyse formuojasi dvi SVV paramos politikos tendencijos: nuolat gerinama teisinė ir ekonominė verslo aplinka, mažinamas reguliavimas, liberalizuojamos verslo sąlygos, privatizuojamos valstybės teikiamos paslaugos ir funkcijos; kuriamos naujos SVV finansinės paramos ir jų plėtros priemonės bei programos, skirtos skatinti SVV plėtrą ir didesnę konkurencingumą, naujų darbo vietų kūrimą ir regioninių skirtumų mažinimą tiesioginėmis subsidijuojamomis paskolomis ar mokesčių lengvatomis.

SVV reikšmė šalies ekonomikai susidaro dėl šios verslo srities unikalumo, gebėjimo prisitaikyti, reaguoti į aplinkos pokyčius, patenkinti individualius vartotojų poreikius, užtikrinti kūrybišką ir novatorišką darbo pobūdį darbuotojams. Bendraja prasme SVV reikšmė ekonomikai atsiskleidžia per ekonominius rodiklius, t.y. sukuriamos bendros pridėtinės vertės dalį, sukurtų naujų darbo vietų skaičių, technologijų ir inovacijų įdiegimą. SVV įtaka ekonomikai yra didžiulė ir todėl šalies ekonomikos vystymasis tampriai susijęs su SVV vystymosi tendencijomis. SVV įmonių skaičius nuolat didėja ir vaidmuo šalies ekonomikoje pagal sukuriamą BVP, eksporto, importo dalį bendrame šalies ūkyje stiprėja. Darbuotojų skaičius SVV įmonėse sudaro didžiąją visų dirbančiųjų šalyje dalį. Apibendrinimo išvados yra geros, bet lyginant su kitomis ES šalimis Lietuvos padėtis yra palyginti prasta. Pagal sukuriamo BVP vienam gyventojui Lietuva siekia vos 53 proc. ES vidurkio.

Atliktos analizės rezultatai parodė, kad veikiančių SVV įmonių skaičius bei dirbančiųjų skaičius turi įtakos bendrojo vidaus produkto kūrimui. Įvertinus tai, jog daugiau nei 90 proc. šalies pridėtinės vertės sukuria verslas, o SVV tenkanti dalis siekia 70 proc.

Modelio pagalba nustatytas kiekvienos apskrities ir kiekvienos ekonominės veiklos rūšies indėlis pridėtinės vertės kūrime. Planavimo būdu gerinti Lietuvos ekonominę būklę, daugiau dėmesio skiriant atitinkamoms veiklos sritims ar apskritims.

Analizuojamu laikotarpiu SVV modeliuojama pridėtinės vertės dalis turi didėjimo tendenciją. Tai leidžia SVV suteikti dar didesnę reikšmę šalies ekonomikai, todėl jos rėmimas yra svarbus šalies gerovės reiškinys.

Valstybės ir savivaldybių teikiama parama SVV yra daugiau nefinansinė. Didžiąja dalimi valstybė savo paramą teikia įkurdama ES struktūrinių fondų paskirstymo įmones, teikia keletą mokestinių lengvatų. Išskiriami tokie valstybinės finansinės paramos smulkiam ir vidutiniam verslui instrumentai: kreditų draudimas (garantijos); lengvatinės paskolos; valstybės lėšų investicijos į ribotos atsakomybės SVV.

ES struktūrinių fondų finansinė parama SVV yra ženkiausia. Pagal 2007-2013 m. veiksmų programas Lietuvai planuojama skirti beveik 26 mlrd. litų paramos. SVV paramai iš šių lėšų skiriamas ypatingas dėmesys. Reikalinga panaikinti kliūtis ES lėšų panaudojimui tam, kad išlaikytume gyvybingą ekonomiką, verslą ir darbo vietas.

ES siekdama gerinti verslo situaciją įsteigė Jeremie ir Invegos kontroliuojamus rizikos kapitalo fondus. SVV gali pasinaudoti kreditų teikimu per šį fondą, rizikos kapitalo ar verslo angelų pagalba.

Lietuva yra viena iš pirmųjų tarp Europos sąjungos valstybių pagal ES lėšų įsisavinimą, bet net pirmaudama europiniu mastu, atsilieka nuo valstybės planų. Greitai įsisavinamos lėšos gali šalies ekonomikai turėti mažai naudos, todėl būtina sekti paramos įsisavinimo kokybines charakteristikas, t.y. kryptis ir prioritetus.

Įsisavinti ES paramos mastai yra dideli, 2009 – 2010 m. ES parama siekė apie 3-4 proc. šalies BVP tai daro didelį poveikį šalies ekonomikai. ES lėšų panaudojimo prioritetai keičia bendrą ekonomikos struktūrą, turi poveikį konkurencijai tarp atskirų ekonominės veiklos rūšių, bei atskirų administracinių teritorijų (apskričių).

Apibendrinant, galima teigti, jog išanalizavus suteiktos paramos SVV pokyčius, iškelta hipotezė – ES parama SVV įmonėms skatina ne tik jų plėtrą, užimtumo didėjimą, bet turi įtakos pridėtinės vertės kūrimui yra pilnai patvirtinama.

LITERATŪRA

1. Adamonienė, R., Trifonova, J. (2007). The State Support for small and Medium Sized Companies: General and Practical Aspects of Lithuania. *Engineering Economics*. Vol. 51 Issue 1, p.16-21.
2. Avnimelech, G., Teubal, M. (2008). From direct support of business sector R&D/Innovation to targeting venture capital/Private equity: a catching-up innovation and technology policy life cycle perspective. *Economic Innovation New Technology*. Vol. 17(1&2), January&March, pp. 153–172.
3. Baršauskas, P. (2002). *Smulkaus ir vidutinio verslo politika Europos sąjungoje ir Lietuvoje*. Kaunas: Technologija.
4. Bartkus, E.V. (2007). *Smulkaus ir vidutinio verslo vadyba*. Kaunas: Technologija.
5. Bartkus, E.V. (2010). Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros prognozės Lietuvoje ekonominės krizės pradžioje. *Ekonomika ir vadyba* Nr.15, p. 393.
6. Bersėnaitė, J. (2008). Verslo aplinka ir jo rėmimas Lietuvoje. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Nr. 3 (12), p. 30-38.
7. Birutis, Š. (2001, rugsėjis). Smulkaus ir vidutinio verslo finansavimo galimybės Lietuvai stojant į ES. *Euroverslo naujienos* Nr. 8 [Žiūrėta: 2010-03-25]. Prieiga per internetą: <<http://www.verslobanga.lt/lt/leidinys.printer/3c10bc1a89e0c>>
8. Garantijų institucija INVEGA. [Žiūrėta: 2011-03-25]. Prieiga per internetą: <<http://www.invega.lt/content/blogsection/1/11/>>
9. Garuckas, R., Jatulienė, G., Kučinskienė, M. (2007). Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo konkurencingumo analizė Europos sąjungos kontekste. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, Nr. 42, p. 40-54.
10. Gineitienė, Z., Girdenis, J. (2003). Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo tendencijų ir galimybių integraciniuose procesuose tyrimas. *Ekonomika*. Nr. 63, p. 87-96.
11. Jančoras, Ž. (2008). *Lietuvos verslo angelų tinklas. Finansinio savarankiškumo mokykla*. [Žiūrėta: 2010-03-25]. Prieiga per internetą: <http://www.mii.lt/files/verslo_angelai_z.jancoras.pdf>
12. Juozaitienė, L., Staponkienė, J. (2006). *Verslo ir vadybos įvadas*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
13. Keršienė, R. (2009). Konkurencingumo išsaugojimo veiksniai globalizacijos sąlygomis. *Ekonomika ir vadyba*, Nr. 14, p. 821-822.
14. Krivickienė, V., Kšivickienė D. (2005). Smulkaus ir vidutinio verslo svarba kaime. *Mano ūkis*. Nr. 3. [Žiūrėta: 2010-03-25]. Prieiga per internetą: <http://www.manoukis.lt/print_forms/print_st_z.php?s=583&z=29>

15. Laužikienė, D. (2009). Dėl Šiaulių miesto savivaldybės smulkiojo verslo rėmimo fondo nuostatų patvirtinimo. [Žiūrėta: 2009-12-01]. Prieiga per internetą: <<http://209.85.135.132/search?q=cache:gl=lt&client=firefox-a>>
16. Lietuvos inovacijų centras. [Žiūrėta: 2010-04-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.inovacijos.lt/index.php?1578357136>>
17. Lietuvos Respublikos Ūkio ministerija, (2006). *Rizikos kapitalo mechanizmai per rizikos kapitalo valdymo įmones*. [žiūrėta: 2010-04-19]. Prieiga per internetą: <http://www.ukmin.lt/lt/veiklos_kryptys/es_strukturiniai_fondai/2007-2013/FI/Rizikos_kapitalo_fondai.pdf>
18. Martinkus, B., Žilinskas, V. (2001). *Ekonomikos pagrindai*. Kaunas: Technologija.
19. Mažylys, L. (2006). Paramos smulkiajam ir vidutiniam verslui administravimo Lietuvoje europinis kontekstas. *Viešojo politika ir administravimas* Nr.16, p. 37. [Žiūrėta: 2010-04-16]. Prieiga per internetą: <<http://www.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/vpa/vpa16/1648-2603-2006-nr16-37.pdf>>
20. Pačėsa, N. (2002). Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros tendencijos – naujos ekonomikos pradžia? *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, Nr. 22, p. 206-207.
21. Progresyvių verslo konsultacijų centras. [Žiūrėta: 2010-04-25]. Prieiga per internetą: <<http://verslokonsultacijos.com/Finansavimas.aspx>>
22. Savivaldybių parama smulkiam ir vidutiniam verslui. Lietuvos inovacijų centras. [Žiūrėta: 2010-04-16]. Prieiga per internetą: <<http://www.inovacijos.lt/index.php?535350602>>
23. Simonavičienė, Ž., Kilijonienė, A. (2004). Pagrindiniai regioninės politikos įgyvendinimo vertinimo aspektai. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. Nr. 32, p.154-168.
24. Smagurauskienė, L. (2008). Teritorinė institucinė verslo skatinimo sistema Lietuvoje. *Annales Geographicae* No. 41(1-2), p. 90-102.
25. *Smulkaus ir vidutinio verslo sėkmės veiksniai Lietuvoje ir kitose Europos Sąjungos šalyse*, (2007). [Žiūrėta: 2010-10-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt/lt/news/view/?id=1814>>
26. Smulkiojo ir vidutinio verslo plėtotės strategija. Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija. [Žiūrėta: 2011-02-25]. Prieiga per internetą: <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/ilgalaike_ukio.php>
27. Smulkių ir vidutinių įmonių verslo sąlygos, (2007). Statistikos departamentas. [Žiūrėta: 2010-01-26]. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/lt/catalog/download_release/?id=1907&download=1&doc=909>
28. Smulkių ir vidutinių įmonių verslo sėkmės veiksniai, (2007). Statistikos departamentas. Vilnius. [Žiūrėta: 2010-01-26]. Prieiga per internetą: <<http://vilniustsv.stat.gov.lt/lt/news/view/?id=1793>>

29. Smulkus ir vidutinis verslas Lietuvoje ir Vidurio Europoje: tyrimo „SVV sąlygos 1997-2001 m. rezultatai“, (2002). Vilnius: Statistikos tyrimai.
30. Smulkus ir vidutinis verslas, (2009). [Žiūrėta: 2010-10-16]. Prieiga per internetą: <<http://www.ukmin.lt/lt/svv/>>.
31. Stripeikis, O., Žukauskas, P. (2004). Smulkaus ir vidutinio verslo aplinka Lietuvos ir ES rinkose. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. Nr. 31, p. 209-227.
32. Sūdžius, V. (2001). *Smulkaus ir vidutinio verslo administravimas ir valdymas*. Vilnius: Kronta.
33. Štreimikienė, D., Dapkus, R., Šivickas, G. (2007). Paramos smulkiam ir vidutiniam verslui efektyvumo vertinimas. *Ekonomika*. Nr. 80, p. 84-102.
34. Tamošiūnas, T., Lukošius, S. (2009). Possibilities for Business Enterprise Support. *Engineering economics*. No. 1 (61), p. 58-64.
The structural funds:
35. http://ec.europa.eu/regional_sme/funds/prord/sf_en.htm [2010-05-23].
36. UAB “Iterija” (2006), KOTIS – Valstybės suteiktos pagalbos registras, [Žiūrėta: 2010-02-25]. Prieiga per internetą: <<http://www.iterija.lt/index.php/lt/35227/>>
37. Viešoji įstaiga Lietuvos verslo paramos agentūra. [Žiūrėta: 2010-02-25]. Prieiga per internetą: <<http://www.lvpa.lt/lt/content/viewitem/14934/>>
38. Verslo statistika. [Žiūrėta: 2010-11-26]. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Statistiniai_rodikliai_11.pdf>
39. Žukauskas, R., S. (2002). Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros strateginės kryptys. *Viešoji politika ir administravimas* Nr.1, p. 71-74. [Žiūrėta: 2010-11-26]. Prieiga per internetą: <<http://internet.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/vpa/z1/1648-2603-2006-nr1-71.pdf>>
40. Bendrasis vidaus produktas. [Žiūrėta: 2010-11-25]. Prieiga per internetą: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp>>
41. Panaudotų lėšų barometras. [Žiūrėta: 2010-12-05]. Prieiga per internetą: <<http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/projektubarometras>>
42. Petrauskas, A.(2001). Smulkaus ir vidutinio verslo subjektai ir jiems tekiamos paramos formos.
43. Štreimikienė D. (2001). Applying Multi-criteria Aid For Decision Making In Favor Of Clean Coal Technologies. *Aplinkos tyrimai, inžinerija ir vadyba*. Nr.4 (18).
44. Informacija apie Europos palyginimų programos rezultatus. (2009).

Norminiai teisės aktai:

1. *Lietuvos 2004–2006 metų bendrasis programavimo dokumentas*. [Žiūrėta: 2010-02-25]. Prieiga per internetą:
<<http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/12.%20smulkiojo%20ir%20vidutinio%20verslo%20pletotes%20strategija.doc>>
2. *Lietuvos Respublikos Investicijų įstatymas*. 1999 m. liepos 7 d. Nr. VIII-1312, [Žiūrėta: 2010-01-25]. Prieiga per internetą:
<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=347535>
3. *Lietuvos Respublikos Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymas*. 2001 m. gruodžio 20 d. Nr. IX-675. [Žiūrėta: 2010-02-25]. Prieiga per internetą:
<http://skelbimas.lt/istatymai/pelno_mokescio_istatymas.htm>
4. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. I-114 1993 m. kovo 31 d. *dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos*. [Žiūrėta: 2010-01-24]. Prieiga per internetą:
<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=5419&p_query=smulkaus%20ir%20vidutinio%20verslo&p_tr2=2> .
5. *Lietuvos Respublikos Smulkaus ir vidutinio verslo įstatymo pakeitimo įstatymas*. 2007 m. gruodžio 15 d. Nr. 132-5354. [Žiūrėta: 2010-02-25]. Prieiga per internetą:
<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=310857>
6. *Lietuvos Respublikos Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymas*. 1998 m. lapkričio 24 d. Nr. VIII-935. [Žiūrėta: 2010-02-25]. Prieiga per internetą:
<http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=238716>
7. Lietuvos Respublikos Ūkio ministro įsakymas Nr. 4-98 2005 m. kovo 9 d. *dėl finansinės paramos smulkaus ir vidutinio verslo finansinės paramos priemonėms įgyvendinti skyrimo ir naudojimo taisyklių patvirtinimo*. [Žiūrėta: 2009-11-25]. Prieiga per internetą:
<http://www.invega.lt/component/option,com_docman/task,doc_download/gid,5/Itemid,58>
8. *Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymas*. 1994 gegužės 19 d. Nr. I-464, [Žiūrėta: 2010-11-25]. Prieiga per internetą:
<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=361130>
9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 4 2003 m. sausio 9 d. *dėl valstybės neremtinios veiklos rūšių sąrašo patvirtinimo*. [Žiūrėta: 2010-12-24]. Prieiga per internetą:
<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=198435&p_query=Valstyb%EBs%20neremtinios%20veiklos&p_tr2=2>
10. Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo veiksmai ir kryptys, (1993). [Žiūrėta: 2011-01-28]. Prieiga per internetą:
<http://www.lrv.lt/bylos/vyriausybes/po_1990_6_priemones.pdf>
<www.plunge.lt/EasyAdmin/sys/.../strateginio_pildyta_padidinta1.xls>

PRIEDAI

SVV ĮMONIŲ IR DARBUOTOJŲ SKAIČIAUS DINAMIKA

SVV įmonių procentinė dinamika 2004-2010 m. pagal darbuotojų skaičių

Lietuvos Respublika SVV veikiančios įmonės %	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
0–4 darbuotojai	59,14	55,46	55,42	55,41	55,19	53,82	51,97
5–9 darbuotojai	18,65	20,44	19,90	20,07	20,28	20,80	21,89
10–19 darbuotojų	11,06	11,99	12,13	12,00	12,09	12,47	12,97
20–49 darbuotojai	7,09	7,73	8,01	8,02	7,94	8,35	8,56
50–99 darbuotojai	2,63	2,79	2,94	2,90	2,95	2,96	3,00
100–149 darbuotojai	0,85	0,93	0,93	0,94	0,92	0,93	0,94
150–249 darbuotojai	0,58	0,66	0,67	0,67	0,63	0,67	0,68

Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pradžioje . Požymiai: administracinė teritorija, įmonių dydžio grupė ir metai							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Lietuvos Respublika							
0–4 darbuotojai	32 252	30 967	31 285	33 084	34 871	35 108	32 972
5–9 darbuotojai	10 169	11 412	11 235	11 986	12 812	13 571	13 886
10–19 darbuotojų	6 031	6 697	6 849	7 163	7 639	8 132	8 227
20–49 darbuotojai	3 869	4 314	4 519	4 787	5 018	5 448	5 431
50–99 darbuotojai	1 435	1 557	1 659	1 732	1 865	1 932	1 901
100–149 darbuotojai	462	522	526	561	584	607	596
150–249 darbuotojai	317	371	378	399	398	434	434

1 Priedo tęsinys

Veikiančių SVV įmonių skaičius pagal ekonomines veiklos rūšis, vnt.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	2047	1750	1688	1845	1762	1604	1522	1625
Kasyba	65	65	64	70	62	76	77	84
Apdirbamoji pramonė	8415	8112	7501	7445	7259	7197	6830	6921
Elektros, dujų, vandens tiekimas	223	238	398	728	446	464	490	634
Statyba	2960	3265	3851	4860	5990	7042	6724	6537
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	21117	21080	21461	21910	22243	22143	21417	22316
Transportas	5628	5730	5084	5077	5564	5922	5841	6172
Apgyvadinimas ir maitinimas	2526	2615	2672	2952	3022	3022	2970	3041
Finansinė veikla	738	469	436	637	637	595	579	652
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	6936	8297	9763	10655	12181	13113	13035	14288
Viešasis valdymas ir gynyda	15	10	8	10	10	11	12	11
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	3865	4209	3525	3823	4011	4043	3950	4253
Viso:	69861	72330	56451	59712	63187	65232	63447	66534

Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius pagal apskritis, vnt.

Apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	2129	2049	2036	2085	2185	2204	2093
Kauno	11507	11684	11766	12402	12830	13371	13084
Klaipėdos	7065	7101	7016	7560	8102	8421	8208
Marijampolės	2222	2107	2097	2101	2129	2103	2031
Panevėžio	4113	4105	4105	4236	4310	4393	4106
Šiaulių	4619	4461	4460	4558	4690	4822	4622
Tauragės	1401	1371	1371	1416	1501	1505	1429

1 Priedo tęsinys

Darbuotojų skaičius pagal ekonominės veiklos šakas Lietuvoje, vnt.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	33715	34610	34805	30 108	28 889	25 975
Kasyba	3240	3 481	3 386	3 320	3 078	2 557
Apdirbamoji pramonė	247783	248 509	247 157	212 031	200 343	162 250
Elektros, dujų, vandens tiekimas	28065	27 029	25 705	31441	30750	29124
Statyba	79725	90 463	103 995	109 968	112 872	82 779
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	180160	206 438	218 655	198 486	205 538	178 865
Transportas	83246	89 336	94 800	80 012	85 179	78 406
Apgyvendinimas ir maitinimas	25148	29 394	32 339	29 936	30 535	25 659
Finansinė veikla	16218	17 483	17 291	18 911	19 577	18 043
Nekilnojamas turtas, nuoma	68315	72 747	83 095	61187	64508	61108
Viešasis valdymas ir gynyba	75843	78 816	80 990	83 622	84 550	83 738
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	308361	311713	307865	308417	309359	308032

Pagrindiniai prognozuojami makroekonominiai rodikliai

Pagrindiniai makroekonominiai rodikliai (Projekcija 2011 kovas)					
Makroekonominiai rodikliai	2010	2011	2012	2013	2014
BVP augimas/ grandine susietos apimtys augimas, proc.	1,3	5,8	4,7	3,7	3,4
Vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio indeksai, ankstesnis laikotarpis =100	96,8	103,7	106,9	105,7	107,8
Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis, Lt	1990,0	2064,0	2207,4	2334,0	2515,3
Bendrasis vidaus produktas, veikusiomis kainomis	94625	102974	111273	119355	127769
vertės (nominalus) augimas, proc.	3,4	8,8	8,1	7,3	7,0
Bendrasis vidaus produktas, susieta grandininė apimtis	70108	74175	77669	80573	83301
apimtys (realus) augimas, proc.	1,3	5,8	4,7	3,7	3,4

3 Priedas

Bendra PV pagal apskritis, mln, Lt

Apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Alytaus	2102,81	2348,06	2592,1	3030,67	3428,8	2750,46
Kauno	10770,29	12553,35	14326,7	17032,04	19330,9	15633,8
Klaipėdos	6485,26	7607,68	8667,76	10148,9	11378,83	10064,68
Marijampolės	1954,17	2200,83	2517,95	2845,6	3260,13	2728,88
Panevėžio	3717,93	4444,39	4690,39	5198,96	6012,95	4864,61
Šiaulių	4516,89	5010,8	5650,22	6539,12	7348,5	5979,24
Tauragės	1103,15	1191,4	1322,1	1495,61	1769,19	1519,17
Telšių	2578,72	2896,20	3161,44	3769,83	4166,14	3244,45
Utenos	2581,54	2880,77	3082,47	3544,18	4095,38	3159,24
Vilniaus	20544,9	24030,12	28663,04	34806,3	39127,7	32103,5

VIDUTINIS DARBO UŽMOKESTIS, Lt

Vidutinis darbo užmokestis pagal apskritis, Lt

Apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	975,0	1 072,4	1 255,0	1 539,5	1 874,2	1 756,2	1821,75
Kauno	1 062,6	1 192,4	1 411,9	1 720,2	2 061,6	1 974,1	1980,75
Klaipėdos	1 124,8	1 255,8	1 474,4	1 764,8	2 113,6	2 055,6	2128,8
Marijampolės	913,8	1 001,4	1 195,3	1 420,3	1 738,0	1 651,0	1741,25
Panevėžio	1 015,5	1 094,1	1 257,9	1 506,5	1 835,0	1 771,6	1795,9
Šiaulių	957,7	1 049,0	1 239,3	1 498,1	1 820,5	1 729,5	1790,73
Tauragės	859,2	936,1	1 104,3	1 332,5	1 636,8	1 615,0	1709,75
Telšių	1 161,7	1 247,6	1 431,6	1 735,7	2 004,5	1 869,0	1889,63
Utenos	1 145,1	1 230,9	1 388,7	1 620,8	1 946,5	1 868,8	1845,0
Vilniaus	1 328,4	1 487,2	1 733,6	2 075,6	2 450,4	2 332,1	2302,9
Lietuvos	1 149,3	1 276,2	1 495,7	1 802,4	2 151,7	2 056,0	2072,25

4 Priedo tęsinys

Šalies duomenys apie vidutinį DU pagal ekonominės veiklos šakas, Lt

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	887	973	1 135	1 420	1 736	1 613	1654
Kasyba	1355	1 732	1 989	2 380	2 852	2 512	2262
Apdirbamoji pramonė	1085	1 170	1 387	1 721	2 028	1 952	2031
Elektros, dujų, vandens tiekimas	1691	1605	1811	2130	2482	2451	2469
Statyba	1075	1 307	1 674	2 179	2 430	1 862	1797
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	1006	1 110	1 296	1 624	1 918	1 785	1853
Transportas	1250	1 223	1 375	1 616	1 939	1 842	1959
Apgyvadinimas ir maitinimas	656	732	828	1 034	1 243	1 155	1226
Finansinė veikla	2063	2364	2610	3009	3486	3489	3814
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	1413	1 723	2 080	2 339	2 770	2 599	1926
Viešasis valdymas ir gynyba	1867	1 996	2 288	2 491	3 069	2 776	2614
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	1018	1117	1331	1546	1871	1882	1876

Paskaičiuotas vidutinis DU pagal veiklos šakas apskrityse, Lt/mėn.

Alytus	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	752,480	817,619	952,347	1212,877	1512,112	1377,797	1454,059
Kasyba	1149,504	1455,412	1668,914	2032,851	2145,707	2145,707	1988,562
Apdirbamoji pramonė	920,452	983,159	1163,793	1628,014	1766,453	1667,365	1785,486
Elektros, dujų, vandens tiekimas	1434,547	1348,693	1519,559	1819,316	2161,902	2093,602	2170,540
Statyba	911,968	1098,281	1404,607	1861,169	2116,608	1590,489	1579,773
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	853,433	932,741	1087,437	1387,122	1670,640	1524,716	1629,004
Transportas	1060,428	1027,696	1153,724	1380,289	1688,931	1573,405	1722,190
Apgyvadinimas ir maitinimas	750,131	615,105	694,752	883,180	1082,693	986,581	1077,797
Finansinė veikla	1750,131	1986,486	2189,978	2570,104	3036,418	2980,244	3352,952
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	1198,708	1447,849	1745,270	1997,831	2412,759	2220,021	1693,179
Viešasis valdymas ir gynyba	1583,855	1677,253	1919,797	2127,660	2673,198	2371,212	2298,012
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	863,613	938,623	1116,805	1320,499	1629,701	1607,572	1649,223

Kaunas	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
--------	------	------	------	------	------	------	------

Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	820,087	909,109	1071,409	1355,240	1663,307	1548,747	1580,968
Kasyba	1252,783	1618,270	1877,562	2271,458	2411,935	2411,935	2162,122
Apdirbamoji pramonė	1003,151	1093,173	1309,290	1690,809	1943,080	1874,243	1941,321
Elektros, dujų, vandens tiekimas	1563,436	1499,610	1709,535	2032,860	2378,069	2353,365	2359,982
Statyba	993,905	1221,178	1580,210	2079,625	2328,247	1787,828	1717,654
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	930,110	1037,113	1223,389	1549,936	1837,686	1713,895	1771,181
Transportas	1155,703	1142,693	1297,962	1542,301	1857,807	1768,625	1872,501
Apgyvendinimas ir maitinimas	907,373	683,934	781,609	986,844	1190,951	1108,991	1171,866
Finansinė veikla	1907,373	2208,771	2463,769	2871,772	3340,028	3350,017	3645,593
Nekilnojamasis turtas, nuoma ir kt.	1306,407	1609,861	1963,463	2232,328	2654,009	2495,470	1840,958
Viešasis valdymas ir gynyba	1726,159	1864,935	2159,810	2377,396	2940,489	2665,419	2498,579
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	941,205	1043,654	1256,428	1475,493	1792,654	1807,031	1793,165

Klaipėdos	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	868,09	957,45	1118,84	1390,38	1705,26	1612,69	1699,14
Kasyba	1326,12	1704,31	1960,68	2330,35	2511,51	2511,51	2323,73
Apdirbamoji pramonė	1061,87	1151,30	1367,25	1708,23	1992,09	1951,62	2086,42
Elektros, dujų, vandens tiekimas	1654,95	1579,34	1785,21	2085,57	2438,05	2450,52	2536,38
Statyba	1052,08	1286,11	1650,16	2133,54	2386,97	1861,64	1846,04
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	984,55	1092,26	1277,54	1590,12	1884,04	1784,65	1903,57
Transportas	1223,35	1203,45	1355,42	1582,29	1904,67	1841,64	2012,46
Apgyvendinimas ir maitinimas	699,20	720,30	816,21	1012,43	1220,99	1154,78	1259,46
Finansinė veikla	2019,02	2326,21	2572,83	2946,23	3424,27	3488,32	3918,08
Nekilnojamasis turtas, nuoma ir kt.	1382,88	1695,46	2050,38	2290,21	2720,95	2598,49	1978,56
Viešasis valdymas ir gynyba	1827,20	1964,09	2255,42	2439,04	3014,66	2775,46	2685,33
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	996,30	1099,14	1312,05	1513,75	1837,87	1881,63	1927,19

Marijampolės	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	705,25	763,49	907,04	1118,97	1402,23	1295,26	1389,81
Kasyba	1077,35	1359,05	1589,52	1875,45	2017,18	2017,18	1900,69
Apdirbamoji pramonė	862,68	918,07	1108,43	1582,38	1638,08	1567,49	1706,59

Elektros, dujų, vandens tiekimas	1344,50	1259,40	1447,27	1678,45	2004,79	1968,19	2074,63
Statyba	854,72	1025,57	1337,79	1717,06	1962,79	1495,21	1509,97
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	799,86	870,99	1035,71	1279,72	1549,23	1433,38	1557,02
Transportas	993,87	959,66	1098,84	1273,42	1566,20	1479,15	1646,09
Apgyvendinimas ir maitinimas	640,28	574,38	661,70	814,80	1004,01	927,48	1030,17
Finansinė veikla	1640,28	1854,97	2085,80	2371,11	2815,76	2801,72	3204,79
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	1123,47	1351,99	1662,25	1843,14	2237,42	2087,04	1618,36
Viešasis valdymas ir gynyba	1484,44	1566,21	1828,47	1962,92	2478,93	2229,17	2196,47
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	809,40	876,48	1063,68	1218,26	1511,27	1511,28	1576,35

Panevėžio	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	783,74	834,16	954,55	1186,88	1480,49	1389,88	1433,43
Kasyba	1197,25	1484,86	1672,77	1989,28	2164,52	2164,52	1960,35
Apdirbamoji pramonė	958,69	1003,05	1166,48	1614,88	1729,51	1681,99	1760,15
Elektros, dujų, vandens tiekimas	1494,14	1375,98	1523,07	1780,32	2116,68	2111,96	2139,74
Statyba	949,85	1120,51	1407,85	1821,27	2072,34	1604,44	1557,36
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	888,88	951,61	1089,95	1357,39	1635,70	1538,09	1605,89
Transportas	1104,48	1048,49	1156,39	1350,70	1653,61	1587,20	1697,75
Apgyvendinimas ir maitinimas	822,83	627,55	696,36	864,25	1060,05	995,23	1062,50
Finansinė veikla	1822,83	2026,68	2195,04	2515,01	2972,91	3006,38	3305,37
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	1248,50	1477,15	1749,30	1955,01	2362,29	2239,49	1669,15
Viešasis valdymas ir gynyba	1649,65	1711,19	1924,23	2082,05	2617,29	2392,00	2265,40
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	899,49	957,62	1119,39	1292,19	1595,62	1621,67	1625,82

Šiaulių	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	739,13	799,78	940,43	1180,26	1468,79	1356,85	1429,30
Kasyba	1129,11	1423,65	1648,04	1978,18	2113,09	2113,09	1954,70
Apdirbamoji pramonė	904,12	961,71	1149,23	1610,02	1715,84	1642,02	1755,08
Elektros, dujų, vandens tiekimas	1409,09	1319,26	1500,55	1770,39	2099,96	2061,77	2133,58
Statyba	895,79	1074,32	1387,03	1811,12	2055,96	1566,31	1552,87
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	838,29	912,39	1073,83	1349,82	1622,77	1501,54	1601,27

Transportas	1041,61	1005,27	1139,29	1343,17	1640,54	1549,48	1692,87
Apgyvendinimas ir maitinimas	719,08	601,68	686,06	859,43	1051,67	971,58	1059,45
Finansinė veikla	1719,08	1943,14	2162,58	2500,99	2949,42	2934,93	3295,86
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	1177,44	1416,26	1723,44	1944,11	2343,63	2186,27	1664,35
Viešasis valdymas ir gynyba	1555,75	1640,66	1895,78	2070,44	2596,60	2335,16	2258,88
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	848,29	918,14	1102,83	1284,99	1583,01	1583,13	1621,14

Tauragės	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	663,11	713,70	837,99	1049,79	1320,58	1267,02	1364,66
Kasyba	1012,98	1270,43	1468,51	1759,52	1973,19	1973,19	1866,31
Apdirbamoji pramonė	811,13	858,20	1024,04	1548,47	1542,70	1533,31	1675,72
Elektros, dujų, vandens tiekimas	1264,17	1177,28	1337,09	1574,69	1888,06	1925,27	2037,10
Statyba	803,65	958,69	1235,94	1610,92	1848,50	1462,61	1482,65
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	752,07	814,19	956,86	1200,61	1459,02	1402,13	1528,85
Transportas	934,48	897,08	1015,19	1194,70	1475,00	1446,90	1616,31
Apgyvendinimas ir maitinimas	542,27	536,93	611,33	764,43	945,55	907,26	1011,54
Finansinė veikla	1542,27	1734,01	1927,01	2224,53	2651,80	2740,63	3146,81
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	1056,34	1263,83	1535,70	1729,20	2107,14	2041,53	1589,08
Viešasis valdymas ir gynyba	1395,74	1464,08	1689,27	1841,58	2334,59	2180,56	2156,73
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	761,04	819,33	982,70	1142,95	1423,27	1478,32	1547,83

Telšių	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	896,57	951,19	1086,36	1367,45	1617,24	1466,29	1508,24
Kasyba	1369,62	1693,19	1903,76	2291,93	2283,53	2283,53	2062,66
Apdirbamoji pramonė	1096,71	1143,78	1327,56	1671,68	1889,26	1774,46	1852,02
Elektros, dujų, vandens tiekimas	1709,24	1569,03	1733,39	2051,18	2312,20	2228,07	2251,42
Statyba	1086,60	1277,71	1602,26	2098,36	2263,76	1692,64	1638,64
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	1016,85	1085,12	1240,46	1563,90	1786,79	1622,65	1689,70
Transportas	1263,49	1195,59	1316,07	1556,20	1806,35	1674,46	1786,36
Apgyvendinimas ir maitinimas	785,26	715,60	792,52	995,74	1157,97	1049,95	1117,96
Finansinė veikla	2085,26	2311,02	2498,15	2897,65	3247,52	3171,66	3477,89
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	1428,25	1684,39	1990,86	2252,44	2580,50	2362,61	1756,27

Viešasis valdymas ir gynyba	1887,14	1951,27	2189,95	2398,82	2859,05	2523,51	2383,64
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	1028,98	1091,97	1273,96	1488,79	1743,00	1710,83	1710,67

Utenos	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	883,76	938,46	1053,80	1276,93	1570,44	1466,14	1472,62
Kasyba	1350,05	1670,52	1846,71	2140,20	2283,28	2283,28	2013,94
Apdirbamoji pramonė	1081,03	1128,47	1287,78	1652,24	1834,60	1774,27	1808,27
Elektros, dujų, vandens tiekimas	1684,82	1548,03	1681,44	1915,39	2245,30	2227,84	2198,24
Statyba	1071,07	1260,61	1554,24	1959,46	2198,26	1692,46	1599,93
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	1002,32	1070,60	1203,29	1460,37	1735,09	1622,47	1649,79
Transportas	1245,43	1179,59	1276,63	1453,18	1754,08	1674,28	1744,17
Apgyvendinimas ir maitinimas	755,46	706,02	768,77	929,82	1124,46	1049,84	1091,55
Finansinė veikla	2055,46	2280,09	2423,28	2705,83	3153,55	3171,32	3395,74
Nekilnojamasis turtas, nuoma ir kt.	1407,84	1661,84	1931,20	2103,34	2505,83	2362,36	1714,79
Viešasis valdymas ir gynyba	1860,18	1925,15	2124,32	2240,02	2776,32	2523,24	2327,34
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	1014,28	1077,35	1235,78	1390,23	1692,57	1710,64	1670,27

Vilniaus	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	1025,22	1133,87	1315,53	1635,24	1976,99	1829,61	1838,10
Kasyba	1566,16	2018,36	2305,36	2740,75	2849,34	2849,34	2513,77
Apdirbamoji pramonė	1254,08	1363,44	1607,61	1821,09	2309,53	2214,13	2257,06
Elektros, dujų, vandens tiekimas	1954,52	1870,36	2099,05	2452,86	2826,55	2780,14	2743,81
Statyba	1242,52	1523,09	1940,26	2509,28	2767,33	2112,05	1997,01
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	1162,77	1293,52	1502,14	1870,16	2184,26	2024,71	2059,25
Transportas	1444,79	1425,20	1593,70	1860,95	2208,17	2089,36	2177,04
Apgyvendinimas ir maitinimas	984,49	853,02	959,70	1190,73	1415,55	1310,10	1362,46
Finansinė veikla	2384,49	2754,85	3025,14	3465,09	3969,93	3957,54	4238,51
Nekilnojamasis turtas, nuoma ir kt.	1633,19	2007,87	2410,84	2693,54	3154,53	2948,02	2140,37
Viešasis valdymas ir gynyba	2157,94	2326,01	2651,92	2868,58	3495,04	3148,79	2904,95
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	1176,64	1301,68	1542,70	1780,34	2130,73	2134,73	2084,81

Telšių	2431	2306	2295	2334	2455	2536	2458
Utenos	1970	1903	1868	1881	1926	1937	1848
Vilniaus	17078	18753	19437	21139	23059	24337	23961

2007-2013 m. ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ FINANSINIS PLANAS

Veiksmų programa	Fondas	ES struktūrinė parama (Lt)							
		Viso	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ESF									
Žmogiškųjų išteklių plėtros	ESF	3228430,18	405355,21	410608,63	419196,77	446568,92	482427,83	512854,12	551418,71
Techninės paramos	ESF	322107,29	40443,14	40967,29	41893,20	44555,12	48132,84	51168,53	55016,21
ERPF ir Sanglaudos fondas									
Ekonomikos augimo	ERPF + Sanglaudos fondas	10699721,45	1178057,25	1287604,49	1401971,51	1517971,66	1639015,18	1771372,25	1903739,10
	ERPF	6790145,73	852557,05	863606,23	881669,12	939239,16	1014658,75	1078652,47	1159762,85
	Sanglaudos fondas	3909575,72	325500,20	423998,26	520302,39	578732,51	624356,33	692719,78	743966,25
Sanglaudos skatinimo	ERPF, Sanglaudos fondas	91414162,70	976806,70	1087130,77	1200441,88	1304163,12	1408007,66	1526835,97	1640779,39
	ERPF	5094220,45	639620,08	647909,59	661461,04	704652,23	761234,90	809245,29	870097,32
	Sanglaudos fondas	4049942,25	337186,72	439221,18	538982,95	599510,89	646772,77	717590,68	770677,07

Daugialypės regresijos modelio Modelis: $\log(PV) = b + a_1 * \log(DU) + a_2 * \log(PVpalyg) + a_3 * \log(DUpalyg)$ veiksniai, **skaičiavimo rezultatai pagal apskritis ir ekonominės veiklos šakas**

Žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės ekonominės veiklos SPSS programa apskaičiuoti modelio rezultatai

	Alytaus apsk.	Kauno apskr.	Klaipėdos apskr.	Marijampolės apskr.	Panevėžio apskr.	Šiaulių apskr.	Tauragės apskr.	Telšių apskr.	Utenos apskr.	Vilniaus apskr.
Konstanta	-0,2988	-0,18707	-0,301246	-0,5277	-1,45055	-0,47264	-0,02716	-0,43204	-0,15547	-0,37937
DU	0,833745	-0,02544	3,371995	3,515063	0,96518	2,451556	2,068278	0,269715	1,49102	-0,26241
PVpalyg	1,151418	1,172983	0,935471	1,033354	1,574403	1,10187	0,840225	1,027519	1,130318	1,051336
DUpalyg	0,30836	1,129062	-2,29146	-2,35802	0,470238	-1,28324	-0,99948	0,938614	-0,40188	1,415492
R²	0,983535	0,983791	0,987408	0,995019	0,9904698	0,98527	0,986855	0,989598	0,984554	0,984042

Kasybos ekonominės veiklos SPSS programa apskaičiuoti modelio veiksniai

	Alytaus apsk.	Kauno apskr.	Klaipėdos apskr.	Marijampolės apskr.	Panevėžio apskr.	Šiaulių apskr.	Tauragės apskr.	Telšių apskr.	Utenos apskr.	Vilniaus apskr.
Konstanta	0,986803	1,010923	1,00896	1,018153	0,943145	1,000507	1,029203	0,886239	0,92437	0,992754
DU	0,564209	0,632147	0,664218	0,691162	0,544382	0,614127	0,578603	0,581374	0,620543	0,663391
PVpalyg	-0,70813	-0,71436	-0,71038	-0,70954	-0,66721	-0,70186	-0,6501	-0,76138	-0,71054	-0,72456
DUpalyg	0,166587	0,087204	0,055733	0,026785	0,20684	0,112498	0,150617	0,168684	0,126123	0,058032
R²	0,987642	0,986968	0,986777	0,9867	0,987638	0,987082	0,987211	0,98781	0,987011	0,986805

Apdirbamosios pramonės ekonominės veiklos SPSS programa apskaičiuoti modelio veiksniai

	Alytaus apsk.	Kauno apskr.	Klaipėdos apskr.	Marijampolės apskr.	Panevėžio apskr.	Šiaulių apskr.	Tauragės apskr.	Telšių apskr.	Utenos apskr.	Vilniaus apskr.
Konstanta	0,639426	1,010923	1,00896	1,018153	0,943145	1,000507	1,029203	0,886239	0,92437	0,992754
DU	0,827167	0,632147	0,664218	0,691162	0,544382	0,614127	0,578603	0,581374	0,620543	0,663391
PVpalyg	0,168927	-0,71436	-0,71038	-0,70954	-0,66721	-0,70186	-0,6501	-0,76138	-0,71054	-0,72456
DUpalyg	0,09079	0,087204	0,055733	0,026785	0,20684	0,112498	0,150617	0,168684	0,126123	0,058032
R²	0,992694	0,986968	0,986777	0,9867	0,987638	0,987082	0,987211	0,98781	0,987011	0,986805

Elektros, dujų, vandens tiekimo ekonominės veiklos SPSS programa apskaičiuoti modelio veiksniai

	Alytaus apsk.	Kauno apskr.	Klaipėdos apskr.	Marijampolės apskr.	Panevėžio apskr.	Šiaulių apskr.	Tauragės apskr.	Telšių apskr.	Utenos apskr.	Vilniaus apskr.
Konstanta	0,463714	3,575426	1,026117	0,307526	1,317216	-1,43392	-0,31181	1,985782	3,05669	-4,96639
DU	2,8955	-9,04306	-1,82474	4,033185	5,296991	12,05195	4,444918	3,070975	3,812797	-24,0923
PVpalyg	-0,20749	-0,01015	-0,29025	-0,13503	0,223269	-0,00126	0,057956	-0,28461	0,173377	0,261679
DUpalyg	-1,57428	9,500764	3,024981	-2,72157	-4,34219	-10,3961	-3,00058	-2,18063	-3,31993	26,54507
R²	0,943327	0,98426	0,946913	0,946683	0,984941	0,973406	0,953933	0,973257	0,984425	0,987923

Statybos ekonominės veiklos SPSS programa apskaičiuoti modelio veiksniai

	Alytaus apsk.	Kauno apskr.	Klaipėdos apskr.	Marijampolės apskr.	Panevėžio apskr.	Šiaulių apskr.	Tauragės apskr.	Telšių apskr.	Utenos apskr.	Vilniaus apskr.
Konstanta	3,352564	2,782334	2,478749	2,894968	2,574449	3,308774	3,439289	1,610337	1,570779	3,630741
DU	-3,14056	0,453579	8,340417	-0,41615	-2,10659	-3,3129	-2,34017	-2,43321	-1,98566	6,471246
PVpalyg	0,363025	0,3939	-7,63098	0,369536	0,466188	0,439208	0,735163	-0,20136	0,227653	0,601227
DUpalyg	3,569226	0,065677	3,024981	0,936021	2,727019	3,747816	2,661642	3,504876	2,954953	-6,15746
R²	0,996243	0,969971	0,990019	0,97145	0,994122	0,98727	0,988559	0,98592	0,983917	0,992032

Didmeninės ir mažmeninės prekybos ekonominės veiklos SPSS programa apskaičiuoti modelio veiksniai

	Alytaus apsk.	Kauno apskr.	Klaipėdos apskr.	Marijampolės apskr.	Panevėžio apskr.	Šiaulių apskr.	Tauragės apskr.	Telšių apskr.	Utenos apskr.	Vilniaus apskr.
Konstanta	0,416831	-2,20384	-2,71263	0,353105	1,001414	0,674235	0,507533	-2,29184	0,251327	1,495427
DU	-2,68201	10,14319	6,821485	1,30641	-0,26664	-1,75367	0,614317	-1,29297	-0,14263	3,550832
PVpalyg	2,143435	2,29056	3,880226	1,615107	1,146952	1,766239	1,60019	3,08888	1,42432	1,174465
DUpalyg	3,291089	-8,90442	-6,01971	-0,55008	1,049781	2,42394	0,121209	2,31327	1,036956	-2,90225
R²	0,984553	0,981346	0,988181	0,965637	0,971524	0,971931	0,965181	0,995286	0,970383	0,970222

Transporto ekonominės veiklos SPSS programa apskaičiuoti modelio veiksniai

	Alytaus apskr.	Kauno apskr.	Klaipėdos apskr.	Marijampolės apskr.	Panevėžio apskr.	Šiaulių apskr.	Tauragės apskr.	Telšių apskr.	Utenos apskr.	Vilniaus apskr.
Konstanta	2,052534	2,472274	2,222559	0,285977	2,098463	0,539924	7,9683	1,941717	2,177684	1,807583
DU	1,341468	-1,12576	0,507184	6,743763	1,0602	6,269099	-6,27403	0,69362	1,455738	-0,26348
PVpalyg	-0,35088	-0,22673	-0,39108	0,131561	-0,31464	0,011689	-2,72756	-0,3198	-0,14869	1,024982
DUpalyg	-0,35612	1,965606	0,445232	-5,50765	-0,09406	-5,03138	6,351341	0,327254	-0,5664	-
R²	0,962638	0,964664	0,962615	0,997593	0,962492	0,972757	0,968779	0,963369	0,964134	0,961791

Apyvendinimo ir maitinimo ekonominės veiklos SPSS programa apskaičiuoti modelio veiksniai

	Alytaus apskr.	Kauno apskr.	Klaipėdos apskr.	Marijampolės apskr.	Panevėžio apskr.	Šiaulių apskr.	Tauragės apskr.	Telšių apskr.	Utenos apskr.	Vilniaus apskr.
Konstanta	1,897825	1,858114	1,66125	1,90593	1,680893	1,87544	1,991255	1,828557	2,578402	1,631079
DU	0,27531	0,380037	-1,31813	0,06717	0,325599	0,227843	-0,75523	0,234678	0,659996	0,190423
PVpalyg	1,808521	1,752211	2,418712	1,932051	2,223861	1,881974	2,963936	1,096562	0,249724	1,762243
DUpalyg	0,460197	0,369473	2,031613	0,65759	0,417185	0,50642	1,324892	0,628544	0,081696	0,617961
R²	0,984144	0,984526	0,987159	0,979858	0,987295	0,98365	0,988645	0,981699	0,961184	0,98509

Finansinės ekonominės veiklos SPSS programa apskaičiuoti modelio veiksniai

	Alytaus apsk.	Kauno apskr.	Klaipėdos apskr.	Marijampolės apskr.	Panevėžio apskr.	Šiaulių apskr.	Tauragės apskr.	Telšių apskr.	Utenos apskr.	Vilniaus apskr.
Konstanta	2,641182	5,020235	0,960882	2,823138	2,694375	2,456924	1,449772	3,128347	3,730449	1,758971
DU	-0,22194	-9,68698	9,106875	-0,07816	2,520396	1,202178	2,906992	2,086194	2,623467	-3,3682
PVpalyg	0,992529	0,996002	0,678537	1,075097	1,018706	1,032457	0,926812	1,088809	0,955778	1,039313
DUpalyg	0,817281	9,642261	-8,01065	0,609729	-2,00031	-0,5892	-2,047	-1,66858	-2,37645	4,123322
R²	0,981161	0,985206	0,996235	0,980912	0,990124	0,980913	0,992101	0,994203	0,99129	0,984978

Nekilnojamo turto, nuomos ekonominės veiklos SPSS programa apskaičiuoti modelio veiksniai

	Alytaus apsk.	Kauno apskr.	Klaipėdos apskr.	Marijampolės apskr.	Panevėžio apskr.	Šiaulių apskr.	Tauragės apskr.	Telšių apskr.	Utenos apskr.	Vilniaus apskr.
Konstanta	1,007312	0,805672	0,040657	-1,20199	0,492642	0,465899	-0,55601	-1,35982	-0,22989	-0,7501
DU	1,626555	-2,2199	9,133741	10,68094	10,50625	2,613194	5,207823	-1,49098	2,209161	-3,21803
PVpalyg	-2,45769	2,033429	-1,9697	-3,12445	-5,67289	-2,80743	-3,27686	-2,11008	-3,11088	-3,27203
DUpalyg	0,407987		-6,97963	-8,00369	-7,42804	-0,31462	-2,53227	4,149458	0,414332	5,936437
R²	0,940648	0,941084	0,955805	0,973198	0,973449	0,999844	0,952978	0,966162	0,962567	0,942858

Viešasis valdymas ir gynybos ekonominės veiklos SPSS programa apskaičiuoti modelio veiksniai

	Alytaus apsk.	Kauno apskr.	Klaipėdos apskr.	Marijampolės apskr.	Panevėžio apskr.	Šiaulių apskr.	Tauragės apskr.	Telšių apskr.	Utenos apskr.	Vilniaus apskr.
Konstanta	-0,25842	1,030449	1,294347	1,134849	1,391381	1,236379	-0,89651	1,936878	2,195494	-0,65709
DU	6,080327	0,905768	-7,41106	0,433127	3,479478	0,98713	7,093168	2,41726	2,428325	-7,29036
PVpalyg	0,213312	0,276774	-0,34529	0,268614	0,653237	-0,52832	1,658312	-0,38967	0,453077	0,755063
DUpalyg	-4,79084	0,091396	8,450683	0,54983	-2,70793	0,081881	-5,97962	-1,58806	-1,82284	8,551467
R²	0,987434	0,951381	0,970455	0,951684	0,981409	0,958392	0,976153	0,966601	0,971748	0,9688

Švietimo, sveikatos priežiūros ir kitos ekonominės veiklos SPSS programa apskaičiuoti modelio veiksniai

	Alytaus apsk.	Kauno apskr.	Klaipėdos apskr.	Marijampolės apskr.	Panevėžio apskr.	Šiaulių apskr.	Tauragės apskr.	Telšių apskr.	Utenos apskr.	Vilniaus apskr.
Konstanta	-0,25842	2,269257	2,07319	2,048602	1,942892	2,016687	2,469077	1,457196	1,596205	1,516646
DU	6,080327	-1,28908	-0,88519	-0,083	0,028626	0,1351	-0,39849	0,092618	0,096983	-0,91212
PVpalyg	0,213312	0,181056	0,021491	0,06145	-0,048	0,01318	-0,1305	0,154795	-0,04448	0,205483
DUpalyg	-4,79084	1,958543	1,663749	0,87945	0,831639	0,679071	1,14913	0,834884	0,862331	1,762537
R²	0,987434	0,999718	0,998478	0,998851	0,9999	0,999154	0,99989	0,998089	0,999974	0,998732

6 Priedas

Paskaičiuotas vidutinis darbuotojų, dirbančių SVV skaičius pagal ekonomines veiklos rūšis ir apskritis 2004-2011 m, 2012-2015 m. suprognuozuotas pagal finansų ministerijos skelbiamą projekciją, vnt.

Alytaus apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	1361	1284	1295	1480	1507	1401	1427	1363	1398	1434	1447	1454
Kasyba	1936	0	0	0	0	3445	1453	1969	2071	2177	2214	2235
Apdirbamoji pramonė	11 815	11 294	10 876	10 471	6149	5983	5685	5226	5360	5499	5549	5576
Elektros, dujų, vandens tiekimas	995	852	445	224	316	477	534	481	493	506	511	513
Statyba	2512	2998	2547	2655	3088	3460	3229	2517	2582	2649	2672	2685
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	6081	6322	5991	6312	6399	6485	6429	5775	5923	6077	6132	6162
Transportas	615	801	822	1007	1080	1109	1185	1056	1083	1111	1121	1127
Apgyvendinimas ir maitinimas	3078	3463	2884	2812	3103	3519	3422	3260	3344	3431	3461	3478
Finansinė veikla	154	130	250	253	201	185	300	360	369	379	382	384
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	769	788	994	1066	1188	1536	1480	1600	1641	1684	1699	1707
Viešasis valdymas ir gynyba	21	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	1249	1285	1453	1305	1307	702	624	720	738	758	764	768
Kauno apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	4299	4442	4436	4549	4520	4220	4316	4014	4117	4224	4262	4283
Kasyba	440	417	401	548	508	457	350	410	421	431	435	437
Apdirbamoji pramonė	33863	36647	39206	38477	38571	35294	34590	29974	30743	31542	31826	31980
Elektros, dujų, vandens tiekimas	2282	2386	1399	774	1447	2650	3147	2759	2830	2903	2929	2944

Statyba	15773	18042	15243	16019	17745	21946	20982	15115	15503	15906	16049	16127
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	34631	38499	36498	38355	38872	40160	40385	3615	3708	3804	3838	3857
Transportas	4166	4707	5138	6477	6685	7090	7027	5971	6124	6283	6340	6371
Apgyvadinimas ir maitinimas	9731	11103	9476	10207	11481	16296	16839	15080	15467	15869	16012	16089
Finansinė veikla	1029	1015	2350	2588	2269	2587	2950	2820	2892	2968	2994	3009
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	6346	6784	8203	9206	9954	11541	12093	11520	11816	12123	12232	12291
Viešasis valdymas ir gynyba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	5541	5950	7000	6890	6811	4122	4224	4338	4449	4565	4606	4628
Klaipėdos apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	3540	3277	3435	3904	3703	3257	3359	2972	3073	3152	3180	3196
Kasyba	484	509	491	777	739	581	377	441	456	468	472	474
Apdirbamoji pramonė	15698	17324	18506	19040	20103	19138	18033	15419	15815	16226	16372	16451
Elektros, dujų, vandens tiekimas	1229	1136	668	396	605	1484	1883	1672	1715	1759	1775	1784
Statyba	8910	10520	9453	10815	13396	16527	15475	10869	11148	11438	11540	11597
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	17206	19254	18226	19015	19991	20706	20871	18465	18939	19431	19606	19701
Transportas	3747	4284	4613	5236	5281	5432	5739	4714	4835	4961	5005	5030
Apgyvadinimas ir maitinimas	14418	14567	10928	11176	12209	14433	14431	13220	13559	13911	14037	14105
Finansinė veikla	504	454	900	1412	1336	1478	1600	1314	1348	1383	1395	1402
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	3797	4120	5160	6058	6701	7788	8168	7620	7816	8019	8091	8130
Viešasis valdymas ir gynyba	21	0	89	87	107	145	166	138	142	145	147	147
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	2891	2996	3526	3680	3689	2115	2179	2142	2197	2254	2274	2285

Marijampolės apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	2622	2297	2278	2345	2116	1716	1752	1609	1663	1706	1722	1730
Kasyba	88	46	45	91	46	42	27	63	65	67	67	68
Apdirbamoji pramonė	5163	5316	5403	5413	5461	5098	4969	4269	4379	4492	4533	4555
Elektros, dujų, vandens tiekimas	878	966	509	189	316	583	590	669	686	704	710	714
Statyba	1839	2025	1572	1451	1411	1659	1654	1334	1368	1404	1416	1423
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	7249	7478	7146	7308	7517	7652	7613	6510	6677	6851	6912	6946
Transportas	541	603	733	901	929	918	909	768	788	808	815	819
Apgyvadinimas ir maitinimas	3024	3171	2657	2379	2729	3358	3434	2830	2903	2978	3005	3019
Finansinė veikla	84	86	225	308	329	208	250	233	239	245	247	249
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	542	628	749	816	824	1081	1088	1049	1076	1104	1114	1119
Viešasis valdymas ir gynyba	21	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	1208	1321	1574	1479	1505	891	893	810	831	852	860	864
Panevėžio apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	3439	3783	3745	3431	3559	3677	3504	2804	2899	2974	3000	3015
Kasyba	132	93	134	183	139	249	161	126	130	134	135	135
Apdirbamoji pramonė	13423	13735	14449	14233	14384	14083	12846	11206	11494	11792	11898	11956
Elektros, dujų, vandens tiekimas	878	852	413	292	421	716	871	711	729	748	755	759
Statyba	4610	4787	4279	4266	5046	5656	5101	3666	3760	3858	3892	3911
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	12315	13899	13121	13778	13835	14146	13807	12218	12532	12857	12973	13036
Transportas	1747	1755	1960	2459	2462	2677	2622	2179	2235	2293	2314	2325

Apgyvandinimas ir maitinimas	4309	4973	4223	3976	4537	5440	4814	4330	4441	4556	4597	4620
Finansinė veikla	203	184	325	489	348	370	425	424	435	446	450	452
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	1310	1492	1786	2107	2151	2677	2641	2559	2625	2693	2717	2730
Viešasis valdymas ir gynyba	62	0	89	87	107	145	166	138	142	145	147	147
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	1842	1903	2245	2140	2047	1134	1056	1206	1237	1269	1281	1287
Šiaulių apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	4758	4966	4971	4801	4617	4675	4551	4320	4466	4581	4623	4645
Kasyba	528	602	535	548	508	498	350	504	521	534	539	542
Apdirbamoji pramonė	13738	14123	14635	14755	14814	14299	14018	12034	12343	12663	12777	12840
Elektros, dujų, vandens tiekimas	1463	1306	700	361	526	875	927	794	814	836	843	847
Statyba	5413	6417	5831	6036	6540	7394	6692	4918	5044	5175	5222	5247
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	13512	14342	13467	13959	14434	14801	14633	13350	13693	14048	14175	14244
Transportas	1730	1746	1940	2025	2020	2094	2185	1901	1950	2000	2018	2028
Apgyvandinimas ir maitinimas	4450	5253	4450	4511	5147	5785	6608	5360	5498	5640	5691	5719
Finansinė veikla	441	259	525	670	805	878	950	1018	1044	1071	1081	1086
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	1655	1664	2059	2184	2277	3087	3087	3070	3149	3231	3260	3275
Viešasis valdymas ir gynyba	42	0	268	174	215	289	499	277	284	291	294	296
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	2229	2308	2649	2462	2460	1143	1181	1251	1283	1316	1328	1335

Tauragės apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	1849	1790	1864	1605	1683	1383	1264	1103	1140	1170	1180	1186
Kasyba	176	93	89	91	46	83	27	32	33	34	34	34
Apdirbamoji pramonė	4183	4365	4554	4682	4644	4428	4188	3643	3737	3834	3868	3887
Elektros, dujų, vandens tiekimas	410	454	223	103	184	424	450	334	343	351	355	356
Statyba	1269	1341	1134	1186	1477	1580	1482	1102	1130	1160	1170	1176
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	4212	4690	4404	4938	5338	5586	5464	4748	4870	4996	5041	5066
Transportas	549	657	733	795	799	851	817	691	709	727	734	737
Apgyvendinimas ir maitinimas	1264	1369	1205	1164	1402	1794	1876	1800	1846	1894	1911	1920
Finansinė veikla	42	54	125	163	146	139	275	297	305	313	315	317
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	323	304	374	398	450	653	613	641	657	675	681	684
Viešasis valdymas ir gynyba	21	0	178	174	215	289	332	277	284	291	294	296
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	883	951	1109	940	937	531	518	513	526	540	545	547
Telšių apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	2336	2196	2192	2188	2132	2066	1932	1762	1822	1869	1885	1895
Kasyba	88	185	134	137	139	125	81	95	98	101	102	102
Apdirbamoji pramonė	6073	6208	6458	6375	6493	6026	6011	5005	5133	5267	5314	5340
Elektros, dujų, vandens tiekimas	1053	1250	636	361	552	875	899	752	771	791	798	802
Statyba	2797	3288	3164	3168	4133	4772	4680	3492	3582	3675	3708	3726
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	7264	7487	7030	7300	7501	7594	7830	6728	6901	7080	7144	7178
Transportas	664	756	802	1071	1242	1232	1265	1066	1093	1122	1132	1137

Apgyvandinimas ir maitinimas	2862	2948	2524	2503	2814	3715	3505	3060	3139	3220	3249	3265
Finansinė veikla	182	97	200	290	348	393	400	445	456	468	472	475
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	983	1004	1190	1118	1148	1610	1578	1544	1584	1625	1639	1647
Viešasis valdymas ir gynyba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	1325	1392	1539	1479	1453	711	739	702	720	739	745	749
Utenos apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	1806	1588	1467	1684	1747	1663	1716	1517	1568	1609	1623	1631
Kasyba	132	185	178	183	231	291	161	221	228	234	236	238
Apdirbamoji pramonė	5233	5451	5693	5497	5569	5465	5208	4398	4511	4628	4670	4692
Elektros, dujų, vandens tiekimas	644	568	318	189	289	451	534	752	771	791	798	802
Statyba	3445	3735	2826	2921	3287	3634	3385	2587	2653	2722	2747	2760
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	5234	5822	5498	5641	5719	5527	5620	4890	5016	5146	5192	5217
Transportas	886	864	980	1177	1123	1277	1196	1018	1044	1071	1081	1086
Apgyvandinimas ir maitinimas	2776	2937	2390	2060	2333	2714	3717	2510	2574	2641	2665	2678
Finansinė veikla	140	22	75	145	146	139	50	148	152	156	157	158
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	596	636	768	845	824	1109	1152	1092	1120	1149	1159	1165
Viešasis valdymas ir gynyba	42	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	1049	1079	1230	1061	1075	558	490	504	517	530	535	538

Vilniaus apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	3325	3935	4488	4376	4456	4027	3666	3432	3548	3640	3672	3690
Kasyba	748	880	847	686	554	747	484	630	651	668	674	677
Apdirbamoji pramonė	43960	48422	52205	52584	51665	45641	42662	36174	37103	38066	38409	38595
Elektros, dujų, vandens tiekimas	3218	3749	1908	1032	1736	1763	2934	2929	3030	3135	3172	3192
Statyba	30096	32717	28457	30515	33997	44635	42260	30230	31006	31811	32098	32254
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	46450	55063	53869	56485	60596	63428	63675	58148	59641	61190	61740	62040
Transportas	6068	7362	8732	10134	11016	11166	11213	9830	10082	10344	10437	10488
Apgyvendinimas ir maitinimas	17032	20674	17788	18581	21368	23373	24704	20650	21437	22253	22543	22702
Finansinė veikla	2387	2765	5775	5032	5563	5569	6275	5763	5937	6117	6181	6216
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	12810	15768	19810	23938	27063	29238	31973	30745	31534	32353	32644	32803
Viešasis valdymas ir gynyba	83	0	0	0	429	723	831	692	710	728	735	738
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	7073	8485	10165	11893	12315	6354	6643	6432	6905	7084	7148	7183

8 Priedas

SVV sukuriama pridėtinė vertė (modeliavimo rezultatai) kiekvienoje apskrityje ir ekonominėje veikloje, mln.Lt

Alytaus apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	106,87	67,6	41,21	131,26	219,78	149,72	111,77	74,5	117,5	125,63	134,65	155,05
Kasyba	100,02					31,41	123,5	170,83	188,36	205,18	222,11	235,9
Apdirbamoji pramonė	632,01	645,09	720,56	838,56	564,48	522,95	482,14	455,58	495,39	532,56	576,44	579,25
Elektros, dujų, vandens tiekimas	56,62	45,51	29,09	18,18	28,12	42,31	48,03	47,66	52,49	59,3	58,85	64,75
Statyba	128,59	163,7	162,57	213,72	277,03	219,77	178,36	125,99	136,24	134,59	179,26	185,61
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	373,64	407,12	401,78	532,1	621,64	609,71	527,75	436,25	476,08	477,06	583,37	575,4
Transportas	38,13	49,78	57,76	84,12	106,6	101,51	106,48	99,37	108,16	115,07	115,36	137,55
Apgyvadinimas ir maitinimas	191,49	213,41	199,44	245,56	301,77	319,34	298,51	287,63	310,05	328,1	359,1	380,4
Finansinė veikla	13,1	13,34	26,27	43,68	38,79	34,16	52,82	52,56	65,86	68,7	77,85	81,57
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	65,07	76,98	119,47	162,94	241,41	280,88	221,83	254,39	297,45	337,38	403,38	466,87
Viešasis valdymas ir gynyba	0,55	0	0	0	0	0						
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	33,61	36,62	47,38	48,36	57,73	31,19	26,23	30,27	32,8	34,6	39,11	41,52
Viso pagal apskritį:	1739,7	1719,15	1805,53	2318,48	2457,35	2342,95	2177,42	2035,03	2280,38	2418,17	2749,48	2903,87
Kauno apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	310,19	243,7	272,63	371,43	448,37	465,37	338,06	276,21	300,77	318,27	393,16	396,79

Kasyba	22,76	24,59	27,38	42,62	46,78	39,86	29,75	35,65	38,32	40,69	43,43	45,87
Apdirbamoji pramonė	1806,59	2095,11	2602,58	3089,09	3530,84	3085,23	2898,41	2560,83	2787,68	2979,09	3188,49	3218,02
Elektros, dujų, vandens tiekimas	121,18	136,8	93,53	142	128,42	238,29	199,37	131,32	148,47	132,85	267,87	278,09
Statyba	777,57	1000,97	1021,78	1308,7	1520,85	1399,08	1290,2	944,7	1001,64	1054,95	1108,62	1154,96
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	2123,54	2476,48	2463,76	3215,57	3770,32	3089,74	3083,32	3107,47	3215,88	3416,31	3467,53	3581,67
Transportas	255,92	293,7	362,58	541,87	654,38	653,95	588,76	484,13	530,98	550,75	675,43	719,62
Apgyvendinimas ir maitinimas	605,6	682,25	565,95	890,97	1111,77	1485,75	1479,86	1344,97	1450,02	1537,88	1677,28	1775,54
Finansinė veikla	85,32	103,81	255,3	462,7	421,71	476,9	387,16	371,94	298,1	359,28	509,75	456,12
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	528,05	685	973,85	1398,7	1181,72	2097,33	1417,82	1131,78	1222,53	1340,89	1233,63	1703,81
Viešasis valdymas ir gynyba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	148,09	170,67	229,82	253,36	301,14	183,21	171,5	169,46	186,86	189,05	228,98	241,07
Viso pagal apskritį:	6784,81	7913,08	8869,16	11717,01	13116,3	13214,71	11884,21	10558,46	11181,25	11920,01	12794,17	13571,56
Klaipėdos apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	253,31	151,95	231,34	456,32	450,55	322,04	263,1	242,99	265	324,44	444,3	479,23
Kasyba	25,05	30,03	33,51	60,32	68,32	50,6	32,03	38,36	41,53	44,22	47,07	49,7
Apdirbamoji pramonė	835,28	991,8	1234,13	1519,64	1840,18	1677,24	1178,94	1271,83	1396,5	1483,78	1712,08	1840,8
Elektros, dujų, vandens tiekimas	69,42	62,33	43,72	32,17	53,38	132,77	145,74	122,63	138,65	143,92	194,83	212,89
Statyba	447,33	582,04	615,03	893,14	1166,26	1040,92	1002,03	1146,1	1163,47	1374,09	963,28	927,71
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	1036,54	1255,7	1218,77	1683,59	1899,6	1913,96	2327,35	2565,3	2649,82	2454,18	2460,81	2341,01
Transportas	232,18	266,66	323,79	437,02	521,75	497,16	501,85	420,23	459,13	491,58	546,55	586,89
Apgyvendinimas ir maitinimas	896,73	892,53	758,98	974,38	1163,16	1341,39	1220,33	1074,78	1170,01	1204,17	1470,59	1553,03

Finansinė veikla	42,39	45,89	97,66	247,99	270,13	254,62	353,51	389,35	403,97	311,52	313,57	378,26
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	316,06	412,29	617,38	965,92	1306,93	1291,32	1619,64	2035,81	2274,73	1856,53	1931,81	2475,08
Viešasis valdymas ir gynyba	0,56	0	3,12	3,16	4,84	6,44	5,29	3,49	4,07	3,81	7,47	8,03
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	76,8	86,21	116,61	135,09	162,32	94,2	89,28	85,56	93,28	96,64	115,9	122,94
Viso pagal apskritį:	4231,65	4777,43	5294,04	7408,74	8907,42	8622,66	8739,09	9396,43	10060,2	9788,88	10208,3	10975,6
Marijampolės apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	144,52	143	161,28	237,21	230,85	201,13	247,9	284,37	296,42	236,9	252,07	262,63
Kasyba	4,56	2,71	3,07	7,06	4,26	3,65	2,29	5,48	5,92	6,33	6,67	7,12
Apdirbamoji pramonė	276,02	303,7	358,65	432,11	501,56	446,12	421,76	373,97	406,73	437,76	472,3	506,13
Elektros, dujų, vandens tiekimas	50,13	53,81	31,99	15,57	28,25	51,5	102,31	132,5	144,7	166,6	152,33	167,79
Statyba	91,2	111,46	105,89	117,07	122,27	105,62	129,62	103,36	110,26	114,47	127,75	133,11
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	428,85	486,72	498,96	625,14	706,53	723,28	716,4	640,32	686,06	739,35	756,71	801,46
Transportas	33,28	38,53	48,82	78,57	88,74	86,02	93,99	89,10	93,55	83,55	84,27	84,69
Apgyvendinimas ir maitinimas	187,51	194,89	185,67	206,68	264,76	305,67	405,72	335,94	362,41	381,95	424,29	448,32
Finansinė veikla	7,14	8,82	23,7	53,34	63,07	38,54	22,72	21,16	22,55	23,52	25,68	26,83
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	43,21	68,35	82,94	135,69	164,15	191,68	22,29	30,47	34,92	47,22	32,90	39,79
Viešasis valdymas ir gynyba	0,58	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	32,37	37,52	52,2	54,43	66,3	39,6	37,52	34,04	36,95	38,92	44,14	46,88
Viso pagal apskritį:	1299,37	1449,51	1553,17	1962,87	2240,74	2192,81	2202,52	2050,71	2200,47	2276,57	2379,11	2524,75

Panevėžio apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	202,88	221,01	276,88	305,9	430,73	370,23	415,16	346,64	358,95	378,67	332,39	262
Kasyba	6,81	5,5	29,59	14,26	12,74	21,81	13,67	10,92	11,83	12,64	13,61	14,34
Apdirbamoji pramonė	709,54	774,91	947,66	1133,07	1314,65	1125,04	1080,4	971,42	1058,57	1139,59	1237,27	1297,02
Elektros, dujų, vandens tiekimas	46,66	48,47	28,09	23,07	38,4	62,87	86,52	83,87	88,51	92,01	92,83	88,04
Statyba	236,12	259,79	275,85	341,99	452,42	359,39	288,62	194,4	211,4	214,01	272,52	285,96
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	747,04	890,96	906,59	1148,57	1324,78	1147,64	1236,41	1087,91	1181,18	1240,55	1421,87	1508,8
Transportas	108,52	109,03	137,47	205,37	243,5	244,63	233,17	201,12	219,08	236,85	253,96	272,9
Apgyvendinimas ir maitinimas	268,66	305,81	291,23	348,00	438,82	396,82	422,96	385,41	415,47	440,09	481,35	509,4
Finansinė veikla	16,48	19,14	35,72	88,1	65,53	66,31	80,42	87,08	91	99,18	90,29	96,84
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	106,71	155,09	206,04	352,12	455,36	387,14	508,92	696,33	821,89	824,16	828,14	828,16
Viešasis valdymas ir gynyba	1,64	0	3,13	3,29	4,71	6,49	7,97	7,43	7,87	8,76	7,76	8,19
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	49,55	54,24	73,28	79,22	90,46	50,37	44,33	50,83	55,37	58,6	66,53	70,97
Viso pagal apskritį:	2500,61	2843,95	3211,53	4042,96	4872,1	4238,74	4418,55	4123,36	4521,12	4745,11	5098,52	5242,62
Šiaulių apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	322,28	269,39	340,94	397,03	633,02	514,14	224,51	108,33	137,12	159,25	190,99	192,25
Kasyba	27,3	35,5	36,54	42,65	46,72	43,46	29,73	43,77	47,41	50,39	53,92	57,02
Apdirbamoji pramonė	734,55	806,75	971,01	1177,57	1360,48	1250,93	1188,77	1052,66	1144,89	1232,01	1330,64	1343,05
Elektros, dujų, vandens tiekimas	79,35	74,91	45,13	29,48	45,97	79,53	115,51	146,01	154,14	165,88	113,09	127,42

Statyba	276,31	344,9	384,51	483,01	580,72	470,7	368,08	243,79	264,02	260,11	351,06	363,65
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	821,42	914,67	933,11	1164,67	1378,17	1413,07	1255,34	1085,75	1182,1	1205,8	1474,39	1507,95
Transportas	104,91	110,32	136,08	170,65	195,08	195,6	234,51	250,15	267,62	318,85	247,13	270,6
Apgyvadinimas ir maitinimas	276,77	322,97	308,75	393,51	499,14	526,61	577,29	472,9	509,89	539,02	592,89	627,03
Finansinė veikla	37,03	26,84	55,53	116,67	153,03	162,67	176,27	196,68	208,75	223,38	225,84	240,11
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	138,22	164,37	230,33	394,03	451,42	530,4	496,03	496,03	496,03	496,03	496,03	496,03
Viešasis valdymas ir gynyba	1,14	0	9,09	6,52	9,71	12,84	10,6	10,17	11,16	12,08	13,23	14,34
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	59,59	65,87	87,66	90,42	108,55	50,81	49,95	53,29	57,81	61,19	68,5	72,87
Viso pagal apskritį:	2878,87	3136,49	3538,68	4466,21	5462,01	5250,76	4726,59	4159,53	4480,94	4723,99	5157,71	5312,32
Tauragės apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	108,21	111,24	129,88	137,77	205,74	163,44	118,5	91,4	106,7	107,3	182,0	189,8
Kasyba	9,09	5,49	6,07	7,08	4,23	7,26	2,29	2,78	3,00	3,21	3,41	3,58
Apdirbamoji pramonė	223,64	249,34	302,16	374,2	426,37	387,35	355,2	318,9	347,0	373,6	406,7	436,1
Elektros, dujų, vandens tiekimas	23,26	25,20	14,38	8,29	17,34	35,8	92,09	79,14	87,11	101,18	91,84	101,81
Statyba	65,02	71,66	74,68	95,45	130,63	100,75	76,10	52,58	56,08	55,98	69,47	71,42
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	250,64	303,47	308,14	418,03	503,41	520,64	456,88	450,33	484,23	515,29	551,84	583,68
Transportas	33,41	51,50	54,42	66,57	77,83	79,05	86,85	60,19	64,96	60,07	75,33	75,98
Apgyvadinimas ir maitinimas	78,51	84,09	83,48	101,44	132,67	128,17	127,73	166,83	179,04	185,09	213,04	222,71
Finansinė veikla	3,4	5,68	13,68	29,14	28,14	24,45	32,21	39,89	43,18	53,15	49,36	56,98
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	26,41	31,52	44,18	62,8	96,07	109,22	87,22	108,66	129,43	159,77	162,8	196,82

Viešasis valdymas ir gynyba	0,55	0	6,24	6,47	9,57	12,9	12,57	13,2	13,9	16,71	12,04	13,09
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	23,75	27,07	36,34	34,72	41,42	23,58	21,57	21,15	22,92	24,01	27,65	29,24
Viso pagal apskritį:	845,89	966,26	1073,65	1341,96	1673,42	1427,9	1469,21	1405,05	1537,55	1655,36	1845,48	1981,21
Telšių apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	174,72	102,85	132,48	269,65	260,16	203,9	104,87	79,18	100,01	136,73	202,42	295,20
Kasyba	4,55	10,88	9,15	10,72	12,72	10,93	6,87	7,02	8,64	9,25	10,16	10,81
Apdirbamoji pramonė	324,36	355,15	429,42	506,15	597,27	528,23	512,70	441,94	480,36	518,07	555,39	595,34
Elektros, dujų, vandens tiekimas	56,77	70,37	42,83	28,87	48,79	78,77	71,10	80,63	86,12	94,47	86,8	100,74
Statyba	140,9	180,18	203,57	267,84	351,25	306,01	256,32	177,67	199,96	204,55	283,71	307,2
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	443,48	480,32	468,79	651,52	709,82	703,39	647,05	535,53	595,60	620	788,78	850,89
Transportas	41,65	46,74	55,86	89,76	123,38	111,92	109,99	95,10	104,23	112,27	124,41	134,15
Apgyvendinimas ir maitinimas	177,59	185,69	174,32	218,24	275,47	334,89	300,67	265,28	288,63	306,55	343,12	366,15
Finansinė veikla	14,96	10,11	21,68	51,07	69,46	67,93	84,42	100,51	104,47	112,74	104,23	110,65
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	82,18	99,38	141,44	183,67	245,07	263,41	204,95	193,07	241,29	265,38	341,31	412,71
Viešasis valdymas ir gynyba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	35,75	39,4	50,25	55,37	63,59	31,66	31,03	29,66	32,45	34,48	39,19	42,13
Viso pagal apskritį:	1496,91	1581,07	1729,79	2332,86	2756,98	2641,04	2329,97	2005,59	2241,76	2414,49	2879,52	3225,97
Utenos apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015

Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	140,03	143,69	139,15	188,36	226,68	177,74	179,73	167,26	184,62	202,41	197,56	231,65
Kasyba	6,82	10,93	12,15	14,22	21,26	25,41	13,67	19,19	20,77	22,12	23,7	25,18
Apdirbamoji pramonė	280,12	311,36	377,27	438,66	512,14	478,05	440,47	383,39	417,78	449,76	488,36	524,14
Elektros, dujų, vandens tiekimas	34,19	32,4	41,8	15,02	25,93	40,17	52,67	83,88	86,62	98,18	48,46	40,01
Statyba	172,7	207,49	184,6	232,09	293,93	230,08	187,24	134,79	150,05	149,31	197,95	212,78
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	316,04	375,72	379,23	470,68	548,4	525,09	500,35	434,77	475,35	502,27	579,59	619,78
Transportas	54,62	53,67	69,24	98,59	109,98	117,56	109,22	97,68	105,51	114,52	118,21	126,33
Apgyvendinimas ir maitinimas	168,35	183,31	171,07	174,89	226,01	248,86	242,67	229,54	246,79	262,93	280,95	297,26
Finansinė veikla	11,46	2,24	8,31	26,32	27,29	25	9,71	31,26	32,05	34,69	30,11	31,78
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	49,6	93,53	91,33	137,34	299,44	181,9	195,72	200,9	243,79	285,10	355,21	428,5
Viešasis valdymas ir gynyba	42	0	0	0	0	0						
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	28,13	30,85	40,28	39,11	47,56	24,79	20,48	21,2	23,25	24,7	28,46	30,43
Viso pagal apskritį:	1304,06	1445,19	1514,43	1835,28	2338,62	2074,65	1951,93	1803,86	1986,58	2145,99	2348,56	2567,84
Vilniaus apskritis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	229,7	230,26	272,07	348,67	627,39	460,3	307,61	341,21	410,54	538,55	669,59	701,40
Kasyba	38,71	51,9	57,82	53,29	51,12	65,06	41,12	55,02	59,48	63,38	57,22	71,00
Apdirbamoji pramonė	2350,47	2765,99	3463,53	4202,62	4743,78	3992,42	3634,74	3175,38	3453,8	3722,95	4006,42	4293,01
Elektros, dujų, vandens tiekimas	172,7	216,57	125,44	81,92	164,84	149,28	189,89	250,23	270,26	292,42	304,97	382,47
Statyba	1549,1	1744,56	1857,91	2468,91	3007,02	2848,53	3319,35	1931,72	2073,66	2205,61	2349,82	2385,73
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	2814,68	3508,05	3752,72	4725,45	5756,51	5776,44	5193,12	4634,31	4786,87	5128,9	5497,33	5747,67

Transportas	376,86	457,88	5393,55	845,51	1090,61	1019,87	956,21	901,31	666,11	715,71	773,71	814,13
Apyvadinimas ir maitinimas	1060,29	1274,01	1228,2	1624,04	2076,66	2122,47	2139,48	1880,92	2049,25	2215,30	2366,18	2523,54
Finansinė veikla	195,16	292,04	620,32	888,25	1056,62	1010,53	605,11	673,35	760,63	1283,21	1225,45	1400,18
Nekilnojamasis turtas, nuoma ir kt.	1045,48	1647,43	2341,4	3667,72	5686,86	5084,89	4136,16	5401,66	5424,74	5565,63	5615,69	5643,05
Viešasis valdymas ir gynyba	2,21	0	0	0	19,46	18,78	26,20	30,86	33,08	35,27	37,16	41,38
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	188,02	244,26	335,53	436,65	542,41	282,91	270,53	300,7	323	344,60	365,47	390,91
Viso pagal apskritį:	10023,4	12433	19448,5	19343,0	24823,3	21931,5	18125,2	18060,4	18594,1	19074,5	19735,1	19913

2007-2013 m. ES Struktūrinių ir Sanglaudos fondų dėka sukuriamas papildomas BVP, Lt

Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos dėka papildomai sukuriamas BVP, Lt							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	17228	17451	17816	18979	20503	21796	23435
Kasyba	-	-	-	-	-	-	-
Apdirbamoji pramonė	34455	34902	35632	37958	41006	43593	46871
Elektros, dujų, vandens tiekimas	17228	17451	17816	18979	20503	21796	23435
Statyba	17228	17451	17816	18979	20503	21796	23435
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	154347	172234	164551	174155	179073	186686	185385
Transportas	46251	51616	50356	53814	59847	66429	67461
Apgyvendinimas ir maitinimas	23 479	26 291	27391	30475	32388	34648	35055
Finansinė veikla	5142	5069	10910	11522	11656	13732	14477
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	18993	22843	36984	40664	45354	50442	53660
Viešasis valdymas ir gynyba	23127	27449	27137	29573	31808	36052	38614
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	16719	20008	20222	23246	24395	26355	27751
Techninės paramos veiksmų programos dėka papildomai sukuriamas BVP, Lt							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	-	-	-	-	-	-	-
Kasyba	849	820	880	937	1010	1228	1155
Apdirbamoji pramonė	1699	1640	1760	1874	2020	2456	2311
Elektros, dujų, vandens tiekimas	3397	3280	3520	3748	4040	4912	4621
Statyba	849	820	880	937	1010	1228	1155
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	849	820	880	937	1010	1228	1155
Transportas	1699	1640	1760	1874	2020	2456	2311
Apgyvendinimas ir maitinimas	-	-	-	-	-	-	-
Finansinė veikla	-	-	-	-	-	-	-
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	849	840	880	937	1010	1228	1155
Viešasis valdymas ir gynyba	4247	4305	4400	4678	5054	5373	5777
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	5414	5228	5500	5680	6137	6524	7015

Ekonomikos augimo programos dėka papildomai sukuriamas BVP, Lt (ERPF +Sanglaudos fondas)							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	117806	128760	140197	151797	163902	177137	190374
Kasyba	58903	64380	70099	75899	81951	88569	95187
Apdirbamoji pramonė	117806	128760	140197	151797	163902	177137	190374
Elektros, dujų, vandens tiekimas	58903	64380	70099	75899	81951	88569	95187
Statyba	235612	257520	280394	303596	327804	354274	380748
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	58903	64380	70099	75899	81951	88569	95187
Transportas	117806	128760	140197	151797	163902	177137	190374
Apgyvandinimas ir maitinimas	117806	128760	140197	151797	163902	177137	190374
Finansinė veikla	58903	64380	70099	75899	81951	88569	95187
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	117806	128760	140197	151797	163902	177137	190374
Viešasis valdymas ir gynyba	58903	64380	70099	75899	81951	88569	95187
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	58903	64380	70099	75899	81951	88659	95187
Sanglaudos skatinimo programos dėka papildomai sukuriamas BVP, Lt (ERPF +Sanglaudos fondas)							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė	72283	80445	88833	96508	104192	112986	60710
Kasyba	36142	40223	44416	48254	52096	56493	60710
Apdirbamoji pramonė	36142	40223	44416	48254	52096	56493	60710
Elektros, dujų, vandens tiekimas	36142	40223	44416	48254	52096	56493	60710
Statyba	144566	160891	177665	193016	208384	225972	242838
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	36142	40223	44416	48254	52096	56493	60710
Transportas	72283	80445	88833	96508	104192	112986	60710
Apgyvandinimas ir maitinimas	108425	120668	133249	144762	156288	169479	182189
Finansinė veikla	36142	40223	44416	48254	52096	56493	60710
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt.	36142	40223	44416	48254	52096	56493	60710
Viešasis valdymas ir gynyba	36142	40223	44416	48254	52096	56493	60710
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita	72283	80445	88833	96508	104192	112986	60710